

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Journalen NB23

Citation: Kierkegaard, Søren: "Journalen NB23", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 24*, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2007 , s. 55. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb23-txt-shoot-idc80260dd-eeae-47a5-8c78-fc96b9ecf2f7.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 24

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

NB23:1

NB23:2

NB23:3

Angaaende Texter til Fredags-Prædikener

cfr det rene Blad foran i Journalen NB¹⁴.

Thema til en Fredags Prædiken Journalen NB¹⁷ p. 30.

NB23:4

#

Indmurede Munke.

Som jeg seer (i Neanders Chrysostomus 2^{den} Deel p. 230) var der endogsaa Munke, der gik saavidt i Iver, at de lode sig indmure, saa der kun var et lille Hul, gjennem hvilket de modtog Spisen. En saadan monachus monachorum (μοναχος εγχεκλεισμενος en indmuret Munk) traf den landsforviste Chrysostomus i Nicæa, og overbeviste ham om, at det var Gud velbehageligere at gjøre nogen Gavn; og han blev Missionair.

Man kan ikke lade være at smile ved den Tanke en indmuret Munk ad modum et indbagt Æble. Og dog gid vi havde disse Kræfter!

NB23:5

#

Det Eksistentielle – Talekunst, Veltalenhed.

Jo mere et Msk. selv stræber i daglig Existeren, desto utilbøiligere bliver han til at holde Taler. Cfr. Socrates. En Saadan forstaaer kun altfor godt, at disse herlige Taler og Veltalenheds-Mesterværker fører Msk. ikke ind i men bort fra det Eksistentielle, der bestandigt blot sætter disse Smaa-Opgaver i Dagens Løb, men ikke har de glimrende Situationer og det Henrivende. Derfor vil en Saadan sige: aah, Herre Gud, hvad skulde det blive til med en Times Declameren een Gang om Ugen eller een Gang om Aaret. Nei, en Saadan bliver derfor Ironiker, en Drillepind. Og hvad vil det sige? Det vil sige, han sætter i eetvæk Livets Ubetydeligheder sammen med det Høieste, gjør opmærksom paa, at medens det i een Forstand dreier sig om det Høieste, er Knuden just den, at det tillige dreier sig om det meest Dagligdagse, kort han bringer ikke Opgaverne æsthetisk paa Afstand.

Jo mindre derimod et Msk. selv existerer, desto større Trang til Veltalenheds Udgydelser.

Man tænke nu paa Tilstanden i Xstheden.

NB23:6

#

Min Opgave.

Just for at jeg med Centner-Vægt kan falde repressivt paa hele denne politiske profane Reformerer af det Gudelige, just derfor maatte jeg føres saa langt ud, at jeg i Henseende til at repræsentere Bevægelse kan overbyde enhver Repræsentant for denne.

Og saa Svinget, som det skete ved Forordet til »Indøvelse i Xstd.«, en Slags symbolsk Handling, at jeg var den Eneste, der blev dømt at være en maadelig Xsten.

Tidens Ulykke, især nu efter 48, er just misforstaaet Bevægelse, en masse at ville være reformatorisk.

Men havde jeg ikke sat »Indøvelse i Xstd« ud, havde jeg holdt den indtil videre tilbage, for ikke at volde mig mulige Misforstaaelsens Bryderier med det Bestaaende, saa vilde jeg bestandigt havt det at tære paa, om jeg dog ikke havde sparet mig selv. Fremdeles, havde jeg saa Tid efter anden sat et af disse 3 Skrifter, som indeholdes i Indøvelse i Xstd, ud, saa vilde jeg have gjort det i den Tanke, at det var min Opgave, at incitere Bevægelsen – istedetfor at det er min Opgave at fortære Reformatorerne.

[a] og det kunde jeg maaskee have tæret paa hele mit Liv, da det jo var muligt, at jeg aldrig havde kunnet beslutte mig til at udgive disse Skrifter.

Da Alt blev ironisk i Kiøbenhavn, da converterede jeg, Ironiens Magister, Forholdet, og blev Gjenstand for Ironien. Da Chaos seirede i 48, da blev det ret tydeligt min Opgave, jeg der havde været som en stimulus i Retning af Bevægelse, just [at] rette mig mod Reformatorerne. Det har jeg altid forstaaet, men jeg skulde blot forstaae det endnu yderligere.

O, saaledes styres Alt til det Bedste. Og dette er den salige Trøst, i hvilken jeg altid har fundet Hvile: at enten griber jeg rigtigt – og jeg takker Gud, eller jeg griber feil, og saa gjør hans uendelige Kjerlighed det alligevel ikke blot til det Rigtige men til noget langt Rigtigere end det ellers var blevet. Uendelige Kjerlighed!

#

NB23:7

#

En dialektisk Bestemmelse af Luther.

I Prædikenen over Epistelen paa 11te Søndag efter Trinitatis bestemmer Luther som sædvanligt ganske rigtigt Troen. Han siger den er lige stik mod Følelsen (den umiddelbare Bestemmelse). Fx. Du føler Synden – og nu skal Du troe, at den er Dig ganske tilgivet, og altsaa være idel Glæde, uagtet Du føler lige det Modsatte.

Saa lader L. En indvende: men naar Dette forholder sig saaledes, hvorledes kan Du da i eetvæk tale om, at man skal erfare Troen, da man jo erfarer lige det Modsatte.

Saa maa L. ganske rigtigt til at gjøre Distinctionen: at der igjen er en Troens Erfaring.

Saaledes just forholder det sig. Men det, som der bestandigt maa passes paa, er at Erfaring A og Erfaring B ikke forvexles, at Troens Bestemmelse som det Absurde gaaer i eetvæk imellem.

Men den skjødesløse Behandling af Xstd. lader disse to Arter Erfaring løbe mellem hinanden, og mærke[r] saa ikke, at saa gaaer hele Troens Sphære ud og dermed Xstdommen.

NB23:8

#

Det Gamle – det Nye.

Ja vist er Det, jeg siger, noget antiqveret Noget; men man see sig dog lidt for, ved Hjælp af Aaret 48 bliver det snart det Allernyeste.

NB23:9

#

Mine senere Samtaler med Biskop Mynster efter den Gang med »Indøvelse i Xstd.«

De forskjellige Gange jeg har talet med ham, har jeg ogsaa fundet Leilighed til at komme ind paa disse Punkter. At Feilen fra oven har været at der egl. ikke blev regjeret. At det for Alt gjaldt om at tage ordentlig fat paa Tømmerne. At man skulde gjøre Gud en lille Indrømmelse for det Forbigangne – for saa ret at tage Tømmerne. At det var en af de fortrinligste Situationer for Veltalenhed, jeg kunde tænke mig: naar man fra neden raabte paa Frihed og Frihed, og mere Frihed – og da den Styrende traadte frem samlede hele sin Værdighed og sagde: ogsaa vi have ved disse Tidens Omvæltninger følt os kaldede til Selvprøvelse og vi have for Gud erkjendt, at vi hidtil maaskee utilbørligen have slaaet af – vi agte nu at regjere. Jeg har sagt ham: De har Gaverne, Veltalenhed, Skikkelse, Værdighed, Aarene, Traditionen, De er den Eneste paa Berget, som formaaer det.

Mynster hører saa paa mig. Han svarer saa gjerne, at det kan heller ikke hjælpe at ville tyrannisere.

NB23:10

#

Religionsfrihed.

Just vor Tids Begreber om Religionsfrihed er saa langt fra at være Udtrykket for, at Xstd. har seiret, at det tværtimod er Udtrykket for, at Xstd. har opgivet Haab om at seire over Verden, vil nøies med at faae Lov til at skjøtte sig selv. Sandeligen havde Xstd. oprindeligen været af den Mening, var Xstd. aldrig kommet ind i Verden. Den kom ind i Verden ved sin Trang til at lide for Troen indtil Døden; just derfor seirede den over Verden. Denne Trang til Martyriet var dens »lidende« Intolerance. Nu har den tabt Lysten og Trangen til at lide, tabt Martyriets Intolerance og er godt fornøiet med at være Religion som andre Religioner paa lige Vilkaar med Jødedom Hedenskab og Ingen-Religion.

At ville slaae Andre ihjel for deres Troes Skyld det er Intolerance, som Xstd. afskyer. Men selv at ville slaaes ihjel for sin Troes Skyld – nu ja, lad os ikke overse det – det er ogsaa Intolerance, det er den lidende Intolerance. Det Moderne er Indifferentisme, forsaavidt ikke saa meget Udtrykket for at Xstd. har opgivet Verden, som for at Xstd. har opgivet sig selv eller rettere at Xstheden har opgivet Xstdommen.

#

NB23:11

#

Kaldet fra oven – Kaldet fra neden

Ethvert Guds Kald udgaaer altid til Een, den Enkelte; just deri ligger igjen Anstrengelsen og Examinationen, at den Kaldede skal staae ene, gaae sin Gang ene, ene med Gud.

Alt hvad der træder numerisk op er ikke fra oven, mener det at have hørt noget Kald, saa kan de være sikkre paa at dette er fra neden. Thi dette at være nogle Stykker er Luxerie, der vil slippe fra Anstrengelsen, Aands-Anstrengelsen af at være Aand, og virke sandseligt ved Hjælp af Numerus.

NB23:12

#

Lovens Klarhed – Evangeliets Klarhed.

Da Moses kom ned af Bjerget med Loven, kunde Ingen taale at see paa hans Ansigt – for Klarhed. Da Xstus forklaredes paa Bjerget, kunde Disciplene ikke blot taale denne Klarhed men fandt den endog uendelig velgjørende.

Lovens Klarhed er dræbende, Evangeliets uendelig velgjørende.

Denne Bemærkning findes saa omtrent hos Luther i Prædikenen over Epistelen paa 12 Søndag efter Trinitatis.

NB23:13

#

Frihed.

Den sande Xsten bryder sig ikke stort om Formerne; thi han veed med sig selv og med Gud, skulde det gjøres fornødent, saa bryder jeg dem, og ingen ingen jordisk Magt skal kunne binde mig. Han er (om end i en uendelig renere Forstand) som Den, der gaaer med en skarpladt Pistol hos sig han veed Udvei; han er (om end i uendelig renere Forstand) som Stoikereren, der gik med Selvmordets Tanke hos sig, han veed Udvei. Derfor gjør han ikke mange Ophævelser, kan netop

derfor taale saare meget, just fordi han veed med sig selv og med Gud, at kommer det til et vist Punkt saa vinker Martyriets Udvei ham.

Men jo mere kjærlingeagtige Mskene ere, jo mindre de have denne Frimodighed ell. jo mere de have en velbegrundet Frygt for at det, naar det kommer til Stykket, vilde klikke, desto større Iver for at sikkre sig de ydre Former.

Det er i Grunden den samme Angest, det samme jordiske Sind, der viser sig i Ivrighed for frie Former som var det Alt, det samme jordiske Sind som det, der yttre sig i at samle Penge fordi man hverken troer paa Forsynet ell. paa sig selv. Jo mere Tro paa Gud, jo mindre føler et Msk. Lyst til at skrabe sammen – jo mere Tro paa Gud, desto mere Ligegyldighed for al denne Kæmpen for blotte Former.

#

NB23:14

#

Grundtvig

I sine yngre Dage repræsenterede han den gamle, den gammeldags, den ældgamle, Ur-Ur-Christendommen; nu paa sine gamle Dage er han fixet op til en reen Mode-Fyr.

NB23:15

#

Min Opgave.

er bestandigt at afgive Existentiel-Correctivet, ved digterisk at anbringe Idealerne inciterende i Forhold til det Bestaaende, med hvilket jeg er i Forstaaelse, reprimerende mod alle de falske Reformatorer og Oppositionen, der just er det Onde – og hvem kun Idealerne kan standse.

#

NB23:16

#

Sprogligt, eller Sproget forraader dem.

Skjøndt de Alle, naar de skulle handle, aftale med »de Andre« o: s: v: – saa sige de dog igjen alle despekterligt om En: det har han nu forud aftalt med »de Andre«.

Altsaa de forraade selv, at de ere vidende om, at de sande intensive Handlinger hidrøre fra en Enkelt og fra Taushed.

NB23:17

#

Den døende Paulus.

Sagnet fortæller, at da Paulus var halshugget raabte hans Hoved endnu tre Gange Xsti Navn.

Saaledes betegnedes, at hans Prædiken egl. begyndte med hans Død. Ellers taler man om, at man i Døden finder den Elskedes Billede i den Elskendes Hjerte – men Pauli Virksomhed var jo at forkynde Ordet.

Den historiske Bemærkning har jeg læst hos Scriver.

NB23:18

#

Samvittigheds-Tvang.

Intet Ord er, i Alvorens Forstand, saa underfundigt, fordi det er saa uhyre forpligtende, som dette Ord.

Det er saa nemt – og saa høitideligt, at beraabe sig paa Samvittighed, og at klage over Samvittigheds-Tryk.

Men man see sig vel for: Klage over Samvittighedstryk kan saa let være Selvangivelse.

Jeg kan klage over fE at mine Støvler trykker – uden at angive mig selv som den Skyldige; thi den Skyldige er vel Skomageren.

Men naar man skal føle et Samvittighedstryk og ikke har videre end at klage: saa maa der et udvortes Tryk [til], det er sandt. Men fra den anden Side, saa har heller ikke Friheden i mig reageret stærkt nok til at ville vove det Yderste. Thi har jeg gjort Det, vovet ubetinget Alt, saa er jeg igjen i god Forstaaelse med min Samvittighed.

Men Sagen er: man føler eet eller andet Tryk; men man er ikke villig til at vove Alt – og saa klager man; men altsaa angiver man sig selv, at det dog ikke egl. rigtigt er En en Samvittighedssag.

NB23:19

#

Samvittighedssag kan ikke repræsenteres ved at foranledige en Discussion

thi Den, der foranlediger Discussion føler sig for, om Det ikke vil gaae igjennem. Den, der har Samvittighedssag skal udtrykke, at det skal gaae igjennem, i andet Fald han styrte – ellers har han egl. ikke Lov til at sige, at han har Samvittighedssag.

NB23:20

#

Dr.Rudelbach og jeg.

Vi komme aldrig til at forstaae hinanden.

Ham er det allerede længst blevet i endelig Forstand fixt, at han er Xsten. Og nu har han travlt med Historien og Kirkens ydre Former. Han har aldrig følt Ideens Uro med hver evige Dag, om han nu er Christen. »Aldrig«, nei, thi Den, der een Gang, een Dag, een Time har følt den, han slipper den ikke i hele sit Liv eller den slipper ikke ham.

Mig har Ideen berørt i personlig Selvbekymring, og derfor kan jeg aldrig faae Tid til Projecter, fordi jeg hver Dag maa begynde med den Bekymring: er Du nu ogsaa en Xsten; der kunde jo idag maaskee komme en existentiel Collision, der gjorde det aabenbart, at Du ingen Xsten er.

#

NB23:21

#

Min Kamp mod Sandsebedragene.

Aldrig er det faldet mig ind at ville have Sandsebedragene bort og ved udvortes Midler. Nei, nei, nei!

fE Christenheden er et Sandsebedrag.

Vil jeg nu have det bort? Nei jeg vil blot, at den Enkelte ikke lader sig bedrage deraf.

[a] Og at gjøre Noget for ved udvortes Midler at faae det bort: dertil har jeg deels ikke eet eneste Øiebliks Tid paa Grund af Inderlighed, deels er det jo ogsaa forkeert, da det er Retningen ud efter, er i Retning af Udvorteshed.

Saa vil jeg endogsaa, at det skal blive staaende; thi just dette er det bedste Beviis paa, hvor seierrig Ens Inderlighed [er], at man kan bevare den - og ganske rolig lade Sandsebedraget staae, men det forstyrrer En ikke, bedaarer En ikke.

NB23:22

#

Kirkens Emancipation.

Hvis Kirken er fri fra Staten: nu godt; jeg finder mig strax ind i den givne Tilstand.

Men skal Kirken emanciperes, saa maa jeg spørge: paa hvilken Maade, ved hvilke Midler.

Religieus Bevægelse maa betjenes religieust - eller[s] er det et Falsum. Altsaa maa denne Emancipation skee ved Martyrier, disse blive nu blodige eller ublodige.

Men verdsligt at ballottere (og at ballotere det er Verdslighed) med Verdslighed om Kirkens Emancipation: det er ogsaa Verdslighed, ja en slem Verdslighed.

Det er blot Verdslighed i et nyt Mynster; derfor

[a] selv R

kjender man det ikke strax. Og medens man gudeligt vræler mod denne frygtelige Verdslighed at være maaskee St: og Excellence – en Verdslighed der dog maaskee ikke er saa farlig, og i ethvert Tilfælde kan ved en lille Concession være aldeles rigtig, en Concession, som den Vedkommende just gudeligt har gjort, hvorfor en saadan Skikkelse just kan være sand – man glemmer, at denne Balloteren om Kirkens Emancipation er meget farligere. Den første Art Verdslighed – hvis den i dette enkelte Individ virkelig er strafværdig Verdslighed, forskylder kun Individets Fortabelse, christeligt forstaaet. Den anden forskylder Xstds Fortabelse, hvis dette var muligt.

»Kirkens Frihed fra alt [b] Verdsligt!« Ja det er en høi christelig Tanke – ganske rigtig. Men den er saa høi, at det netop derfor ogsaa umuligt kan hænge rigtigt sammen, at et saa Høit skulde kunne naaes ved saa lurvede Midler som Ballotation.

[b] Det er en høi Tanke, Luthers Tanke – og tænk saa, hvad L. vilde sige, naar han hørte, at det skulde skee ved Hjælp af Ballotation.

I Aandens Forhold er Prisen Kjøbet.

Men De der paa denne Maade ville naae Kirkens Emancipation, de have (sparende sig selv for Martyrierne) bragt et Verdsligheden aldeles conformt Begreb af Tolerance op (nemlig Tolerance = Indifferentisme) og dette er den frygteligste Fornærmelse mod Xstd.

»Men naar Kirken først er fri, saa kan vi have det bedre.« Maaskee, men hvo lærte Eder, at til den Ende var et saa profant Middel tilladeligt, og at det skulde være Xstd.

Og om I end vinde, Xstd. taber; thi i det Øieblik har Xstd. egl. tabt sin Sag – opgivet sin Souverainitet, er degraderet at ville leve paa lige Vilkaar med Jødedom, Hedenskab og enhver anden Religion. Store Gud, men saa er jo Xstus ikke Verdens Frelser, siden hans Tilhængere kunde leve i den Grad i Ro med denne Forvisning, en Ro, som vilde bringe Vidnernes Skare til at gyse, som ikke ønskede paa den Maade at leve i Ro.

Sandt nok, Xstd. vil Ingen paatvinges. Nei, men Xstd. vil, at dens Tilhængere lidende skulde tvinge Verden til at blive Xsten.

Formaaer en Tilhænger ikke dette^c, saa kan han bede for sig. Dette er noget ganske Andet. Men en saadan Tilhænger vil ogsaa føle sig for ydmyg til at turde ville befatte sig med at ville omforme, ja reformere »Kirken«, han vil takkende for Naaden leve i stille Inderlighed.

c tør han ikke tage Tonen saa høit

Men det var just de »eneste sande Xstne i Danmark«, det var just Dem, for hvem det blev klart, at dette store Gode skulde kunne naaes – ved Ballotation.

#

Min psykologiske Taktik.

Aldrig benægter jeg ligefrem hvad en Mand siger om sig selv.

Det er det Almindelige. Sæt En siger noget Stort om sig selv, saa svarer man: det er Løgn, Indbildskhed – og derpaa komme de op at [s]kjendes.

Ikke saaledes jeg. Nei, naar en Mand siger noget Saadant, saa svarer jeg: naar De selv siger det saa troer jeg det.

Derpaa tager jeg saa Udsagnet, og gjenneamtænker saa alle et saadant Udsagns eksistentielle Conseqventser. Disse paanøder jeg ham saa. Eet af to enten indfrier han disse dog nogenlunde, og saa var der ogsaa Sandhed i ham. Eller ogsaa indfrier han dem ikke – og saa har han dømt sig selv. Jeg dømmes Ingen Men dette er: at gjøre aabenbar.

NB23:24

#

Samvittighedssag.

En siger: dette eller dette er mig virkelig en Samvittighedssag, og jeg vil ogsaa offere Adskilligt derfor. Sludder! Hvor kan det saa være Samvittighedssag; Samvittighedssag er kun hvad man vover Alt for.

Man seer atter her, at det Eksistentielle egl. er det Talende. Lad En tie, men hans Liv udtrykke, at han i Forhold til et Religieust har vovet Alt: saa var det Samvittighedssag.

Men vi, som vi ere, vi ere meget for skrøbelige og spinkle til at have Samvittighedssag, til at kunne bære det at have Samvittighedssag. See, det skal vi sige om os selv, tilstaae os selv og Gud, og ydmyge os.

#

NB23:25

#

Luthers Ægteskab.

Betydningen deraf er naturligviis, at det er en af disse exceptionelle Handlinger, der ere Opvækkelse, en af disse exceptionelle Handlinger, i hvilke det Absolute, som maa bære alle disse Relativiteter og Relativiteter, der er Virkeligheden, træt af at bære dem, et Øieblik aander ud og nu sætter en ny Qvalitet.

Til Grund for hele Virkelighedens Relativeren ligger det Absolute. Og disse exceptionelle Handlinger, som ere kjendelige paa det Absolutes Brud af noget Ethisk, ere ligesom det Absolutes Suk.

Men hvad gjør Mskene! De opføre nu en lærd Videnskab paa en saadan exceptionel Handling. Nu har fE i denne Tid Luthers Giftermaal tildraget sig Opmærksomhed. Nu vil der da blive forsket og forsket. Opdager En at Luther fE tilfældigviis ikke var barberet paa sin Bryllupsdag, saa troe de, at det hører med til et sandt luthersk-evangelisk Ægteskab.

NB23:26

#

Qualitets Forandring i Henseende til Retningen ud efter eller ind efter i Xstd.

Skal Retningen være ud efter, saa maa det være, fordi det Bestaaende er ligefrem Ugudelighed (eller som da Omverdenen var complet Hedenskab.). Og saa er det Samvittighedssag.

Er dette ikke Tilfælde, saa er det saa langt fra at det er noget Fortjenstligt at ville fuske i ell. væsentligen beskjæftige sig med Forandring i det Udvortes, at nu netop Qvaliteten forandrer sig, og Xstd. bliver Inderlighed.

Dog ikke skjult Inderlighed. Nei den ethiske Side af det Christelige vil endnu give En Collisioner nok med Omverdenen, maaskee volde Martyrier. Men derimod er det Xstd. at være ligegyldig mod at projectere Forandring i de ydre Former for Kirken, thi det bliver saa simpel Politik eller almindelig Lyst til Forandring, hvilken ikke just er Xstd.

NB23:27

#

Guds Tanker ere

ikke Mskenes Tanker.

Der var engang da det var Guds Tanke, at der behøvedes en Reformation: da vilde Ingen være Reformatoren.

Nu ville Alle være det – saa kan man være sikker paa, at en Reformation ikke er Guds Tanke.

#

NB23:28

#

Existentielle Proportioner.

Naar En maaskee ved meget haarde Lidelser og Anfægtelser er bragt til Xstd., saa følger dog ikke heller deraf ubetinget, at han skal nu igjen gjøre det lige saa strengt for Andre. Thi saa opnaaedes jo dog egl. ikke Styrelsens Hensigt med at bruge Enkelte til at virke paa Andre, paa det Hele. Nei, Stødet forplantes, og bliver svagere i Andre; og saaledes er der jo en uendelig Relativitets-Forskjel mellem Msk og Msk.

Der er virkelig i denne Henseende en misforstaaet Nidkjerhed paa Ideen, der kunde være saa nidkjer, at den reent forhindrede Ideen fra at komme ind i Verden, og bevarede den i blot Tangent-Forhold til Verden.

#

NB23:29

#

At Christendommen ikke er til

kan bevises deraf, at det Existentielle viser, at Ingen

troer paa »den Enkelte« og paa de intensive Handlinger, overalt viser Existenten: lad os være nogle Stykker.

Men dette er Xstd. lige stik imod.

Og det Existentielle udtrykker altid i Sandhed hvad et Msk. troer.

Hvad hjælper det saa, at de forsikre og forsikre, at de troe paa Xstd.

NB23:30

#

Hvad der forestaaer.

Det er ikke »Læren« der skal revideres, og ikke »Kirken« der skal reformeres o: s: v: o: s: v:

Nei, det er Existentserne der skulle revideres. At vort hele Existentielle nok er Galimathias^a, item, at vi nok alle komme til at gjøre Xstd. en frygtelig Indrømmelse.

a og Charakterløshed

Men dette Existentielle krympe vi os alle ved, og derfra disse mange Udflugter og Paafund om, at det er »Læren« der skal revideres og Kirken reformeres og Staten o: s: v:

NB23:31

#

Det Høieste er det Abnorme.

Det kan nu sagtens det Laveste eftergjøre.

Men det Abnorme, som er det Høieste, er det med det uhyre Tryk af det mellemliggende Ethiske.

Dette vil nu det Laveste tage bort – og være det Høieste – uden alle Farerne.

Til den Ende har man saa ogsaa hittet paa dette: lader os være nogle Stykker.

#

NB23:32

#

Det Exceptionelle.

Det Almindelige (Mynster o: s: v:) vil slet ikke vide af at det Exceptionelle (det Høieste som det Abnorme) er til. Eller man, forsaavidt det er et Forbigangent forklarer det nu ved Hjælp af Udfaldet, saa det dog bliver noget Andet end det var. Eller man, da just et saadant Exceptionelt har forandret vore Begreber, benytter det Nuværende til ikke at finde det Exceptionelt, hvad det dog var i sin Tid.

Man tør ikke tage det Exceptionelle med – for ikke at forvirre Alt. Nu man veed heller ikke min Methode til at kontrollere det ved det Existentielle.

Men dette er, i Forhold til det Exceptionelle, Fremskridtet – og et Fremskridt mod Idealet er altid Tilbageskridt – at medens der i en ældre Tid vare saadanne Guds Mænd, maae vi nøies med en Digter, der siger: det er en Mulighed, holder Muligheden aaben – men saa igjen er den strengeste Critiker og Controlleur mod Enhver, der vil sige sig at være noget Saadant.

#

NB23:33

#

Min Tilværelses Betydning i Tiden.

Kirken skal ikke reformeres, ikke Læren. Skal der gøres Noget – da Bod af os alle. Dette udtrykker min Tilværelse.

Jeg er, msklig talt, den fremmeligste Existents vi har. Og hvad har jeg lært? At jeg neppe tør kalde mig en Christen – hvor skulde jeg saa vove at ville reformere Kirken ell. befatte mig med Sligt.

Som andre Ynglinge reise udenlands – og nu bringe

Efterretning hjem om fremmede Landes Skikke og Sæder: saa har jeg ogsaa i mange Aar levet som i Udlandet – i Omgang med Idealerne, hvor der er saa saligt at være, Alt Mildhed og Blidhed, naar man blot er ydmyg og beskeden.

Saa skiltes jeg fra dem. Og til Afskeed sagde de ligesom til mig: gaae nu med Gud.^a Og for at Du kan have en Erindring om os saa tag Idealerne digterisk med Dig. Gjør hvad Brug Du bedst kan af dem; men husk paa, derfor er Du ansvarlig.

Hvad lærte jeg da? Jeg lærte, at det at være Xsten er noget saa uendeligt høit, at jeg neppe tør kalde mig det. Men jeg fik Lov til digterisk at benytte Idealerne.

Læren i det Bestaaende, Indretningerne ere meget gode. O, men Existentserne, vore Existentser – troer mig de ere maadelige. Dog dette kan tilgives, naar det blot erkjendes. Men føier ikke ny Skyld til, ved, naar der ikke er mere Xstdom, at ville reformere Kirken.

Som Luther traadte frem paa Rigsdagen, ene med Bibelen: saaledes kunde jeg ville træde frem ene med det N. T. tage den simpleste christelige Leveregel og spørge hver Enkelt: har Du blot nogenledes fuldkommet det – og hvis ikke, vil Du saa reformere Kirken?

Man lee kun! Dog nei, ogsaa dette har jeg vel forud bragt i Orden. Man har jo faaet Lov til i sin Tid at mætte sig med at grine af mig – hvad jeg selv forlangte. Nu er man vel kjed af det.

Standser, o standser. Nøies idetmindste indtil videre med hvad jeg kan byde.

Og hvad kan jeg byde? Jeg er en Digter – ak, kun en Digter. Men i Idealitetens Herlighed kan jeg fremstille Xstd, og har jeg gjort det. Hører paa mig – idetmindste førend I begynde reformerende at ballotere. Seer dog ret først hvor ideal Xstd. er^d – inden I reformere.

Jeg er kun en Digter, ak kun en Digter. Seer ikke paa mit Liv – og dog seer kun paa [mit] Liv, for at see, hvilken maadelig Xsten jeg er, hvad I ville see bedst, naar I høre paa min Tale om Idealet. Og paa denne hører; thi blæse være med min Smule Person.

Jeg er kun Digter. Jeg elsker dette jordiske Liv kun altfor høit, vil gjerne have msklig talt gode Dage, more mig, nyde Livet o: s: v:.. Ak, og jeg forstaaer, at strengt taget fordrer Xstd. noget ganske Andet. Men just fordi jeg dybt ydmyget tilstaaer min Ringhed, saa har jeg forstaaet, at Xstd. tillader mig, idetmindste indtil videre (thi jeg er jo forpligtet til at høre mig for, som et Barn hos sin Fader eller sin Lærer) at leve saaledes.

Og dette byder jeg; paa dette Vilkaar tør jeg udbyde

a siig Andre, hvad Du har lært.

[b] Forkyndelsen af Læren holdes for meget paa Afstand, Xstd. er ingen Magt i Virkeligheden, vore Existentser kun lidet berørte af Læren.

[c] Og Ingen sige: jeg er lige saa god som de Andre; thi Den, der siger det, han er meest uværdig.

d og saa et Øieblik til Eder selv

Xstd – o, hører mig, idetmindste inden I reformere den.

Jeg er kun en Digter. Og hvad var da min Opgave (hvis jeg kunde indfrie den, thi om jeg kan det endog blot imorgen, kan jeg jo ikke med Bestemthed vide idag, jeg tør bestandigt kun vide, at igaar kunde jeg det nogenledes.

Overalt, hvor der er en Bevægelse, som, efter mine Begreber er farlig for Xstd., der ligesom gaaer jeg hen. Jeg siger ikke et Ord til de Tilstædeværende, nei bevares. Ikke et Ord om mig selv – det skulde da være et despekterligt. Hvad gjør jeg da? Jeg stiller mig ligesom hen i en Krog eller midt i Forsamlingen, efter Omstændighederne. Jeg begynder saa at tale høit med mig selv, som en distrait Mand, høit med mig selv – om Idealerne. Taler saa kun I hørøstet I hvis Taler, foruden de mange glimrende Partier midtveis, alle ende med den glimrende Udgang: lad os saa ballotere. Der vil dog skee noget Andet. Nu vil der være En nu en Anden, der gaaer til en Side, sigende til sig selv: det var dog en besynderlig Tale, denne om Idealet – troer mig han balloterer ikke.

Og saaledes fremdeles. Thi saa lidet som, i Ideen seet, nogen Kvinde kan modstaae Digterens Don Juan, saa lidet nogen Mand eller Kvinde, i Ideen seet, i Længden denne Tale om Idealet – usaligt det Msk. som kunde det. Men han kan det ikke. Den sniger sig ind man veed ikke gennem hvilke Porer og Aabninger, sniger sig ind i Hjertet. Der kan gaae længere Tid hen; en Dag bliver han ligesom besynderlig. Han lukker sig inde, eller han gaaer ud paa en eensom Spadseretur^e. Og naar han da lukker op igjen ell. kommer hjem, er han forandret – troer mig: han balloterer ikke om Xstd.

Vi Msker have det i ethvert Øieblik, i en vis udvortes gudforladt Forstand, i vor Magt at ballotere ogsaa om Xstd. Vi kunne jo sige: saadan ville vi have det, og det kalde vi Xstd. O, lader os vogte os!

Hører mig!^f Mildere Tale kunne I ikke faae at høre, og ville I ikke faae at høre, end den af en stakkels Digter. Men seer endnu engang paa Xstd. Agter blot paa min Fremstilling af, hvorledes et Sandheds-Vidne seer ud – end sige da en »Apostel (og Sandheds-Vidne maatte man da idetmindste være for at vove at ville »reformere«). Agter paa denne Fremstilling, seer saa fE paa mig, og seer hvilken Pialt jeg i denne Sammenligning er – o, og msklig talt er jeg dog ret fremmelig her paa Berget.

Jeg er kun en Digter^g. Ville I forstaae mig, ville I til Løn jordisk forskjønne mig mit Liv – jeg vil med Taknemlighed modtage det. Og jeg tør det, tør det, just fordi jeg kun siger mig selv at være en Digter, tør barnligt glæde mig ogsaa ved dette Jordiske. O, skal Sagen gaae til næste Instants: skal der et Sandheds-Vidne til for at standse – nei, han tager ikke mod Sligt.

e han siger til sig selv: det var dog en besynderlig Tale den om Idealet, jeg vil tænke over den.

f O, mine Venner, jeg har aldrig bedet om Sligt, nu beder jeg derom, i Xstds Navn! Hører mig! O, og I, I Qvinder, hos Eder pleier jo Digterens Tale altid at finde Indgang, o, lad den finde Indgang, og standser saa I Mændene!

g jeg ønsker just derfor at være, msklig talt, i god Forstaaelse med Eder; thi saaledes svag er en Digter altid.

Frygtelig haardfør som en Afdød, ubevæget og ubevægelig, noterer han Eder og mig, os alle Prisen paa det at være Xsten saa høit som »Aand« er, han afskaffer alle Confinier; han haster med Længsel efter sit eget Martyrium, og han kan derfor ikke spare os Andre. Saa er der mangen Skrøbelig, der paa et lidt mildere Vilkaar, naar der var blevet givet efter, kunde gaae med, der styrter; og mangen Vاكلende, der forhærdes o: s: v:

#

NB23:34

#

Psychologisk Kjendetegn paa at have Samvittighedssag.

Kjendetegnet er: Den, som har Samvittighedssag, han søger ikke blot ikke jordisk Hjælp, ei heller at undgaae Farer, ei heller »den nemmeste Maade«, nei, han søger Farer, skaber sig selv Vanskeligheder, udfinder den vanskeligste Maade. O, thi ham bekymrer kun Eet: at han da ikke skulde have taget fejl, at det ikke var Samvittighedssag, og til at dette kan blive aabenbart, hjælpe Farerne.

Hvor dette Symptom ikke er, er ikke i strengere Forstand Samvittighedssag.

Saa rolig, som en Embedsmand i Banken seer paa en Seddel, siger: der mangler en Prik over det: i, den Seddel er falsk. En Prik, det synes enhver Anden en Ubetydelighed, men det er dog nok til at vise, at det er en falsk Seddel. Saa rolig som en Mægler betragter et Penge-Papir og siger: her mangler et Sving – det er falsk det Papir. Saa rolig som Lægen siger: den Sygdom er det ikke, thi det Symptom er der ikke – – saa roligt siger jeg: hvor dette Symptom ikke er, er ikke Samvittighedssag. Men jeg siger ikke: hvor dette Symptom er, der er Samvittighedssag, det er ubetinget vist, nei det siger jeg ikke.

NB23:35

#

Ballotation

Jo ubetydeligere en Sag er, desto mere egner den sig til at afgjøres ved Ball[ot]ation; jo betydeligere, jo mindre.

Og Sandhed samt Alt hvad dertil hører kan ikke afgjøres ved Ballotation.

En, der troer paa at der er en Gud til, kan ikke deeltage i nogen Ballotation om, at der er en Gud til. Udfaldet – som jo desuden ikke kan vides forud – gjør Intet til Sagen. Thi om end vor Herre fik ved Ballotation absolut Majoritet, ja Eenstemmighed: det er Blasphemie, at ballotere; og om det saa kun var i de 5 Minutter da der balloteres, saa længe er Guds Navn taget forfængeligt, og ligesaa ved den Art Sanction, som Ballotation kan afgive.

NB23:36

#

De gammel Orthodoxe.

hvis Paastand jo var, at de var de eneste sande Xstne i Danmark.

[a] De gl. Orthodoxe vilde trække sig ud af det Hele, dog forbeholdende sig at være den sande Kirke, maaskee tillige ogsaa (hvad Rudelbach synes at indigitere i hans Bog om Kirkens Forfatning o: s: v:) forbeholdende sig hele Kirkegodset, hvilket endda ikke er lidttil Mands, da Kirkegodset er temmelig stort og de sande Xstne jo efter R.⁵ Mening saa meget faae.

Ikke har jeg Noget imod, at de skilles fra os – men det er uforsvarligt, at de skulle opnaae det ved Ballotation, og uden at opgive den Paastand, at de ere den sande Kirke.

Men det skulde være Taktiken – og saa skulde Dommen falde over Mynster med Sit.

Og i hvilken Sindsstemning kan den redelige Spandet have indgivet sit Andragende. Har han betragtet det paa samme Maade som et Forslag om Gasbelysning eller Deslige – ja saa kan der rigtignok balloteres; men det var jo usømmeligt med saadant Sindelag at indgive det. Eller er hans Paastand, at han har betragtet det som Samvittighedssag, hvor i al Verden kan han saa nøies med at betjene en Samvittighedssag (der ikke blot som »kongelig Tjeneste« skal befordres hurtigt og skal igjennem, men skal igjennem, eller den Udcommanderede styrte) – ved at indgive et Forslag til Ballotation, og saa see, hvor mange Stemmer det vil faae.

Selv om det gik igjennem, Sagen er dog feil betjent, og der er et indirecte Beviis ført for, at det ikke er ham Samvittighedssag, at han har taget Munden for fuld.

Og falder det nu igjennem, vil han saa maaskee træde i Charakter!

#

NB23:37

#

En Reformation – uden »en Reformator«.

Det var altsaa det Nye: en Reformation – uden »en Reformator«.

Ja, da Alt er blevet upersonligt, hvorfor ikke ogsaa dette.

Eller maaske er det ikke sandt, at denne Reformation er uden Reformator; de ere jo Alle blevne Reformatorer – ja det er Eet og det Samme. Det Begreb »Reformator« svarer kvalitativt til: Een. Er der to, saa er Qvalitæten tabt. Er der ti, er det et stigende minus, og ere alle det, saa er Ingen det.

Altsaa en Reformation uden Reformator. Ja en Reformator det er ogsaa en besværlig Skikkelse for Samtidige, næsten lige saa meget for Dem, som holde med ham, som for Dem, han er imod. Saa afskaffer man ham, det er antiqveret. Man sætter istedet for »Reformatoren« et ganske anderledes føieligt, og trods sin tilsyneladende Uselskabelighed, selskabeligt Noget: en Balloteermaskine – hvis man ikke foretrækker et til Selskabsleeg ogsaa meget Brugeligt: et Lykke-Hjul.

Og derpaa begynder Reformation. I fortrolig Klynge sidder man saa – og balloterer.

Dog jeg haaber, at det bliver ingen Reformation. Som Napoleon ryddede Salen med sine Grenaderer: saaledes vil der komme en Digter, der rydder den ved Hjælp af – Idealerne.

I Grunden er dog forresten dette med en Digter, der fortærer de Forvirrede ved at anbringe Idealerne, det er i Grunden det Socratiske.

NB23:38

#

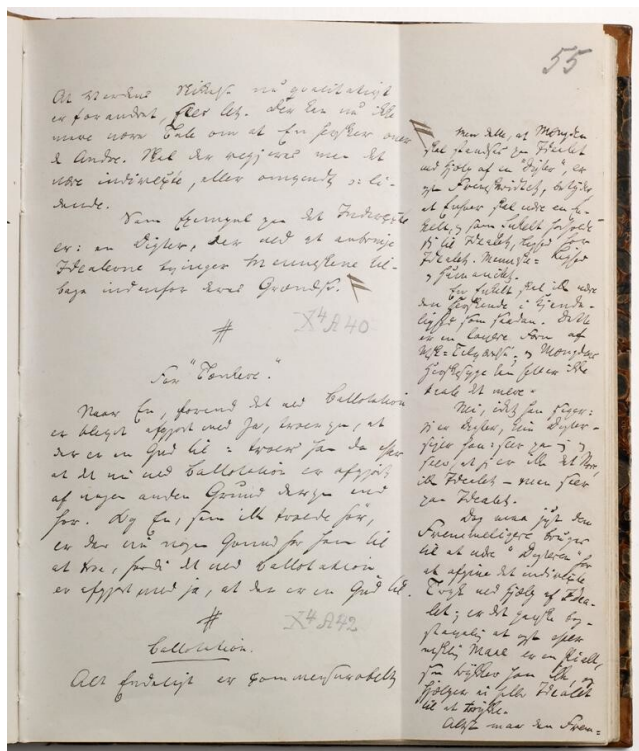
Som man taler om at være elverskudt, saaledes vilde jeg sige: at være ideesaaret.

#

NB23:39

#

Mængdens Overherredømme.

8. Journalen NB23, s. 55. Marginaltilføjelsen NB23:39.a er indvist af H.P. Barfod

At Verdens Skikkelse nu kvalitativt er forandret, sees let. Der kan nu ikke mere være Tale om at En hersker over de Andre. Skal der regjeres maa det være indirecte, eller omvendt $\propto$ lidende.

Som Exempel paa det Indirecte er: en Digter, der ved at anbringe Idealerne tvinger Menneskene tilbage indenfor deres Grændse.

NB23:40

#

For »Tænkere.«

Naar En, førend det ved Ballotation er blevet afgjort med Ja, troer paa, at der er en Gud til: troer han da

[a] Men dette, at Mængden skal standses paa Idealet ved Hjælp af en »Digter«, er ogsaa Fremskridtet, betyder, at Enhver skal være en Enkelt, og som Enkelt forholde sig til Idealet, Lighed for Idealet. Menneske-Lighed og Humanitet. En Enkelt skal ikke være den Herskende i Kjendelighed som saadan. Dette er en lavere Form af Msk-Tilværelse; og Mængdens Herskesyge kan heller ikke taale det mere. Nei, idet han siger: jeg er Digter, kun Digter – siger han: seer paa mig og seer, at jeg er ikke det Store, ikke Idealet – men seer paa Idealet. Dog maa just den Fremmeligere bruges til at være »Digteren« for at afgive det indirecte Tryk ved Hjælp af Idealet; er det ganske bogstavelig at [han] ogsaa efter msklig Maal er en Pialt, saa trykker han ikke, og hjælper ei heller Idealet til at trykke. Altsaa maa den Fremmeligere, istedetfor at ville nyde sin Fremmelighed i ligefrem Kjendelighed (det er at være Herskeren ligefrem, der lader sig beundre og adlyde) have Resignation til at skjule den i Ukjendelighed (Incognito) ved Hjælp af Idealet, der ganske rigtigt gjør ogsaa hans msklige Smule Fremmelighed til Intet. Dette er igjen, hvad jeg alt har antydnet i Anmeldelsen af to Tidsaldere i Slutningen. – O, min Gud, hvor Alt bliver mig tydeligt! Aldrig kan jeg noksom takke for, hvad der blev gjort for mig, saa uendelig meget mere end jeg nogensinde havde ventet, kunde have ventet eller turde have ventet!

efter at det nu ved Ballotation er afgjort af nogen anden Grund derpaa end før. Og En, som ikke troede før, er der nu nogen Grund for ham til at troe, fordi det ved Ballotation er afgjort med ja, at der er en Gud til.

NB23:41

#

Ballotation.

Alt Endeligt er commensurabelt for Ballotation. Intet Uendeligt kan afgjøres ved Ballotation. Thi Ballotations Afgjørelse betyder blot nu har den Sag Ende, ikke, i uendelig Forstand, nu er den afgjort. Af Ballotations Afgjørelse resulterer der, uendeligt, Intet. Det er blot nu forbi.

NB23:42

Anden Gang.

Da Frederik d. 6te sagde: vi, vi alene forstaae at regjere - da loe man.

Dersom blot Frederik 6te to Aar senere havde sagt: som vi een Gang have sagt: vi vi alene - saa havde det taget sig ganske anderledes ud. Thi skulde det havt noget at b[et]yde med at grine saa skulde man egl. have gjort Oprør. Gjorde man ikke det, saa har man tabt, og Gjentakelsen af hiint Ord faaer nu sit Point.

Det er saaledes med visse Udsagn, at de ere paa en længere eller kortere Tids Varsel sub poena præclusi et perpetui silentii. Passer den anden Part ikke paa, saa bliver den første Part i Fordelen med at kunne gjentage.

NB23:43

#

Latterlighed.

Naar man selv er R af D, saa at vilde gjøre det til en christelig Indvending mod Nogen, at han er C af D. eller St: af D; naar man selv i Embedsindtægt har 2000rd, saa at vilde gjøre det til en christelig Indvending mod Nogen, at han har 3 ell 4000rd: det er dog latterligt.

Skulde der være Mening i den Art Indsigelser, saa maa det være af En, der lever i Armod, ell. vel endog i frivillig Armod, og Ingenting er.

NB23:44

#

Dr. Rudelbach

er egl. ideeløs. Det i Indøvelse i Xstd. om at Xstd. slet ikke er til, har han aabenbart ikke i fjerneste Maade læst saaledes, at det er faldet ham ind, maalende sig med Idealet, at spørge sig selv: men er Du da en Christen. Nei, i endelig og fix Forstand staaer det ham fast, at han og hans Partie: de ere Xstne. Og nu har han været fornøiet med Udsagnet og tænkt paa Mynster.

Og jeg derimod som ganske simplement har tænkt paa mig selv.

NB23:45

#

Tør man paa blot formel Enighed ballotere sammen med Dem, man ellers er uenig med, uden at gjøre opmærksom paa, at denne Enighed er en Misforstaaelse; er dette ikke en Reticents?

Stricte taget tør man det vel ikke. Men da jeg bestandig kun strider med Folk disputerende e concessis, saa vil jeg sige: ja, naar En vedgaaer blot at være slet og ret Politiker, saa gjør jeg ingen Indsigelse. Thi Politik er blot Udvorteshed, og mellem Udvorteshed og Udvorteshed kan den til Grundliggende Forskjellighed da ikke være saa qualitativ, at Anskriget absolut er fornødent. Og Politik er jo desuden paa saa mange Maade[r] Samvittighedsløshed.

Men vil En gjælde for i strengere Forstand Christen saa tør han ikke fortie, at denne Enighed er en Misforstaaelse, det er, efter Xstds Begreber om Reenhed fra Intrigue, en Reticents. Og altsaa skal han enten gjøre opmærksom - ell. opgive Fordring paa at ville gjælde for en i strengere Forstand Xsten.

NB23:46

#

De gammel-Orthodoxe

ville egl. skilles fra os, saa leve for dem selv, dog bevarende den Paastand, at de ere de eneste sande Xstne.

Saa tolerante ere de! Saa tolerante at de ville opgive os! Saa tolerant er jeg ikke. Jeg vil ikke skille mig fra de Andre, thi det Gode jeg er i Besiddelse af i Xstd. endog blot ved et Forhold til Xstd. vil jeg dog udsættende mig for Miskjendelse vedblive at bringe de Andre i Erindring.

De gammel-Orthodoxe er egl. blevne gamle og sløve.

NB23:47

#

Chrysostomus

siger ypperligt: Huset faldt ikke om, fordi Stormene kom – men fordi det var bygget paa Sand.

NB23:48

#

Stormen reiser sig – Xstus sover.

Saaledes ligner det Høieste det Laveste. Kun et Barn, og endog et meget lille Barn, eller et Dyr kan ganske rolig ligge og sove i en Storm. Det kan vi Andre ikke. Men saa kan Gud-Msket det igjen.

Og hvad har saa vi Andre at gjøre? Ja, som Disciplene: de kaldte paa Xstus.

NB23:49

#

Replik

.... ja, naar Sagen er af den Beskaffenhed, at den passende egner sig til Afgjørelse ved Ballotation, saa

kunde jeg gjerne ballotere – uagtet jeg forresten hverken dandser eller balloterer.

Jeg har een Gang talt paa en Generalforsamling, og da forlangte jeg, at der skulde balloteres. Det var i Studenterforeningen, og Spørgsmaalet var om at forbyde Fiærboldtspil, hvilket jeg modsatte mig.

#

NB23:50

#

Christian VIII.

I min første Samtale med ham (hvilken forresten findes optegnet et andet Sted) sagde jeg (og jeg husker ikke om det er optegnet), da han slog paa at drage mig nærmere til sig:

Nei, Deres Majestæt, Pointen i mit Liv er just, at jeg er privat Mand, en privat Mand i vor Tid, at han kan ville forsvare det absolute Monarchie. Drages jeg nærmere til Dem er jeg i samme Øieblik svækket. Alt er svækket ved at forklares af urene Bevæggrunde. Det eneste Usvækkede er at være en Privatiserende. ~~hvem man saa dog ogsaa søgte at svække ved at kalde ham en Særling.~~

Jeg kunde have tilføjet, at den Privatiserende svækker man saa ved at kalde ham en Særling.

O, men Replikken var sand. Altsaa saa opløst er Alt, at en Monarch selv maa tilstaae dette – og det gjorde han. En Privatiserende er Magt, og han maa saa have Resignation nok til ikke at ville modtage end den mindste Gunst – ellers er han svækket.

Engang var Kongens Gunst Magt – hvor forandret, naar Kongen maa lade være at vise sin Gunst blot for ikke – at svække. Hvor afmægtigt!

#

NB23:51

#

Mit Forhold til Bevægelsen.

Ingen, Ingen, Ingen her paa Berget ligger i een Forstand Bevægelsen saa nær som jeg, ja jeg er dens Yderste.

Men i samme Øieblik da en af vore Bevægelsesmænd vilde sige: ypperligt, lad os saa holde sammen og faae denne eller hiin Forandring i det Udvortes – Ingen, Ingen, Ingen her paa Berget er Bevægelsen saa fjern som jeg; ved en Verdens-Forskjel forskjellig og skilt fra den.

Selv, han den Gamle, Sjællands høiærv. Biskop, min Beundring, min første min uforandrede, selv han kan indlade sig. Han kan sige: naar endeligt saa skal være – dersom I ville være fornuftige kan jeg paa mangt et Punkt deeltage med Eder. Kun jeg kan ikke. Det er som hvis der paa et Bal var en ærværdig Matrone tilstede. For at dandse var hun naturligviis ikke kommet, nei hun var kommet med sine Børn og Børnebørn. Hun sidder i et Værelse indenfor, hvor Alderdommen er samlet, ogsaa festligt, men ikke til Dands. Da faaer Ungdommen den Idee vi maae have gamle Frue H – der i Alderdoms-Skjønhed fordunkler os alle – vi maae have hende til at dandse en Gang. Hun gjør Indsigelse, siger: nei, nei lille Børn. Men endelig giver hun efter og siger: dog, ubetinget Eet, en Valts bliver det ikke, jeg vil sandfærdigen ikke valtse. Men kan dette glæde Eder, saa vil jeg i en Polonaise gaae Salen rundt. Der kan saa samme Aften paa Ballet^a og senere i Selskaberne fortsættes en Strid om, hvorvidt man kan sige, at gl. Frue H. dandsede den Aften. Jeg blander mig ikke i slig Strid med de Dandsende og Converserende; min Mening er kun, man kan sige: hun indlod sig, hvad hun, bevarende sin Værdighed meget godt kunde gjøre. Med mig er det anderledes. Om saa baade Ungdom og Galskab vilde forenede inclinere for mig: jeg dandser ikke, bogstaveligt, saa lidet, om man saa vil, som en Invalid dandser. Vil man forklare det saaledes, har jeg Intet derimod, kun det er bogstavelig sandt: jeg dandser ikke.

a opstaae

Der er ved en af mine Pseudonymer^b hørt det Ord: Xstd. er slet ikke til. Fast lyder det som var det en Apostel der talte, og saa maatte altsaa alle Forhold bevæges svarende dertil. Thi som den store Fisk, naar

b (Anti-Cl:)

den bevæger sig, næsten blot den aander, oprører
Havet fra dybe Grund: saaledes maa en Apostel, naar
han skal røre sig, næsten blot han skal aande bevæge
Alt. – Saaledes vover Ingen, Ingen, Ingen af
Bevægelsens Mænd at byde ud. Selv Den der bød
længst ud og vovede yderligst, vilde slaae af og sige:
det er næsten, næsten kunde man fristes til at sige, at
det var som var Xstd. ikke til.

Altsaa dette Ord siger Pseudonymen. Men førend
dette Ord naaer Virkeligheden, kommer Forordet til
denne Bog. Deri staaer: jeg forstaaer dette som sagt
til mig, alene til mig (ikke til noget andet Msk): at jeg
maatte lære at henflye til Naaden. – Saaledes vilde
Ingen, Ingen, Ingen af vore Bevægelses Mænd
beskrive Svinget. Han vilde sige: jeg og nogle Faae, vi
ere Xstne, eller dog idet mindste er jeg det ∴: paa^c
første Punkt vil han ikke gjøre Svinget saa stort, og
paa dette andet Punkt vil han gjøre sin Personlighed
endelig fast, at det er vist, at han er Xsten.

c hiint

Men just fordi jeg digterisk satte Uendelighedens Fart
i (per Pseudonym), og saa igjen, christeligt, ved Hjælp
af Forordet, lod det Hele gaae ud over mig, mig alene,
just derfor bliver Bevægelsen lige det Modsatte af
hvad den maatte synes uerfarne og halvbefarne
Søfolk endsige da Passagerer at maatte blive.

Sømanden taler om at gjøre et Slag. Naar det skal
gjøres, nøies han ikke med at have et Par Seil oppe.
Nei, hver en Klud bliver udspændt, for at fange hver
en Luftning, og give den størst mulige Fart. Saa gaaer
da Skibet, lad os sige det vel umulige, det gaaer nu
paa en Fart af 16 Miil i Vagten. Ordren er uddeelt: alle
Mand ved Seilene – selv staaer Captainen ved Roret.
Passagererne sige: det er derhen vi skal, og vi ere der
i næste Øieblik med den uhyre Fart vi gaae. Nu er
Øieblikket. Signalet lyder. Han lader Skibet gaae over
Stag – og det var ikke derhen vi kom, ikke heller
saadan i Nærheden deraf, nei det var til lige det
modsatte Sted. Derpaa overgiver han Roret til
Styrmanden. Han fremtager saa af sin Lomme et
Cigarfederal, medens dog hans Tanker synes at være
andetsteds, thi Minen udtrykker Alvors-Glæden, som
den sees hos den forfarne Sømand, naar en vanskelig
Manouvre med Guds Hjælp – og det glemmer den
forfarne Sømand aldrig! – er lykkelig gjort. Saa tager
han en Cigar ud af Foderalet, medens et polidsk lille
Smiil viser sig ved Munden, som dette sees hos den
forfarne Sømand. Saa gaaer han, uden at sige et Ord,
ind i sin Kahyt, for at udarbeide sin Rapport til
Admiralitetet. – Lad mig blot tilføie et novellistisk Træk
fra hiin Begivenhed. Der var en Passageer ombord,
han stod forrest i Passagerernes Kreds, han holdt en
Kikkert i sin Haand, nu satte han Kikkerten for Øiet, nu
viste han med Haanden. Det var tydeligt, at
Passagererne ikke vare langt fra at ansee ham for
Captainen, og det var tydeligt at dette ikke mishagede
ham. Han forklarede: det er derhen vi skal, og vi ere
der i Øieblikket med den Fart vi gaae. Han havde af
Naturen en lang Næse (cfr Claudius): da Slaget var
gjort, jeg har aldrig seet saa lang en Næse. Derpaa
stod han et Øieblik som forstenet; men nu blev han
rasende. Han kastede Kikkerten i Gulvet, og vilde at

Passagererne skulde gjøre Oprør mod Captainen. Det fandt imidlertid ingen Gjenklang blandt Passagererne, og gik saa stille af, at Captainen end ikke hørte det mindste deraf i Kahytten, hvor han sad fuldt beskjeftiget med at udarbeide sin Rapport til Admiralitet[et].

Til Admiralitet[et]. Ja, thi Admiralitetet og Generalitetet, det er to store Magter.

Dog er der een større: Gud i Himlene. Men at skulle styre paa det Vilkaar, at skulle indgive Rapporten dersteds og altsaa paa Evighedens Ansvar: det er idel Frygt og Bæven. Jeg vilde hellere 70 Aar hver Dag træde Tørv, end blot een Time at skulle styre paa det Vilkaar. Herre Gud, man er dog kun et stakkels Msk., og selv det største Msk. han kunde dog saa let tage, om det saa blot var en 999de Deel Feil af Stregen - men naar det er paa Evighedens Ansvar, det hjælper ikke at være kommet Stregen saa nær. Og dog er det i en anden Forstand saa saligt, at styre paa det Vilkaar, at al Verdens Herlighed og tilbuddt paa 70,000 Aar: ja, vel betænkt - dog nei, her er end ikke noget at betænke sig paa! - jeg bytter den bort for denne Salighed blot een Time.

Nu, og dette er jo forundt ethvert Msk., ja han skal det. En Tjenestepige, en Professor,^d Cancelliraad Deichman (o, om Forladelse!) en Biskop, et Postbud, Du,^e min kjere Pige og jeg: Enhver skal være den Enkelte, der under evigt Ansvar styrer sit Skib. I een Forstand er dette Frygteligt. Men naar det da ret er forstaaet i Frygt og Bæven, og denne ikke aandløst glemt igjen: da er det^f mildere end endog blot det at sortere under Admiralitetet; thi kan^g Admiralitetet

d en Landsoldat,

e (- o, blæse være med al Emancipation! - Du)

f - i Christi Navn og for hans Skyld -

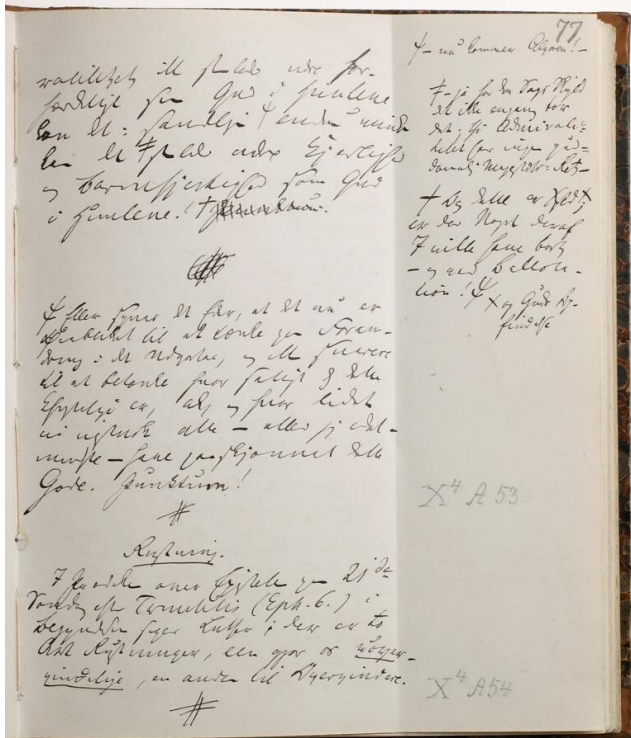
g - at jeg skal spørge -

h - nu kommer Alvoren! -

i - ja for den Sags Skyld det ikke engang tør det; thi Admiralitetet har ingen guddommelig Majestæts-Ret -

j Og dette er Xstd.^a; er der Noget deraf I ville have bort - og ved Ballotation!^b

a og Guds Opfindelse

9. Journalen NB23, s. 77. Marginaltilføjelsen NB23:51.j fortsætter i hovedspalten med den indviste tilføjelse NB23:51.j.b ikke saaledes være forfærdeligt som Gud i Himlene

kan det: sandeligen^h endnu mindre kan detⁱ saaledes
være Kjerlighed og Barmhjertighed som Gud i
Himlene!^j

j.b Eller synes det Eder, at det nu er Øieblikket til
at tænke paa Forandring i det Udvortes, og ikke
snarere til at betænke hvor saligt dog dette
Christelige er, ak, og hvor lidet vi vistnok alle -
eller jeg idetmindste - have paaskjønnet dette
Gode. Punktum!

NB23:52

#

Rustning.

I Prædiken over Epistelen paa 21de Søndag efter
Trinitatis (Eph. 6.) i Begyndelsen siger Luther: der er
to Art Rustninger, een gjør os uovervindelige, en
anden til Overvindere.

#

NB23:53

#

Digterisk

Humor i Retning af høiere Galskab.

... Min Mening er, at Xstdommen slet ikke er til.
Forresten holder jeg ubetinget paa Biskop Mynster,
der, som jeg haaber, er af samme Mening. - Det vilde
være Hamletsk; saa er Pathos sprængt og Individet
sprængt.

NB23:54

#

Grundtvig - og jeg.

Grundtvig traadte ind i Verden med sin Demiss-Prædiken: hvorfor er Guds Ord vejet af Guds Huus.

Noget Saadant kunde jeg aldrig sige. Jeg maatte sige: hvorfor er Kraften vegen fra Guds Ords Forkyndelse.

Thi efter min Mening er det dog Guds Ord der høres rundt omkring i Landet – Ulykken er blot at vi ikke gjøre derefter. Jeg kan nøies med Lidet, et lille Bibel-Ord er nok – og jeg spørger strax mig selv: har Du gjort det?

Deraf kommer det ogsaa, at jeg kan høre enhver Præst, enhver Student, Candidat. Grundtvig har næsten fra Begyndelsen været reduceret til kun at kunne høre sig selv. Og altid denne Urgeren af Xstd. som Lære, Læresætninger – og saa det Verdenshistoriske.

NB23:55

#

Grundtvig – og jeg.

Forskjellen kan ikke være større end vor Taktik.

En ubekjendt theologisk Candidat vil rende Storm paa det Hele og med en 14 Pagina, ovenikjøbet en Demiss-Prædiken, der altsaa var et Specimens Arbeide, for hvilket han endogsaa skulde have Charakter.

Og jeg har i 7 Aar arbeidet efter en enorm Maalestok i Sammenhæng. Som æsthetisk Forfatter fængslet Mskene, naaet et Høidepunkt – og da lader jeg en Pseudonym sige: Xstd. er ikke til.

#

NB23:56

#

Grundtvigianerne – Bondevennerne.

Tør Grundtvigianerne negte, at de ere vidende om, at

Bondevennerne af reent verdslig[e] Grunde, reent verdsligt ville Frihed (altsaa Xstd. imod) medens Grundtvigianerne af hyper-christelige Grunde ville Frihed? Og hvor tør saa de ballotere sammen? Jeg spørger ikke Bondevennerne, de udgive sig kun for Politikere; men jeg spørger Grundtvigianerne, der endog have givet sig Mine af at være de eneste sande Xstne i Landet. Er en saadan jesuitisk Reticents er det Xstdom?

#

NB23:57

#

Et Følge.

Scriver tager det paa en smuk Maade ganske bogstaveligt dette Ord: »Deres Gjerninger følge dem« – som gik De, maaskee i Mangel af andet Ligfølge, i Procession bag efter.

Det lader sig fortsætte; thi naar det øvrige »Følge« gaaer hjem igjen fra Graven, saa følger dette Følge videre.

Det lader sig videre fortsætte, thi om dette Følge og dets Fortsættelse gjælder evigt Fortsættelsen følger.

Kun er dette Følge ikke at kalde frivilligt Følge; her kan man sige som Philosopherne: det følger med Nødvendighed. Det er baade et Følge og en Følge.

NB23:58

#

Døden.

Scriver siger »Med Døden er det godt at handle: Fordelen er vor (»det at døe er Vinding«.)

Det er en mere storartet Maade at narre Døden paa end hiin Epicurs: at Døden ikke kan faae fat paa mig, fordi naar jeg er, er den ikke; og naar den er, er jeg ikke.

#

NB23:59

#

Om Exempler.

SalvianusMass. de avaritia 3, 10:

Possim quidem dicere majora exemplis omnibus Dei
esse mandata clamantia quotidie in omni mundo.

Thi at forlange er ogsaa saa let Udflugter, leder saa let
Opmærksomheden paa dette: om jeg nu ogsaa kan,
istedetfor at Farten skal gives ved dette: Du skal.

Dog anfører han ogsaa Exempler men altsaa
accommodationsviis, istedetfor at man ellers gjør
omvendt.

NB23:60

#

De existentielle Springfiedere

ere afmattede; der hvor før var Springfjeder, er nu
Vrøvl (Grunde, Hensyn, Overveielser, Seen til »de
Andre« o: s: v:) Derfor er al Bevægelse fingeret
Bevægelse, en Bevægelse paa Stedet, som hvis en Ko
vilde flyve. Man forbereder sig til at handle lige saa
forkeert som hvis En der skulde løbe Væddeløb, vilde
berede sig ved at tage 3 Frakker, og to Cheniller paa,
Galoscher o: s: v: o: s: v:.

NB23:61

#

Religieus Opdragelse.

I Forhold til al den Udvorteshed (hvilken jeg enten ikke
selv som »Enkelt« kan faae bort, ell. i Forhold til
hvilken jeg ikke føler mig i Samvittighed forpligtet til
at blive Martyr for at skaffe den bort) er Loven den:

saa er det netop Opgaven at blive ved Indadvendthed ligegyldig for denne Forandring, drage Sindet bort fra Beskjeftigelse dermed.

Det: saadan at være nogle Stykker o: D: er Falsation, er tillige, reent disciplinært seet, ligesom Discipelens Uopmærksomhed i Timen eller rettere som Det, at han ikke sidder rolig i Timen.

Overalt er og skal der eksistentielt være et Enten – Eller. Og vor Tids Demoralisation er just bestandigt at have substitueret: Qvantiteren.

NB23:62

#

Om mig selv

jeg er en Slags eksistentiel Cerimoniemester. Det vil sige: i Forhold til hvad Enhver paa det religiøse Gebeet siger sig at være, er jeg ham strax hans eksistentielle Conseqventser, der tvinger ham enten i Charakter, ell. ogsaa til at blive aabenbar som en Bedrager eller en Selvbedragen.

Dette er min Opgave i Ideen seet, uden at jeg derfor empirisk befatter mig med hver Enkelt.

Men at vi skal: tilbage, det udtrykker jeg bestandig ved, at jeg bestandigt siger om mig selv: jeg er blot en Digter, hvad Sandhed er, men som dog meget kan genere fortumlede Hoveder, der helst selv vilde være Idealet eller dog noget nær eller dog saadan noget nær.

#

NB23:63

#

Haandbog for Balloterende

Under denne Titel kunde man skrive en Satire over det hele Uvæsen.

Overhovedet er det dog sørgeligt, saa lidet der

tænkes i Verden. Man forandrer Regjeringsform, Alt, Alt – og det eneste man ikke underkaster nogen Tvivl, det eneste Faste er Troen paa den Art Afgjørelse som er ved Ballotation.

Der ligger her yderst interessante og vigtige Problemer i Henseende til at vise Grændsen for Ballotation, hvor Brugen af Ballotation er Nonsens, ligesom det vilde være Nonsens at bruge en Bismarck til – Guldvægt. Og det at Mskheden nu ene vedkjender sig Ballotation som Afgjørelses Middel, viser hvor dybt Slægten er sjunken, reent verdsliggjort.

#

NB23:64

#

Prosit!

Grundtvig tager sig slet ikke iagt for, at det Begreb af [a] Tolerance som nu florerer er: Indifferentisme, det dybeste Affald fra Xstd. – og det vil han ballotere sammen med.

[a] Den Art Verdslighed med at den Geistlige er Excellence o: s: v: er ikke nær saa farlig som denne Verdslighed: at drikke Duus med Skarpretteren.

I en lille Opsats af Franklin »om Forfølgelseslyst i tidligere Tider om Dissenters o: s: v: (hans Liv og Skrifter v. Binzer 2^{den} Deel p. 165 o: fl.) taler han om, at efterhaanden saa kom man da til Erkjendelsen af Tolerance. (o: man blev mere og mere indifferent.)

Denne Tolerance prises saa. I en troskyldig Note til Texten (p. 167) staaer saa: Saa indlysende end denne Tolerance viser sig for den sunde Msk-Forstand, saa var den dog ikke oprindelig en Frugt af Fornuften men – af Handelen. Allerede Portugiserne indsaee, hvor meget Tolerance var i Handelens Interesse – Til Lykke. Jeg troer virkelig, at det er Forklaring: Handel og Skibsfart, og Jernbaner, og hele det verdslige Selskabelige-Venskabelige, i alt Dettets Interesse er Tolerance – den leve!

[b] Og det vil enhver Kræmmer kunne forstaae: at Tolerance er i Handelens Interesse. Og da Verden saa sank saa dybt at vi intet høiere Begreb havde end Kræmmerbegrebet: saa kom Tolerancen op – og det var den forbedrede Xstd.

NB23:65

#

Franklins Skrift af Aar 1759: *Provinzen Pensylvaniens Historie*, har til Motto: Den som opgiver væsentlig Frihed for at opnaae en smule temporair Sikkerhed, fortjener hverken Frihed eller Sikkerhed.«

Franklins Liv og Skrifter v. Binzer 1 D. p. 154.

NB23:66

#

Verdens-Klogskab eller verdslig Klogskab afskaffer
Charakter.

Franklin siger i sit Liv, i Anledning af et almeennyttigt Projekt som han fremsatte anonymt i sin tidlige Tid »her lærte jeg, hvad jeg senere har erfaret, hvor rigtigt det er, naar man vil at en Sag skal fremmes da ikke at stille sig selv i Spidsen, men lade det være »en Mand, der interesserer sig levende for vore Forhold o: D:«: det Abstrakte, et X. – Ja vist er det det Klogeste; det ligger i, at den msklige Herskesyge, Nivellementet ikke kan taale at En staaer i Spidsen. Og dette har saa afskaffet det Ethiske, der netop urgerer Person, og vilde dømme at denne Klogskab er utilladelig Feighed.

Ligeledes taler han om, at en af hans Venner havde gjort ham opmærksom paa, at han maatte beflitte sig paa Ydmyghed. Franklin siger: det gjorde jeg ogsaa, uden at jeg dog egl. derfor blev ydmygere. Men min Maade at tale paa blev forandret, jeg sagde sjeldnere nogen ganske bestemt imod, jeg brugte gjerne saadan Udtryk som: jeg troer at man kunde mene o: D. – og tilføier han, siden den Tid lykkedes det mig meget bedre at drive igjennem hvad jeg ønskede drevet igjennem«. Naturligt; thi denne Ydmyghed er en Compliment til den msklige Herskesyge, der ikke vil taale Charakterer.

NB23:67

#

Grundtvig.

Er Statskirken engang en Facticitet saa kan man kun religieust kæmpe sig ud af dette Faktiske – ikke ved Ballotation, eller politisk Voldtægt.

Og de gl. Orthodoxe bære jo Skylden (hvis den er saa stor som disse udskrige den) med os Andre, de have jo levet i Statskirken. Saa skulle de heller ikke have Lov til saa nemt at rende fra det Hele og med den Paastand, at de ere de eneste sande Xstne.

Paa sidste Rigsdag siger Grundtvig: at han i 40 Aar har været betænkt paa at træde ud af Statskirken – det er a la Trop^s Examenslæsning. Sandt er det heller ikke; thi han har meget mere traadt ind – og saa ud – og saa ind – og saa ...

Han siger han vilde have gjort det, hvis det ikke var af Hensyn til de Tusinder der have lyttet til hans Stemme. Er dette med »de Tusinder« historisk Sandhed og ikke blot sagt poetice et eleganter; er det historisk Sandhed og ikke snarere et digterisk Forsøg à la Falstaff^s Bedrifter i Slaget, et maaskee optisk Bedrag, forklarligt af at Grundtvig ikke har Øine som vi Andre, men^a et mageløst verdenshistorisk Blik, for hvilket halvanden Msk. forvandler sig til »de Tusinder« - altsaa er det historisk Sandhed: saa har Sagen igjen sin Besynderlighed. Thi var da Grundtvig traadt ud, saa var vel »de Tusinder« fulgt ham. Men Danmark er et lille Land - naar Grundtvig tager »de Tusinder« med sig ud af Statskirken - saa bliver der vel ikke Mange tilbage til at danne Statskirken. Men saa havde det jo været saa uhyre nemt at faae den hele Sag i Orden med Statskirken. Grundtvig træder ud - ham følge »de^b Tusinder« - og det Hele er afgjort lige saa nemt som at vende en Pandekage. Træder han ind igjen, saa har vi Statskirken, træder han ud, saa har vi ingen Statskirke; thi som Poul Møller i sin Tid gjorde opmærksom paa, at Historien og Grundtvig og Grundtvig og Historien er Eet, saa maa vel ogsaa Danmark og G. og Gr. og D. være Eet - dersom det ellers er historisk Sandhed, med^c »de lyttende Tusinder.« Dog ogsaa en Seer kan jo see feil - maaskee er det netop derfor han κατεξοχην kaldes Seer, fordi han ikke seer som vi Andre - men seer feil.

a ene og alene

b lyttende

c Seeren Grundtvigs

Endeligen siger han: at (han i samfulde 40 Aar ikke er traadt ud) fordi han ventede, at Folket nok ville komme til den Klarhed selv. Det er ellers noget længe at vente, med mindre G. har Udsigter til at blive en 150 Aar gl. Og dernæst, hvor har han sagt: at han ventede det - det vil sige, hvor har han, førend Omslaget i 48, forudsagt det - thi nu at sige at han havde ventet det, er noget silde. Tværtimod, da i nogle senere Aar før 48 der begynde lidt Røre i Folkelivet ogsaa i Retning af Spørgsmaal om en Folkeskole, »i Nord, i Soer, paa Skamlingbanken«, da vidnede Grundtvig, at han - da han ved Aarhundredet[s]s Begyndelse vardslede - ikke havde ventet, at han selv skulde opleve dette.

Mig synes G. er et Vrøvl.

#

NB23:68

#

Affaldet fra Xstdommen.

Ved den Strenghed, hvormed Xstd. oprindelig blev fastholdt, ved Blodvidnernes Urokkelighed trængte Xstd. seierrig igjennem, omskabte Verden, formildede Sæderne o: s: v:

Nu existerer der en christelig Tradition (den forflygtigede Xstd., men dog en Frugt af Xstd) og det er den som nu under Navn af Tolerance men væsentligen qua Indifferentisme vil have Religionsfrihed, og Frihed fra Xstd – saaledes lønner man Xstd. Og de gl. Orthodoxe gaae i Fælden, og synes at dette er herligt.

NB23:69

#

Charakter-Handling

gjør aldrig Lykke i Øieblikket, den støder tværtimod Mskene.

Men naar der da er gaaet en 20 Aar fE, og den samme Mand lever endnu – og naar han tillige til den Tid er blevet et Vrøvlehoved, saa bliver han anerkjendt for hiin Handling. Dog kun i det Tilfælde, at han til den Tid er blevet et Vrøvlehoved; thi ellers vil han vel være ifærd med at sætte ny Charakter-Handling ind, og saa udebliver Anerkjendelsen.

#

NB23:70

#

Stats-Theorier.

Istedetfor alle disse Hypotheser om Statens Oprindelse o: s: v:, skulde man mere beskjæftige sig med det Spørgsmaal: et Bestaaende givet, hvorledes skaffes der nu religieust nye Udgangspunkter.

NB23:71

#

Franklin (i hans Leben und Schriften v. Binzer 2^{den} Deel) omtaler en Sekt: Dunkers, som ingen skriftlig Troesbekjendelse ville affatte – for ikke at forhindre

sig i den frie Udvikling. Dette finder Franklin er saa ypperligt, da ellers Secterere just udmærke sig ved lige det Modsatte. Nu, det Sidste kan være sandt nok, men disse Sekterere var dog ogsaa igjen altfor expediti. Det uforklarligere er egl., hvorledes det er lykkedes dem paa den Conto at danne en Sect.

#

NB23:72

#

Den yngre Fichte (i hans Ethik § 249, i Critiken over Engellænderen Bentham, der forsvarer Dødsstrafs Anvendelse for Mord og mod Hovederne for et Oprør) bemærker i denne sidste Anledning, at det er meget rigtigt, og en kortsynet Blødhjertethed hos vore nu værende Statslovgivere, at afskaffe Dødsstraffen for politiske Forbrydelser, fordi disse kun ere fremgaaede af en vildledt Overbeviisning »ret som var blot det subjektive Moment, Meningen, det Strafbare, og ikke meget mere det uhyre Hovmod, at ville ved alle voldsomme Midler praktisk paatvinge Andre sin Mening.«

NB23:73

#

Reduplication.

I Forhold til endelige og jordiske Goder (hvilke just ved denne deres Ringhed ikke væsentligen forholde sig til nogen Reduplikation) er Maaden, paa hvilken jeg faaer dem (naar den da ikke er utilladelig) temmelig ligegyldig; og det kan let blive Snerperie her at være for streng.

Men i Forhold til Aandens Goder er Maaden, paa hvilken de erhverves, selve Godet, Udtrykket for min Forestilling om Godet. Maaden kan være saaledes, at jeg maa sige: nei, paa det Vilkaar vil jeg ikke have det, det er at gjøre Nar af mig selv.

NB23:74

#

At have en Sag.

A) lavere Former.

1) Fordi det synes godt i Mskenes Øine, et Tegn paa Alvor o: D:, saa taler man uafbrudt om at have en Sag, at ville arbeide for Sagen, ene ville Sagen – og man har ingen Sag, uden den, at ville tækkes Mskene ved denne Talen om at have en Sag. Saadanne Msker have ingen Sag, men pynte et Noget ud, et Skabilkenhoved, som de dægge for som var det Barnet.

2) Man har en Slags Sag – men Sagen er dog lige saa meget, at man vil sin egen Fordeel ved at have den Sag.

3) Man har en Sag – men man understøtter den paa enhver Maade ved Forening o: s: v:, bliver glad, naar Nogen, selv om det er Misforstaaelse, vil holde med En; thi uagtet man har en Sag, vil man dog spare sig selv saa meget som muligt o: man vil saa lidt som muligt have en Sag.

B. Høiere Former.

1) Ethisk Ironie og intellectuel uegennyttig Interesse, der i den Grad har en Sag, at det skjules for at forhindre Misforstaaelsen i at komme En til Hjælp.

2) Martyrierne, som lide for Sagen. De behøve ikke just at frygte for at faae Mskenes Bistand, thi hvor Lidelse er, der flye Mskene. Men i ethvert Tilfælde vaage de dog over, at parere Misforstaaelsens Hjælp, hvis den skulde tilbyde sig, fordi Sagen er dem ubetinget det Absolute, Jeg'et Intet ubetinget. Og dette er i høieste Grad at have en Sag.

NB23:75

#

Franklin

(Leben und Schr. v. Binzer 4^d Bind p. 4 Der Rummeltopf N° 1.)

: .... und obgleich Reformation eigentlich jedes Menschen Sache ist (ich meine, daß jeder Andern bessern sollte) so ist es doch in diesem Falle nur zu wahr, daß, was Jedermanns Sache ist, im Grunde keines Menschen Sache ist – und dem gemäß wird auch die Sache betrieben. Nach reiflicher Überlegung halte ich's daher für gut die »keines Menschen Sache« ganz zu der meinigen zu machen o: s: v:

Det er godt. Kun forstaaer jeg det lidt anderledes, da for Øieblikket alle fuske i at være Reformatore, saa Opgaven maa være, den Opgave som Ingen vil paatage sig: at reformere Reformatorerne.

NB23:76

#

Videnskab og Politik

ere de to Afveie for Xstd., den sidste er den farligste, fordi den kan blive saa populair

#

NB23:77

#

At det Christelige altid har Dobbelt-Fare

viser endog blot mit Livs Smule Aproximeren i Retning af en christelig Existeren.

Det Skridt nu mod Rudelbach giver Dobbelt-Fare; thi De, hvem det egl. kommer til Gode, lade mig stikke i det, ja tilsidst vel endog benytte det mod mig.

Men Mskene i Almdl. passe paa aldrig at vove sig ud, uden hvor der kun er een Fare. Saaledes i dette Øieblik Grundtvig; thi skulde han christeligt sætte Begrebet christelig Frihed ind, vilde han lige saa meget faae Verdsligheden som det Kirkelig-Bestaaende mod sig. Men han tager, uchristeligt, den ene Fare bort, ved Coalition med Bondevennerne.

NB23:78

#

Trykket der skal anbringes.

Der skal trykkes ved Idealerne. Men fE et Sandheds-

Vidne idealt er et Væsentligt høiere end
nogetsomhelst virkeligt Sandhedsvidne. Forsaavidt
bliver Trykket, som fra denne Høide, endnu stærkere.

Det Formildende er saa igjen, at det Hele skeer ved en
»Digter«, der siger: jeg er det ikke.

NB23:79

#

Retsfølelse.

Columbus forlangte at blive begravet med de Lænker,
i hvilke han saa uretfærdigt i levende Live blev lagt.

Franklin opholdt sig som Agent for Pensylvanien og
flere andre Provindser i London. En Efterretning fra
Gouverneuren Hutchinson og Vicegouverneuren i
Boston kom til Engelland fremstillende Provindsens
offentlige Anliggender i det ugunstigste Lys. Disse
Breve kom Fr. i Besiddelse af, og sendte dem til
Boston. Derover blev en Retssag, at Fr. paa ulovlig
Maade var kommet i Besiddelse af dem, han blev
udskjeldt som Tyv o: s: v: af Anklageren. Under
Proceduren forholdt Fr. sig ganske taus til alt Dette.

Men siger hans Biograph (i en Note Leben und S. v.
Binzer 1ste D. p. 179): at denne Behandling gjorde et
dybere Indtryk paa Fr., sees deraf, at senere, ved den
høitidelige Undertegnelse af Traktaten mellem
America og Frankrig, bar han den samme Dragt af
Bomulds-Fløiel, som han bar paa hiin Dag, og som han
ellers aldrig har gjort Brug af.

#

NB23:80

#

Franklin.

En Artikel af Fr. (de[r] arme Richard oder der Weg zum
Wohlstand. Leben u. Sch. v. Binzer 4^d B. p. 95).
indeholder meget gode Ting af praktisk Forstand, og
ender saaledes: »Saaledes sluttede den gamle sin
Tale. De Tilstedeværende hørte ham og roste de gode
Lærdomme, gjorde derpaa aldeles det Modsatte -

ganske som om det havde været en almindelig Prædiken.«

NB23:81

#

Fichte Ethik

1ste Deel p. 780. I Anledning af det franske Symbol: Frihed, Lighed, Broderskab.

Denne Broderkjerlighed bliver Det, for hvilket Eiendom, Ægteskab, Familie selv Talents og Dueligheds Forskjel skal forsvinde. »Die Bruderliebe wird plötzlich als gleichmachende, revolutionaire Gewalt proclamirt: ein seltsamer Selbstwiderspruch!«

Og nu viser han, at Ret er det der i den Forstand gjør lige, Kjerlighed ikke.

Dette kunde han udført stærkere, at Kjerlighed just er det Forskjelligheden bevarende, fordi Kjerlighed ikke søger sit Eget, men hvad Næstens er, ikke blot ikke begjærer hvad Næstens er, men tværtimod har sin Glæde af, at han har det eller det som jeg ikke har eller ikke er.

Men det er den nyeste Tids frygteligste Mystification, at Egoisme giver sig ud for at være Kjerlighed, saa Kjerlighed bliver det Fordrende, istedetfor det Givende. Det er Kjerlighed om En vilde sige: om saa alle Andre havde dette eller hiint Fortrin, og om saa jeg var den Eneste, der ikke havde det, saa glæder jeg mig over, at de Andre have det. Det er Egoisme at sige: naar jeg ikke har dette Fortrin, saa skal heller ikke een eneste Anden have det.

Og her sees igjen, hvad jeg altid har sagt, at hele det Moderne er den usalige Carrikatur af Religieusitet, der er Politik.

Msk-Lighed, ja i Sandhed det vil Xstd! Paa to Maader: enten saaledes: at Du, hvis Du er Den, der har trukket det korteste Straa, taalmodigt finder Dig deri - thi saa er Forskjellen^[a] borte; eller saaledes, at de Begunstigede med det Gode beslutte sig til selv at opgive Noget eller Alt. Men Xstd. vil altid her at der skal virkes ved det Gode - hvor skulde ogsaa Jordlivets Forskjel blive Xstd. saa vigtig, at den for den Sags Skyld skulde ville at der blev Kiv og Strid.

[a] væsentligen

Men Politik er den under Kjerlighedens Skikkelse forklædte Egoisme, den frygteligste Egoisme, er Satan selv i Skikkelse af en Lysets Engel. Ja, i Sandhed,

maatte vel den Begunstigede sige: lad dem saa tage Alt fra mig – men lad dem dog idetmindste være saa ærlige, ikke at gjøre det i Kjerlighedens Navn. Ofte nok har man gysset for den udlærte og udspeculerede Grusomhed, hvormed i sin Tid Geistligheden fE overleverede en Kjætter til verdslig Øvrighed – for ikke selv at befatte sig med Livsstraf (ret som den dog alligevel ikke befattede sig dermed!) og saa endog tilføiede: det var dens Bøn, at der maatte undgaaes Blods-Udgydelse – hvilket betød: at den Dømte skulde brændes! O, men lige saa raffineret er det dog naar den frygteligste Egoisme denne løsladte Dæmon, udgiver sig for at være Kjerlighed og fordrer at vi, medens [den] nivellerer Alt, skulde tilbede og dyrke den – som Kjerligheden!

NB23:82

#

Francke

Man beskyldte ham for at ville stifte en ny Religion o: D.: Han svarer: Ich verlange keine neue Religion sondern neue Herzen« I Hans »Abgenöthigte Fürstellung § 41. cfr Guericke Francke⁵ Leben p. 52. note.

NB23:83

#

Ad et Sted i »Regnskabet«. Noget, som dog ikke tilføies.

Da jeg for Gud betragter hele min Forf. Virksomhed som min egen Opdragelse, kunde jeg sige: Men jeg har tiet saa længe, for ikke, ved^a for tidligt at tale, at forskyldte: for tidligt at snakke af Skole. Det kunde saa være tilføiet den Passus i »Regnskabet« sidste Redaction: For Gud kalder jeg det min Opdragelse o: s: v:

a , i Forhold til hvad jeg selv for Gud forstaaer som min egen Opdragelse,

Jeg vilde ogsaa gjerne have brugt just det Udtryk, det vilde lyrisk have tilfredsstillet mig selv, just at bruge det Udtryk. Men Det, der holder det tilbage er noget andet. Som det saa ofte gaaer, at just det ydmygste Udtryk fra en anden Side seet let siger for meget, saaledes her. Just dette ydmyge Udtryk vilde accentueret det at det er min Opdragelse, næsten i Retning af at være en Auctoritet. Som det staaer i Regnskabet, med Tilføiende, at jeg fremdeles vil behøve Opdragelse, er Sagen simplere, og Tonearten ganske som der kan tales [af] ethvert Msk.

#

NB23:84

#

Det Christelige har altid i sit Første: Ringheden – og saa i sit Andet et paradox Udtryk for Høihed.

Xstus fødes i en Krybbe: hvor ringe – men saa lyser Stjernen derover, og Konger komme at tilbede, dog tages Ringheden ikke bort. Det er et besynderligt Udtryk for disse Kongers Afmagt: de bringe disse kostelige Gaver, selv tilbede de Barnet – men Krybben og Armoden forandres ikke. Dette er just det Guddommelige.

Xstus har ikke Det, hvortil han kan hælde sit Hoved – hvor ringe! Og dog en Kvinde salver hans Fødder – til Løn bliver hun udødelig i Historien – hvilken mere end kongelig-kongelig Fornemhed! Dog bliver Ringheden paa første Sted uforandret, han vedbliver at være det ringe, fattige Msk. See, det er et Incognito! Og paa den anden Side, i det Øieblik da Herligheden, som skjules i dette Incognito, glimter frem, er det, som skulde man blive blind – saa stærkt er Lys-Virkningen.

Disciplene sendes ud: fattige, uden at eie det Mindste hvor Ringe! Og dog, »hvo som giver en af disse Ringe endog blot et Bæger koldt Vand^a, han skal ikke miste sin Løn«. (Mth: X, 42.) hvor fornemt, hvilken Rang over alle Konger og Keisere! Dog bliver Ringheden paa første Sted bogstaveligen. De to Sphærer holdes absolut ude fra hinanden, deres Ophøiethed finder ikke noget Udtryk i at Ringheden tages bort, nei den bliver.

a fordi han er Discipel

En Apostel formaaer det Overordentlige, selv at gjøre Mirakel! Hvilken Magtfuldkommenhed. Men see saa bindes han i een eller anden maaskee ganske tilfældig Lidelse, der gjør ham elendigere og afmægtigere end det elendigste og afmægtigste Msk. Og saaledes maa han leve hen; hans Magt som Apostel finder ikke sit Udtryk i, at han nu kan tage denne Lidelse bort.

Derfor er den christelige Ophøiethed ret egl. til at tabe Forstanden over. Det er som til at tabe Forstanden over: i den Grad at være det Ophøiede – og saa dog i den Grad at være det Ringe. Og det der er sikkert mod, er: at denne Ophøiethed ikke kan tages forfængeligt; Det Guddommelige veed nok at sikre sig.

NB23:85

#

Kjøbenhavn og Danmark er en Kjøbstad

i den Grad, at den Omstændighed, at jeg har faaet det fattige og uheldige Navn »Søren« formentlig har været til Hinder for, at jeg kunde blive anseet for at være Noget. Nei, skulde det i Kbhv. være troligt, at jeg var en Tænker, da maatte jeg rigtignok have haft – et pænere Navn.

Man vil maaskee negte, at dette er saa. Men vist er det alligevel. Og Eet er, at man er saa kjøbstadsagtig, et Andet, at man benægter det, naar det siges.

#

NB23:86

#

Uredelighed.

Blot jeg vil sige til Nogen, at Danmark er [et] utaknemligt Land at arbejde for – øieblikkeligt faaer jeg det Svar: ja, kan De forlange nogen bedre Belønning, De har jo Deres egen Bevidstheds Løn. O, Herre Gud! See, i saa høie Toner taler man – og imidlertid er jeg ifærd at blive næsten ridicul i Kjøbhvn, fordi man troer, at jeg dog virkelig har lagt mit Liv saaledes an.

Og saaledes leves der, tillige ere vi alle Christne, og skal nu til at reformere Kirken.

NB23:87

#

Sviig

I alle Forhold er Myntfoden paa det at være Msk. nedsat.

I gl. Dage forstod man nu ved Egoisme og

Selvkerlighed at ville være ene.

Men see Slægten er nu blevet saa ussel, at det er reent gaaet af Brug med at være ene, Slægten er for ussel til at levere endog blot saadan Egoismer.

For nutildags at være Egoist maa man være nogle Stykker. Egoisme repræsenteres af Coterie og Partie.

Imidlertid vedbliver man den gl. Tale om at Egoisme er at ville staae ene – men at være nogle Stykker det er Hjertelighed og Kjerlighed.

Man tager sig ikke iagt for, at hele Tilværelses Forholdet har vendt sig om. Verden er blevet saa verdslig at ingen Enkelt kan udholde at være Egoist, han kan ikke qua Egoist trænge igjennem. Det har det Egoistiske forstaaet og man har forsaavidt slaaet af, at Egoismen nu er blevet lidt social: Coterie Partie, profiterende saa det hykkelske Skin, at det er Kjerlighed.

Altsaa Egoismen er blevet det Sociale – og det at ville staae ene er netop derfor blevet det Religieuse, det kan kun under saadanne Forhold den Religieuse holde ud. Men at Egoismen blev selskabelig det var sandelig ikke fordi den ophørte at være Egoisme.

#

NB23:88

#

Theater-Critik

Phantasie-Stykke.

Igaar optraadte som Gjest til Aftensang i vor Frue Kirke Provst N. N. R af D og D M.

Alt var udsolgt, Huset overfyldt. Men vistnok vil Ingen, der var tilstede, fortryde det – derimod ville maaskee Mange fortryde, at de ikke vare tilstede, dersom det ellers havde været muligt at komme ind; for disse Manges Skyld haabe vi at Provst N. N. vil endnu engang lade sig høre.

Provst N. N. er virkelig Kunstner. Hans Optræden imponerende, Hans Skikkelse ædel, hans Holdning Værdighed, hans Gestus sande, hans Mimik uforglemmelig. Uden Overdrivelse tør jeg paastaae, at hverken Instruktør Nielsen eller endog afdøde Dr. Ryge præstere noget Saadant.

Han foredrog det bekjendte Numer om Troen; og han lod Intet, Intet fattes i Henseende til Udførelsen; han raader over store Midler. Han har Forfærdelse naar dette behøves, det Indynde[nde] naar dette behøves, Taarer, naar disse behøves, kort han har Alt. Maaskee har dog Instruktør Nielsen et smukkere Organ, men saa veed igjen Provst N. N. med mageløs Virtuositet at bruge sin Stemme i alle Nuancer.

Jeg var fortryllet. Dog som jeg sidder allerbedst falder det mig ind – men hvor er Souffleuren? Der er jo ingen Souffleur!! Der er ingen Souffleur, altsaa dette er Alvor, skal være Alvor! Jeg blev saa angest ved denne Tanke, at jeg nær var besvimet.

Forunderligt! I Theateret forstyrrer det Illusionen, hvis man bliver opmærksom paa Souffleuren: i Kirken vilde Illusionen først være fuldkommen, naar Souffleuren var der.

NB23:89

#

GudeligUnderfundighed.

Da verdslig Klogskab (altsaa Reflexion) just er det Onde, saa maa al Taktik blive indirecte.

I en ældre Tid var Taktiken i Henseende til Opvækkelse ligefrem. En, der var sig bevidst at være fremmeligere i Xstd. traadte i Charakter deraf, ligefrem kjendelig som den Fremmeligere.

Nu bliver Operationen indirecte. Han maa garantere, at han existentielt er fremmeligere end det Bestaaende. Derpaa svinger han af og gjør den Bekjendelse: jeg føler jeg er ingen Xsten, det Christelige er noget saa uendelig Høit, at jeg er ingen Xsten.

I første Øieblik vil maaskee det Bestaaende finde, at det er herligt. Men det see sig vel for. Det er narret; thi det Bestaaende ligger bag ved ham med Paastand paa at være Xsten; og han er foran, med Forsikkring ikke at være en Xsten.

Saa vil man maaskee sige: han er en Nar. Det Bestaaende see sig dog vel for. Thi i Gnav er det kun

[a] Dette er i omvendt Tegning passer derfor ikke her ind. Og vil man sige: ja men Provst N. N. han græder han ordentlig hulker – det kan Instruktør Nielsen ogsaa.

saaledes, at naar Naren gaaer tager han een med sig
- her tager han det Hele med sig.

#

NB23:90

#

Parodie.

I Forhold til Mode i Klædedragt o: D: der kan den
Tilblivelses-Form være den adæqvate: lad os være
nogle Stykker.

Men i Forhold til Sandhed, til Idee - man tænke sig,
hvilken gruelig Parodie, at her er det blevet Methoden:
lad os være nogle Stykker.

NB23:91

#

De Gammel-Orthodoxe

ere i dette Øieblik aldeles kvalitetsløse. De have intet
Øie for, hvad dog 48 har gjort aabenbart nok, at
Mængde, Masse er det Onde. De leve endnu i dette
længst Antiqverede: ved Hjælp af Folket at kæmpe
mod det Bestaaende.

#

NB23:92

#

Francke.

Det er en rigtig Bemærkning af Fr. (i Anledning af
Dands, som han forresten erklærer sig imod) at slige

Ting skal man ikke tale først om, man skal først Tale om Hjertets Forbedring. Men Verden vil helst først tale om slige Ting, for saa at finde at Xstd. er Overdrivelse.

Men denne Taktik bruger Fr. egl. ikke ret selv. Han gaaer ind paa det Thema om Dands er tilladelig, og anfører Grunde imod. Nei, dette er egl. den dybere Taktik, at svare: jeg er saa langt tilbage i Xstd, at jeg ikke har Tid til at indlade mig paa det Spørgsmaal om Dands, ei heller til at dandse. Det er en ægte religiøs Taktik. Men Sagen er, man vil saa gjerne vise, at man har Ret og komme frem med Grunde, og derved taber man den christelige Position. Det er ligesom med noget Betydeligere: med Videnskab. Den som giver Grunde for, at der christeligt ingen Videnskab er, han er narret. Nei, man tage een eller anden christelig Leveregel, og saa siger man: da jeg destoværre maa tilstaae mig selv endnu ikke at have fuldkommet den, hvor skulde jeg saa faae Tid til Spørgsmaalet om Videnskab. Det er egl. det Socratiske.

Stedet om Dands findes i Guerickes Franckes Leben p. 178. Blandt de Grunde, som Fr. anfører mod Dands, er der een, som er saa høi, at man næsten kommer til at lee, han siger nemlig, at det at dandse strider mod »Christi Efterfølgelse«. Det kan man nu vistnok ikke negte, at et dandsende Medlem egl. ikke seer ud som en Christi Efterfølger; men her gaaer det dog Fr. Argument, som man siger om Stemmen, det slaer over, det er for høit.

#

NB23:93

#

Taktik mod Anfægtelse.

Jacob 4, 7.: staaer Djævelen imod, saa flyer han for eller fra Eder.

Dette er altsaa Taktiken. Ikke det Omvendte: flyer Djævelen, nei, det kan kun være Taktiken i Forhold til Fristelse.

Deraf seer man ogsaa, at Anfægtelse ligger en heel Qualitæt høiere end Fristelse. Msklig er det altid en Lindring at der er Mulighed for og Frelse i at flye Faren. I Forhold til Anfægtelse er dette ikke saa. Men just deraf fødes dog saa igjen en ny Anfægtelse, thi det vil en tidlang vise sig for den Anfægtede, som havde han maaskee slaaet for stort paa, som burde han maaskee have seet at flye. Dette er atter

Anfægtelse. Mod Anfægtelse kan kun strides med Troens Dumdristighed, der gaaer lige paa. Men denne Troens Dumdristighed den bliver saa den Troende selv, i ethvert svagt Øieblik, angst og bange for, som var den maaskee endog at friste Gud, hvilket atter er Anfægtelse.

#

NB23:94

#

Sprogligt:

Alle Mand – for ikke at sige alle Mænd, eller:

om ikke alle Mænd saa dog alle Mand.

NB23:95

#

Ingen Reformation.

Fremgangsmaaden er ganske simpel og i ægte christelig Aand.

Man lader ved Rodemesterne ell. Graverne, ligegyldigt, om muligt hvert eet eneste Msk i Kongerige[t], det fattigste og elendigste ubetinget lige saa vel som den fornemste og en Professor, hver især spørge: om han er Reformatoren?

Faaer man nu lutter nei – saa er Sagen afgjort, og saa vender man sig blot, i ægte christelig Aand, polemisk mod dette: at være nogle Stykker, der ville reformere.

NB23:96

#

Hvilken Uretfærdighed!

Naar man blot betænker, hvad et stakkels Menneske

en Martyr maa have gennemgaaet for Sjels- og Legemslidelser, inden han kommer saa langt ud, at han kommer til at have Syner o: D:: og det taler saa vi om, som var det en Nydelse saadan ganske ligefrem kun endnu deiligere end at gaae i Theateret – istedetfor at tilstaae, at Sligt ere vi saa angest og bange for, at vi helst betakke os. Og fremdeles, vi oversee, at i Samtidighedens Situation der er Dommen en ganske anden end den mange Aar eller Aarhundreder derefter.

NB23:97

#

Epigram.

I vor Tid skal Alt være frit – ja man skal være fri, selv hvor man aldeles ikke bryder sig derom, man skal være fri ellers slaaer De vel En ihjel – i den Grad skal Alt være frit.

NB23:98

#

»Apostelen.«

Ganske sandt, der sluttede sig Flere til Apostelen. Men Forholdet er ikke dette, at Apostelen først conferer[er] med disse, seer, hvor mange de ere, aftaler Noget o: D:. Nei, han sætter sin Handling ind, og dermed Punktum; og nu slutte de Flere sig til, profiterende af, at Apostelen har handlet.

NaarRudelbach (i Artiklen i Fædrelandet) taler om at Apostelen er omgivet af en Skye af Vidner, saa seer R. nok fejl, saa han seer Skyen – og ikke Apostelen.

NB23:99

#

Min Taktik

bestandigt kun at disputere e concessis (at troe det Første, naar en Mand siger noget Stort om sig, og da at paanøde ham de existentielle Conseqventser) kunde synes at være en »nederdrægtig Malice og Misundelse.« Paa ingen Maade det er Beundring. Men det er Reflexionens Beundring, der seer sig for; og det

er ethisk Ironie som vor Tids Charakterløshed
behøver den.

NB23:100

#

.... kan ikke dannes efter Paradigmet: Ballotation
(Ballotation, Ballotation med Di[s]cussion, Ballotation
uden Di[s]cussion, o Ballotation, af i med paa ved
Ballotation) eller gaae efter Melodien af den Gadevise:
lad os see at blive nogle Stykker, Hurra, Hurra, Hurra.
Paa den Maade kan man reformere Gadebelysningen
og Klædedragterne og med Respekt at sige
Renovationsvæsenet; men lad os være Msker: Xstd.
egner sig ikke til at reformeres paa den Maade.

NB23:101

#

Disciplenes Udsendelse.

Da Disciplene udsendes for at hente Aseninden og
Føllet, siger Xstus: gaaer hen i den By, som ligger for
Eder.

Dette er som et Motto paa Disciplenes Udsendelse og
Xstds Universalisme; thi med den Ordre kan man jo
gaae hele Verden rundt. Det er en Steds-Angivelse
ligesom den Tids-Angivelse: trykt i dette Aar.

#

NB23:102

#

Eet Msk – mange Msker.

Gud er en almægtig Mand, som kan hjælpe sig om saa
var med eet Msk.

Men saa maa det ene Msk. ubetinget, ubetinget offere
Alt.

See det ene Msk. vil man nok ikke være.

Derfor griber man saa efter sandselig Hjælp: lad os

være nogle Stykker; man skaaner sig selv.

At dette er saaledes skulde man saa tilstaae, men man lyver og vil at det Sociale er høiere Alvor.

Det gjør jeg ikke: jeg gjør Tilstaaelsen, at jeg ikke er et saadant ene Msk, jeg er kun en Digter.

Loven er forresten ganske simpel: jo hurtigere et Msk. anbringer det Sociale, det »lad os være nogle Stykker«, desto sandseligere Msk. er han, og desto mindre communicerer han med Gud. Den som i Alt og øieblikkeligt maa være nogle Stykker: er egl. Gud og Idee-forladt, det vil sige ved egen Skyld, thi Gud forlader Ingen.

NB23:103

#

.... politisk beraabende sig paa at være en Masse, en Mængde, eller dog en Flok, en Hob, eller dog en Slump, en Slat Mennesker, glemmende, at, religieust, er Een nok.

NB23:104

#

Mand - Qvinde.

For Qvinden er Fristelsen til Misbrug af List (fE: at bedrage) svarende til for Manden Fristelsen til Misbrug af Magt.

Og det er i Grunden en indirecte Compliment til Qvinden, en Indrømmelse af, i hvilken Grad hun i Henseende til List er det stærkere Kjøen, at Qvindens Brøde altid accentueres stærkere end Mandens.

NB23:105

#

Charakter.

En, hvis Anskuelse er: at være i Majoriteten, at det er Sandhed, har den Opgave, naar han faktisk er i Minoriteten, da at kunne blive ved at tale og tee sig som var han i Majoriteten; just i det Øieblik viser det sig, om hans Anskuelse af at være i Majoritet er Charakter og ikke en pianket Tilfældighed.

Omvendt. En, hvis Anskuelse er at være i Minoriteten – om han faktisk et Øieblik er i Majoriteten, har uforandret at udtrykke, at han er i Minoritet, ellers viser det sig just da, at han ikke er Charakter, men egl. helst vil være i Majoriteten.

Fristelsen for den Første (at blive forknyttet og vedgaae, at han er i Minoritet) er væsentligen den samme ∴ lige saa stor som for den Anden Fristelsen: at blive usand, bedaaret af noget Numerisk, og admittere, at han er i Majoriteten.

Maaskee vare der Flere, som kunde modstaae den første end den sidste Fristelse, som vistnok ogsaa De ere de Sjeldnere, hvem det virkelig er Charakter: at være i Minoriteten.

NB23:106

#

Saaledes sagtnes Xstd.

Først staaer Xstus. Det er selve det Eviges eksistentielle impetusder kom – for at lide og døe.

Saa komme Apostlene, der ubetinget ere villige til at døe. længes efter Martyriet

Saa komme Martyrerne. Men allerede snart bliver det Dialektisk, om det ubetinget fordres af [d]en Xstne: at lide Martyriet, om det ikke er lige saa sand Xstd. at ville leve, det Extensive som det Intensive.

[a] Og allerede under Cyprian (hvad han dog ikke billiger) blev det at være Xsten i strengere Forstand en Repræsentation: Blod-Vidnerne udstedte Qvitteringer, som fritog Andre for at vove Livet og tillod dem at ofre og paa den Maade at unddrage sig Forfølgelsen.

Saa sagtnes Xstd. en heel Qvalitet: nu staaer kun Apologeterne.

Saa er Xstd. væsentligen standset.

Saa begynder: Videnskaben, og Theorien om Kirken.

NB23:107

#

Clemens Alexandrinus

siger, at istedetfor hvad Apostlene umiddelbart havde ved Aanden, istedetderfor maae vi substituere det blot Msklige: Eftertanke, Videnskab o: D.

Her er Confusionen. Det seer nemlig ud som var Det, Apostlene havde ved Aanden, som var det: Dybsind, speculativ Intuition – istedetfor at det er Myndighed. Og saa glemmes det, at Xstd. er det Existentielle.

Just fordi Clemens Alex. skal have Plads for Videnskab, kommer han indirecte og uden at han mærker det, til at digte »Apostelen« om, saa »Apostelen« bliver en Bestemmelse i Retning af Genie hvor høit oppe den end anvises Plads.

NB23:108

#

»Den rige Yngling.«

Jeg tænker mig Forholdet saaledes. Der har været, msklig talt, en vis Dygtighed i ham, og ved Hjælp af det friere Sving, som Rigdom giver, har han villet noget Høiere.

Men Xstus træffer ham ogsaa lige i Centrum: giv Alt til de Fattige – og følg mig. Den rige Yngling har vel endog snarere meent, at just Rigdommen skulde være ham til Hjælp til dristigere at vove.

Forresten indblander Xstus, hvor han nævner for denne Yngling, de enkelte Bud, til sidst dette: Du skal elske Din Næste som Dig selv. Dette Bud kan han dog ikke egl. siges at have holdt, og herpaa kunde Xstus have standset ham.

NB23:109

#

Det Objektive.

Det er dette frygtelige Hyklerie, der er blevet drevet: at det Objektive, Læren, Sagen det er Alt – Subjektet det Ligegyldige. Det er det, der har hjulpet Xstd. over i aldeles falske Kategorier.

Tænk tvende Lærere: med lige Evner, lige Gaver, foredrage den samme Lære; men den ene gjør glimrende Carriere ved denne Forkyndelse, den Anden lever i Armod, forfulgt – lad os antage, at det virkelig er samme Lære (hvad sagtens N° 1 vil beraabe sig paa): Forskjellen er uendelig, hvis denne Lære er Xstd; thi den ene prædiker ved sin Existents Xstd. ind i et Sandsebedrag; den Anden gjør det eksistentielt tydeligt, hvad Xstd. er.

#

NB23:110

#

.... de have offret – thi præke, synge, snakke, declamere, sqvadronere om det »at offre« det kan vi Alle, Præster saa vel som Lægfolk – men: offret; betænk det vel: offret; o, det er saa ophøiet: de have offret, offret Tid og Flid o: s: v:.

NB23:111

#

Tro – Existens.

I Almdl. fremstiller man det saaledes, at først maa man have Troen, og saa maa en Existeren følge efter.

Ogsaa dette har bidraget til saa uhyre at forvirre, som var det muligt at have Tro uden Existeren. Og det har man saa sat sig i Hovedet, og afskaffet Existentsen – da jo Troen er det langt Vigtigere.

Sagen er ganske simpel. For at faae Troen maa der en Existents først, en existentiel Bestemmelse.

Det er det, jeg aldrig noksom kan indskærpe, at til at faae Troen, til at der endog blot kan blive Spørgsmaal om at faae Troen, maa der Situation. Og denne Situation maa tilveiebringes ved et existentielt Skridt af Individet.

Dette Propedeutiske har man reent afskaffet. Man lader Individet gaae i sin sædvanlige middelmaadige Skure – og saa faaer han efterhaanden Troen, omtrent som man uden at behøve Situation kan lære Udenads-Lectier.

Men tag Exemplet: den rige Yngling. Hvad fordrer Xstus som det Foreløbige? Han fordrer en saadan Handling, at den rige Yngling derved aldeles ville været vippet ud i Uendeligheden.

See, det er det der fordres: ud skal Du, ud paa de 70,000 Favne Vand. Det er Situationen. Nu kan der blive Spørgsmaal om at faae Troen, ell. at fortvivle. Noget Fortjenstligt bliver der alligevel ikke, thi Du vil blive saaledes gennemrystet, at Du nok lærer at slippe det Fortjenstlige.

Saa er der igjen en anden Existeren, der følger efter Troen. Men dette Første maa aldrig glemmes – eller og er Xstd. reent forrykket.

NB23:112

#

Een Thesis.

Luther opslog 95 paa Kirkedøren; det var ogsaa Strid om Læren.

Nu kunde man indrykke i Adresseavisen een eneste Thesis:

Christendommen er slet ikke til, og tilbyde at ville disputere derom med alle Præster og Professorer.

NB23:113

#

Guddommeligt – Mskligt.

Jeg mener at have forstaaet Noget, hvorom det er af Vigtighed at det opretholdes og repræsenteres saa længe som muligt. Saa sætter jeg min Smule Formue til – ak det er kun mskligt. Guddommeligt var, om jeg kunde leve i Armod. Men jeg holder ud saa længe jeg nogenlunde kan. Og vistnok er der den Mand, hvis hele Viisdom i Forholdet til mig, egl. bestaaer i det Lurvede, at han benytter sig af, hvad jeg engang for flere Aar siden har sagt ham, at det faldt mig dyrt at opretholde en saadan Forfatter-Existent, at jeg ikke godt havde Raad dertil. Og derfor holder han blot hen.

NB23:114

#

.... I have 1000 Præster: havde I blot een, der dog havde en lille Smule at offre for Xstds Skyld: I vare bedre tjente! I ville reformere Kirken: skaffer dog først een Xsten – og lad saa ham reformere Kirken.

NB23:115

#

Mit Sigte

er bestandig i Retning af: Xstd. er egl. ikke til, nemlig existentielt, hvorfor jeg jo ogsaa kalder mig selv en Digter.

Derfor, for dette Sigtes Skyld, er det mig naturligviis af Vigtighed at derivere Alt, der kan vildlede i denne Henseende. Man troede en Tid, at det var et speculativt System der behøvedes, det var vildledende; thi saa indrømmes der stiltiende, at vi ere Xstne, at det er ganske vist og i sin Orden, siden det er blot et System der behøves. Nu vil man reformere Kirken, det er ligeledes vildledende, det er som var det i sin Orden med, at vi ere Xstne. See her er min Forskjel fra Rudelbach, der blot taler om et lille Partie som han kalder Kirken – og de ere sande Xstne, hvilket Sidste jeg dog ikke engang mener.

NB23:116

#

De ældre Kirkelærere

mærker man det dog saa tydeligt paa, at de endnu have det i Erindring, at det laae dem nær, at^a det blev taget bogstaveligt med at offre Alt.

a der var en Tid, da

Nu er det saa længe siden^b, at det er blevet os en Fabel, at Sligt har været exseqveret.

b at Sligt er taget bogstaveligt,

Vi ere endogsaa bange for at offre Noget – af Frygt for at friste Gud.

[c] Saa langt er man fra at offre, og fra dog blot at tilstaae ærligt, at det fordres, at man ganske rigtigt for at være fuldkommen tryge har faaet et Slags Dogma op, at det at offre er at »friste Gud.« Men det forstaaer sig, den Lettelse havde saa de Gamle igjen: at ville En offre Noget eller sig for Xstd., saa blev det forstaaet – ikke som nu, da en Saadan som en latterlig Overdrivelse vilde blive udleet af – de Christne.

Helvede og Djævelen og Alt hvad dertil hører bliver forklaret som billedlige Udtryk – og det at offre Alt, og Alt hvad dertil hører bliver ogsaa forklaret som billedligt Udtryk, Hyperbol.

#

NB23:117

#

Origenes

advarer mod det at Præsterne tage jordisk Løn, og blive som han siger Pharaos Præster istedetfor Guds.

Pharao, den jordiske Konge, vil at hans Præster skulde have jordisk Gods, sørge for det Jordiske, ikke for Sjelen. Men hvad befaler Xstus Sine? Den som ikke giver Afkald paa Alt, hvad han besidder, kan ikke være min Discipel. Jeg skjælver idet jeg udtaler disse Ord; mig selv maa jeg først anklage; min egen Fordømmelse maa jeg først udtale. Hvor have vi dog Dristighed, til at prædike saadanne Sandheder for Folket, ja blot til selv at læse dem, vi, som dog ikke blot ikke opgive Alt, hvad vi besidde, men ogsaa stræbe at erhverve mere? Men naar vor Samvittighed fordømmer os, skulde vi derfor skjule, hvad skrevet staaer? Nei, jeg vil ikke gjøre mig skyldig i en dobbelt Forbrydelse. Jeg vil bekjende, bekjende for hele Folket, hvad Evangelium siger og hvad jeg endnu ikke har opfyldt.

cfr. Böhringer Die Kirche und ihre Zeugen

Origenes 1ste D. 1ste Afd. p. 109.

#

NB23:118

#

Vor Maade at læse det N. T. paa

Tænk en af de ældre Kirkelærere – og lad ham blive Vidne til den Maade, paa hvilken vi læse det N. T.! Vi udelade alt det Existentielle, lade bogstaveligt som stod det der slet ikke; det gjøre vi bogstaveligt – de Gamle toge det ganske bogstaveligt hvad der stod der.

Men saa meget nærmere de Gamle end Gjennemsnittet nutildags er dog jeg, at jeg vedgaaer, at det staaer i det N. T., og gjør Indrømmelse.

Jeg kan ikke ret faae Fart til at gjøre mere, fordi ogsaa jeg dog er lammet af det Sandsebedrag at vi Alle ere Xstne. Men jeg er dog som et Anskrig, et

Samvittighedens Anskrig om, hvor vi ere.

For at gjøre mere, maatte man have Myndighed; thi man kom egl. til forfra at bestemme hvad det er at være Xsten.

NB23:119

#

Xstendommens

og ogsaa Luthers Mening er dog aabenbart ikke, at Kjendetegnet paa at være Xsten, skal være, at jeg forsikkrer og forsikkrer, at jeg troer.

Nei, Ens Existents skal være mærket af den Existents-Qualitet som er det Christeliges, og saa er Troen der, at det alligevel er af Naade jeg frelses. Altsaa Troen er ikke et Surrogat for Existeren, men Troen er for at betrygge, at den qualitative christelige Existeren (Forsagelse, Selvfornegtelse o: s: v:) ikke i Individet bliver opfattet som noget Fortjenstligt. Opgiv Alt – saa er det Øieblikket til at forsikre, at Du troer, at Du troer at Du frelses af Naade, at Troen er det Frelsende. Thi naar Du har faktisk opgivet Alt, da udtrykker dette i en anden Forstand, at Du troer, saa den eneste Fare, der er tilbage, er at Du skulde mene, at Din Selvfornegtelse var noget Fortjenstligt.

#

NB23:120

#

Forrykkelsen af Xstdommen.

Saa langt har man bragt Xstd. ned, at dens Betydning skal være ene og alene: at være en Trøst. Forresten indretter Enhver sig paa bedste Maade – og saa tages Xstd. med som Trøst.

Naar da nu Xstd. skulde i Sandhed forkyndes, vilde det let see ud som vilde man sinke Mskene fra deres Gjerning i Livet. Og hvad vilde de vel tænke, naar de fik at høre, at man skal lide for Xstd.

NB23:121

#

Den Overordentlige – det Almindlige.

Den Overordentlige maa offere, og maa saa vel finde sin Tilfredsstillelse deri, som han ogsaa maa have Visheden i sig selv om at det er hans Opgave.

Det Almene-Msklige skal mskligt vedgaae sine jordiske Ønsker, være slet og ret Msk, stræbe efter Opfyldelsen af disse, og saa lade Gud raade, om han vil tage Noget fra dem. Men Pladsen for det Overordentlige skal holdes aaben.

NB23:122

#

Forunderligt!

Engang var det Indvendingen mod Xstd. (og det var netop i den Tid, da det var klarest, hvad Xstd er) at den var upatriotisk, statsfarlig revolutionair – og nu er Xstd. blevet Patriotisme og Stats-Kirke.

Engang var det Indvendingen mod Xstd (og det var netop i den Tid da det var klarest hvad Xstd. er, og Indvending gjordes af de sandeligen skarpt seende Hedninger) at den er mskfjendsk – og nu er Xstd. blevet: Humanitet.

Engang var Xstd. Jøder en Forargelse og Græker en Daarskab og nu er den – Dannelse. For Biskop Mynster er Kjendetegnet paa sand Xstd. Dannelse.

See vil nu Dr.Rudelbach nedlægge sit Embede, træde op som eenlig Mand, værges sig mod al Misforstaaelsens Deeltagelse i Skikkelse af Politikens Venskab, vidne, at han er ingen Xsten, og Xstd. er slet ikke til: nu, see det lader sig høre. Men dette Kludderie med at ballotere med Creti og Pleti, indrømmende en Legion af Sandsebedrag, nei, det er Nonsens.

NB23:123

#

Den lidende Kamp.

Magt maa der aldrig bruges, det er Xstds Mening. Men man skal lidende holde Uretten ud, tillige vidnende for Sandhed, saa længe til den anden Part ikke kan holde længere ud at gjøre Uret og af sig selv opgiver det.

Denne lidende Kamp har ogsaa som en paralyserende Virkning. Ligesom en Magnetiseur bringer den Magnetiserede til at sove, det ene Lem efter det andet taber sin Vitalitet: saaledes lammer denne lidende Udholdenhed Uretten; intet Onde kan holde ud med den.

Men Sagen er, denne Vei er saa langsom, det er en tilsyneladende saa uhyre Gjenvei, der saa ganske tiltaler det utaalmodige verdslige Sind, der kun altfor meget selv er i Slægt med Uretten: at bruge Magt. Thi at gjøre Uret – og iilsindet Utaalmodighed til ved Magt at ville sikre sig mod Uret: er væsentligen samme Verdslighed og væsentligen samme Uret, høist er der en aldeles tilfældig Forskjel, at den lidende Part faktisk er berøvet Leiligheden til at gjøre Uret.

#

NB23:124

#

Den private Talen.

Ogsaa det hører med til Demoralisation, at man saadan i privat Samtale forraader, at man meget godt veed, hvor galt Alt er; men officielt – nei saa gal er man da ikke, at man skulde sige det officielt.

Her gjælder det igjen, at det er en betænkelig Selv-Angivelse at have forstaaet noget Rigtigt, uden at handle derefter. At man altsaa ved saadan Tale dømmes sig selv – hvis man ikke tillige gjør den ydmygende Indrømmelse. Og den er man vistnok ikke tilbøilig til.

Man er saa begjerlig efter at have »forstaaet« – og man glemmer, at Ens Forstaaelse er Maalestocken, hvorefter Ens Handling skal dømmes.

NB23:125

#

Det at »offre«

For at bestemme om Det og Det er at »offre«, maa man som altid see paa Begyndelsen.

Der er mangen Mand, som ved eet eller andet Foretagende har meent endog at gjøre en profitabel Omsætning – og see det slog feil; han leed et Tab. Og det vil han nu ved Hjælp af Udfaldet (omvendt) omforklare til at han bragte Offer – for dog at profitere Noget, nemlig Æren og Anseelsen for at have offret.

Omvendt kan det jo forresten ogsaa være Tilfældet, at En begynder Noget i den Forestilling, at det vil blive hans Nederlag (altsaa et Offer han bringer) og Styrelsen forhindrer det, eller han har maaskee ikke kjendt Forholdene nøie nok.

#

NB23:126

#

Om mig selv.

Jeg troer jeg kunde have Mod til at lade Livet for at skaffe Plads for den Overordentlige – men selv ansees for den Overordentlige, nei, det kan jeg ikke; det er mig som besmittede jeg derved det mig betroede. Naar galt skulde være, kunde jeg bedre see at faae fat i et Msk, der maaskee ikke var saa fremmelig engang som jeg selv, og saa faae ham proclameret som den Overordentlige og saa maaskee vove Alt for at sætte ham igjen[nem]. Men selv maa jeg bestandigt kunne sige: det er ikke mig, der er det Overordentlige, jeg bukker blot for det. Kun da er jeg glad og har Livs- og Kamplyst. Incognito er mit Element; og deri er ogsaa den begeistrende Incommensurabilitet^a. Det er saa frygteligt lammende^b, for mig som dræbende, dette ikke at være mere end man gaaer og gjælder for. For de Fleste er det maaskee en opmuntrende Lokkemad, at ansees for noget mere end man er, saa ville de dog stræbe noget. For mig er det omvendt, det at ansees for mindre end jeg er, er Drifts-Capital (det Fremdrivende). Men jeg er ogsaa en oprindelig polemisk Natur.

a hvori jeg kan røre mig.

b , saa indknibende som snevre Støvler,

NB23:127

#

Christus i Herligheden.

... Saa døde han – og saa blev han optagen i Herligheden.

Man kan nu (som viist er blevet i »Indøvelse i Xstd«) snuppe for gesvindt af, ligesom raabe Hurra for ham – og glemme det med Efterfølgelsen for os.

Men ogsaa paa en anden Maade kan man snuppe for hurtigt af. Smukt siger Origenes ... Endnu (i Herligheden) græder han over vore Synder, kan ikke glæde sig, saalænge vi forblive i vor Uret. Hvor kan han, der traadte til Altaret for at forsone vore Synder, hvor kan han være i Glæde, naar vore Synders Jammer stiger op til ham! Han vil i Guds Rige ikke drikke Glædens Viin alene, han venter os. Men naar spørge I vil hans Glæde, hans Værk være fuldkommet? Naar han har gjort mig, den sidste og elendigste af alle Syndere, fuldkommen og fuldendt«. Det Sidste er en ypperlig Vending, især ogsaa betragtet som Blanquet, hvori Enhver kan sætte sit Navn. Men det Ypperlige er, efter et saa uhyre mere end verdenshistorisk Sving – saa at føre Sagen tilbage til: mig.

(cfr. Böhringer Die Kirche und ihre Zeugen. 1ste D. 1ste Afdl. Origenes p. 189.190.)

Man kan nemlig ogsaa for meget opfatte Xstus saaledes som Forbillede, at han nu, aldeles som En der selv har taget sin Examen, nu ikke tænker paa de Andre. Istedetfor at hans Liv, hans Lidelse og Død (der vistnok var Lydighedens Examen for ham) dog væsentligen er Forløsningen og Forsoningen, altsaa for Andre.

NB23:128

#

Misforstaaelse.

Det ligger et Msk. saa nær, naar han seer, hvad han kalder Guds Sag lide, da at ville ile til Hjælp – og saa ogsaa haabe, at Gud ligesom vil i andre Henseender være lidt mildere mod ham.

Ak, nei! Hvo fatter egl. denne det Guddommeliges Fornemhed og Ophøiethed. Lad det være som var Guds Sag næsten tabt, msklig alt. Nu kommer da En, msklig, dog redeligt og vil hjælpe. Og Gud, som har siddet ganske rolig i Himlen, han svarer: naa, saa Du

vil altsaa examineres; thi det bliver Examen.

Tænk, hvad der vel msklig er utænkeligt, et Msk., der i den Grad var sikker paa sin Sag! Msklig talt seer Alt ud, som var hans Sag tabt. Da kommer der En, dog redeligt, og vil hjælpe ham – og han svarer: ja, men det bliver Examination, det bliver strengest for Dem. Jeg siger, at det var En, der dog msklig talt redeligt vilde hjælpe; thi noget Andet er det, naar det er en Bedrager, saa behøves der ikke den Art Fornemhed for at fjerne.

Men denne guddommelige Fornemhed! O, et stakkels Msk. kan saa let tage fejl, som trængte Gud eller Guds Sag til Nogen. Forholdet er altid, selv i det, msklig talt, for Guds Sag meest fortvivlede Øieblik, altid det samme: jo nærmere Du kommer Gud, jo strengere bliver han. Han tager ikke fejl og bliver glad over denne Hjælp – nei, det bliver Din Examen. Men intet Coterie med Gud, intet Compagnieskab.

#

NB23:129

#

Irenæus

siger, at vistnok er Døden Syndens Straf (altsaa i Retning af Guds Retfærdighed) men tillige er den et Udtryk for Guds Naade og Forbarmelse. Just derved slog Gud ligesom Djævelen en Streg i Regningen – at han skjød Døden imellem, og derved gjorde Ende paa Synden. Var Msket vedblevet at være evigt, eller blevet evigt, saa havde Djævelen seiret. Men nu sætter just Syndens Straf Døden i en anden Forstand (Naaden og Forbarmelsen) Grændse for Synden.

cfr. Böhringer die Kirche und ihre Zeugen 1ste D. 1ste Afdl. Irenæus p. 237. 238.

NB23:130

#

Ireneus.

Det gjensidige Forhold mellem Lov og Evangelium.

Eens ere de.

1) i Henseende til deres Ophav, de hidrøre begge fra Gud.

2) i Henseende til deres Hensigt: Mskets Opdragelse.

3) i Henseende til deres væsentlige Indhold: at lyde Gud, følge hans Ord, elske ham over Alt, sin Næste som sig selv, afholde sig fra alt Ondt.

Forskjellige ere de:

1) i Henseende til Indholdets Omfang: Loven gav Ceremonie-Love, Evangeliet ophævede dem, men udvidede saa Loven.

2) i Henseende til hvo Forkynderen er: Propheterne - Xstus.

3) i Henseende til Deres forskellige Standpunkt, som skulle opdrages: Loven er for Trælle for at knække deres Stivsind - Evangeliet for Frie.

4) i Henseende til Opdragelsens-Methode: Loven opdrog udenfra indefter, Evangeliet indenfra udefter.

5) i Henseende til den ethiske Fordring: Lydighed fordres af begge, men en større i Evangeliet.

6) i Henseende til Omfang: Loven var bestemt for et enkelt Folk, Evangeliet for alle.

cfr. Böhringer die Kirche und ihre Zeugen 1ste D. 1ste Afdl. p. 239.40.

#

NB23:131

#

Den lidende Kamp.

At Denne, ene Denne er den christelige er jo udtrykt derved, at den er Xstdommen selv.

Gud bruger ikke Magt for at rive Msket ud af Djævelens Vold. Nei, Xstus lader sig føde, lider, dør – for at frelse Mskene ud af Djævelens Vold. Ogsaa det Uretfærdige har jo sin Ret; og det, i Betragtning af det Uretfærdige er det Uretfærdige, at ville gjøre Uret mod det: det er netop det Ikke-Christelige. Det Christelige er: lidende at lade det Uretfærdige faae hele sin Ret indtil det mindste – og saaledes at seire, at overvinde det.

Det Christelige skuffer som altid ved første Øiekast. Det seer saa svagt ud denne lidende Kæmpen. Mangen uretfærdig Hersker har maaskee i første Øieblik ved at see Sligt an, tænkt: »den Mand, han er ikke farlig, han vil ikke bruge Magt, ja han er endnu galere, han hjælper os mod Enhver, der vil bruge Magt mod os, selv om denne Magt tilbød sig at ville hjælpe ham. Slig Kæmpen er da den uskyldigste Privat-Fornøielse.« O, Du Kortsynede, just en Saadan han er den Farligste. Ja kunde Du forlokke ham til at bruge Magt, saa var han mindre farlig. Sandt nok, i Øieblikket blev Faren maaskee større; men den Undergang som beredes ved Hjælp af en lidende Kæmper, den er ogsaa ganske anderledes fra Grunden og i Grunden. Thi hvad vil dette sige, at han kæmper lidende? Det vil sige, han forvandler sig egl. til et Noget, der gjør at Du kommer til at dømme Dig selv. Der gjøres ikke, nei ikke den mindste Smule Uret mod Dig – nei men det bliver aabenbart indtil det Yderste al den Uret Du har.

Dog Verden og Xstheden er længst sjunket saa dybt i Verdslighed, at slig Taktik er reent glemt, og nu naturligviis maa tage sig ud som det pure Galskab. Er det ikke ogsaa Galskab: at troe paa at der er Mening i Tilværelsen, Retfærdighed paa hvert eet eneste Punkt, item at der er en Gud til, item, at een Eneste, der er i Sandhed og saa langt han er i Sandhed, er stærkere end Millioner.

NB23:132

#

Biskop Mynster

Hvilket Dyb af, christelig, Confusion kan ikke ligge i eet eneste Ord, uden at han tænker derpaa.

I (Betragtningerne) den Betragtning om: Synd hedder det i Begyndelsen: dette Ord høres nu næsten ikke mere i Verden, men findes næsten latterlig – dog skal det høres i ethvert alvorligt Mskes stille Timer.

Altsaa dette Ord høres nu ikke mere i Verden – og den Verden, hvorom det gjælder, er – Xstheden, hvor Alle ere Xstne! Uhyre Confusion.

Men det skal høres – ja det lader sig høre, det var dog christeligt talt, aber, aber: det skal høres i ethvert alvorligt Mskes stille Timer. Uhyre Confusion. For det Første, hvad vil det sige, at det skal høres i ethvert alvorligt Mskes ...., han er jo just det alvorlige Msk. ved at høre det, altsaa er her en blot Tautologie. Men nu hans: stille Timer. Hvor stille! Ja, hvilket stille Dyb af christeligt Nonsens! Dette Ord var det som erobrede Verden: Apostelen underlagde Alt under Synd. Det er Xstd.^[5] Hoved-Magt. Og det skal just høres – i Verden, desto stærkere, jo ugudeligere den er, desto alvorligere, jo mere latterligt man finder det. Og nu indskrænkes det til et alvorligt Msk.⁵ stille Timer – og saa har man ovenikjøbet tilladt Verden at ansee sig for Xsten. Altsaa i den Grad er Xstdommens Sag tabt, at midt i en profan Verden, der, hvad der er endnu galere, kalder sig Xsten – der lever höchstens en enkelt alvorlig Mand; men han vover ikke at sige Sagens sande Sammenhæng, han frygter for at blive udleet af denne Christne-Verden, saa taler han med sig selv i en stille Time om Synden.

Tag saa hvilken somhelst af mine polemiske Pseudonymers Indhug paa Xstheden, intet af dem er saa grusomt strengt som dette af Biskop Mynster – uden at han mærker det. Det er tillige den frygteligste Satire over ham selv, som Biskop i Spidsen for 1000 Præster – i en Xsten Verden, hvor man finder det at tale om Synd latterligt, men dog, formodentligt alvorligt, er Xsten, en Xsten Verden, hvor saa en alvorlig Mand lister sig hen i en stille Time og taler med sig selv – ganske sagte, ganske sagte (ja, det har han Grund til; thi denne Sagte-Talen under saadanne Vilkaar er egl. ny Synd) om Synd. Hvilken alvorlig Mand og Xsten er det ikke!

Og saaledes er paa saa mange Maader Mynsters Prædiken, saasnart han kommer ind paa at skulle signalisere, hvor vi ere. Han er mere Kunstner og Digter; det Farlige er blot, at det mærker han ikke selv.

NB23:133

#

Christendom – Tertullian.

Oftere har jeg mindet om, at Xstd. kan fremstilles paa to Maader: enten i Mskets Interesse (den formildede Accommodation) eller i Guds Interesse (den sande Xstd.). Saa har jeg mindet om, at formaaer eller vover jeg ikke at fremstille Xstd. paa sidste Maade, saa skal

jeg gjøre Indrømmelse og holde Pladsen aaben.

Neppe nogen Kirkefader har med den Fynd som Tertullian fremstillet Xstd. i Guds Interesse.

Her er Xstd. ikke en Smule Moral og nogle Troes-Sætninger; men Xstd er her: Mellemværendet mellem Gud – og Verden. Derfor fæster Tertullian saa afgjørende sit Blik paa den[s] Modsætning: Idolatrien.

Og efterat nu Xstd. længst som det hedder har seiret, og afsat en Cultur-Formation, saa er egl. Xstd. og Verden saaledes forviklede, at Sagen atter i en ny Potens maa føres hen til dette: er Xstd. Guds, eller er den Mskets.

See, det var dette der begeistrede i Kirkens første Dage, at de følte ganske bogstaveligen at det var Guds Sag, der stredes om, ikke om nogle Læresætninger o: D:, men om: om Gud skal være Gud.

Min saare underordnede Gjerning er bestandigt: at gjøre opmærksom. Jeg gjør Indrømmelse: jeg tør ikke vove høiere – men jeg er dog som et Anskrig.

NB23:134

#

Jeg kan det ikke anderledes,

det Ord er allerede af Tertullian. Ordet lyder: Den, som har erkjendt Sandheden, han kan det ikke anderledes, han maa hænge fast ved den.«

cfr. Böhringer Die Kirche und ihre Zeugen 1ste D. 1ste Afdl. p. 285.286.

Her maa man saa igjen lade gl. Fatter Socrates lidt Ret; thi det er dog i en lignende Betydning han gjør det at »forstaae« gjeldende, at nemlig Den, der i Sandhed har forstaaet Noget, han gjør det ogsaa, at det at gjøre det er Criteriet paa at have forstaaet det. Dette erkjender man jo ogsaa i alle endelige Forhold. Vilde En anprise et Lægemedel som det eneste sikkre Præservativ – og selv ikke bruge det: saa slutter man, det er ikke hans Overbeviisning. Og saaledes overalt. Det er kun dette Besynderlige, at man har hittet paa at i Aandens Forhold skal det være saa, at En forsikkrer, at han har en Tro – medens hans Liv udtrykker det Modsatte, og saa skal det dog være nok med den Forsikkring. I alle endelige Forhold bærer

man sig heller ikke saaledes ad, man nøies ikke med Forsikkring men seer at lære den Andens Handling at kjende. En Pengemand, der er raadvild om i hvilke Papirer han skal anbringe en Sum – nu han consulerer en anden Pengemand. Lad os antage, at denne forsikrer i et henrivende Foredrag, at 3 pc Obligationer er det eneste Sikke. Maaskee troer saa den anden Pengemand ham; men siger han, jeg vilde dog endnu hellere vide, hvilke Papirer han selv anlægger sine Penge i. Faaer han saa at vide, at hiin Pengemand just i den Tid selv kjøber 4 pc., saa tænker han som saa: blæse være med hans Forsikringer, jeg holder mig efter hans Handlinger; thi hvad han selv gjør, det er hans Overbeviisning.

#

NB23:135

#

Tertullian

i Læren om Naademidlerne opstiller han det som Kjendetegnet paa det Guddommelige:^a det ringe Udvortes (die Einfachheit der Erscheinung) og i det Indre guddommelig Kraft. Medens Hedenskabet er: indvortes Tomhed erstattet ved udvortes Prunk.

a Eenheden af

cfrBöhringer die Kirche und ihre Zeugen 1ste D. 1ste Afd. p. 343.

Det er dette som jeg gjør gjeldende ved Forskjellen mellem den ligefremme Kjendelighed og den omvendte Kjendelighed.

NB23:136

#

Tertullian

fremhæver Forskjellen mellem Tro og den ikke-christelige Visdom. Og siger blandt Andet, at Forskjellen er i Henseende til Omfang.
»Christendommen er den fuldendte Aabenbaring, og

har et bestemt Maal. Vi behøve ikke videre at gruble, efterat vi have fundet Xstus, ikke videre at søge, efterat vi have fundet Evangeliet. Da vi troe, behøve vi ikke videre end at troe, thi det troe vi fremfor Alt, at der ikke gives mere, som vi videre have at troe.« Dette er Grændsen, ellers maatte vi jo blive ved at søge i det Uendelige. Derimod har Philosophien ingen Grændse og bliver derfor ved i det Uendelige. Og hvorfor det? Fordi Philosophien giver ubetinget Frihed i at forske. »Da man skal være allevegne, for at søge og finde, kan man intetsteds være .... Vistnok kun derfor, fordi En ikke finder, søger han bestandigt; thi han søger der, hvor Intet er at finde. Kun derfor banker En bestandigt paa, fordi der aldrig bliver lukket op; thi han banker paa der, hvor der Ingen er inde. Kun derfor beder En bestandigt, fordi han ikke bliver hørt, thi han beder Den, som ikke hører.«

Böhringer 1ste D. 1ste Afdl. p. 313.

NB23:137

#

Tertullian

»Hvad Gud har befalet er altid godt, og altid det Bedste. Hvad betænker Du Dig paa, Gud har befalet det?«

Böhringer 1 D. 1ste Afdl. p. 295.

NB23:138

#

Tertullian

i sit Trøsteskrift til Martyrer sætter egl. den christelige Frihed saa høit paa Spidsen at han etablerer det Paradox: at man ved at blive fængslet for Xstds Skyld først ret bliver fri. »Fængslet skjænker den Christne hvad Ørkenen skjænkede Propheterne. Herren selv opholdt sig oftere i Eensomhed, for desto friere at kunne bede. Lad os tage Navnet Fængsel bort og sætte Eensomhed istedet.«

Lidt tidligere siger han: Verden selv er et Fængsel, derfor ere I ved at fængsles snarere traadte ud af Fængslet end ind i Fængslet. Betragter Fængslet som et Asyl. Vel er der mørkt i Fængslet, men I have Lyset; og der er Lænker i Fængslet men I ere frie. Den Xstne har ogsaa udenfor Fængslet forsaaget Verden, og i Fængslet tillige Fængslet. Ligegyldigt hvor i Verden I

end ere, I ere dog udenfor Verden.«

cfr. Böhringer 1ste D. 1ste Afd. p. 294.

NB23:139

#

Tertullian

i sin Bog om Herrens Bøn siger etsteds: »fordum nedkaldte Bønnen Landeplager, slog Krigshære, holdt den den frugtbare Regn tilbage. Men Christus har kun skjenket Bønnen Kraft til det Gode. Den evangeliske Bøn helbreder Syge, uddriver Dæmoner, aabner Fængsler, løser den Uskyldiges Lænker; udsletter Synder, forjager Fristelser, standser Forfølgelser, trøster Forsagte ... opreiser de Faldne, styrker de Faldende ...

cfr. Böhringer 1ste D. 1ste Afd. p. 348.

#

NB23:140

#

Tertullian

siger etsteds, at siden Xsti Fødsel har Astronomien faaet et nyt Indhold: Xstus - hans Stjerne, som de Vise saae i Østen, er nu den eneste.

Jeg har læst det citeret hos Böhringer.

Ogsaa troer jeg det er Tertullian, der etsteds siger: Den, som ikke selv vil lide kan ikke elske Den, der har lidt.

Jeg har læst det hos Böhringer. Dog maa her erindres, at i Forholdet til Xstus kunde denne Sætning saa dristigt urgeres, at man kom til den modsatte Yderlighed: en næsten usømmelig Frateneren med

Gud-Msket, glemmende, at der dog ogsaa er det msklige Sande i, at Xstus ikke leed, for at jeg skulde ogsaa lide, men for at jeg skulde frelses og takke ham, udenat dog igjen dette maa misforstaaes, som var nu hermed en reen verdslig Existeren, der blot søger hvad denne Verdens er, lyst i Hævd.

NB23:141

#

Tertullian

troer jeg det er, siger, at den Xstne ikke maa gaae i Krig: man kan dog ikke gaae i Krig uden at drage Sværd, det Sværd, som Xstus bød at stikke i Balgen.

Jeg har læst det i Böhringer 1ste Deel 1ste Afdl. etsteds og vistnok er det Tertullian.

NB23:142

#

Hiobs Bog.

Da saa de tre Venner (der vare ældre Mænd) ligesom ere blevne trætte af at svare Job, eller have tabt Fatningen ligeoverfor ham, og vel ikke ere langt fra at give ham Ret, saa begynder den Unge, Elihu.

Dette kan man forstaae saaledes. Troens Idealitet repræsenteres i een Forstand sandest ∴: idealest af den Unge, fordi han ingen Erfaring har endnu. Den Ældre, den Erfarne – ak ham hænder det kun altfor let, at Troen har lidt en lille Skade; han [er] derfor tilbøiligere til at accordere, at slaae Lidt af o: s: v:.
Men Ungdommen har endnu kun den rene Idealitet.

NB23:143

#

Basilius.

Han udtrykker allerede den Situation, der er Xsthedens, naar han siger:

vore Besværligheder ere trykkende, og dog er et Martyrium en Umulighed – fordi vore Forfølgere bære

samme Navn som vi.«

cfr. Böhringer 1ste D. 2^{den} Afdl. p. 190 nederst.

NB23:144

#

Christus som Forbilledet.

Tag en menneskelig Relativitet. Tænk en eksistentiel Ethiker. I Forhold til ham er det saa altid Samtidens Interesse, underfundigt at faae ham puffet udenfor som en Gjenstand for – Beundring – og saa blive ham qvit i Henseende til at skulle ligne ham. Man gjør ham æsthetisk til det Overordentlige, man beundrer og beundrer – for saa at blive ham ethisk qvit.

Saaledes har hele Mskslægten stadigt væk baaret sig ad med Xstus.

Det er mærkeligt at see, hvor hurtigt Xstd. sagtnes i Henseende til det Eksistentielle. Allerede i 3^{die} Aarh. begynder man meget væsentligen at slaae af paa Fordringen i Henseende til det at være Xsten, hvad der fordres for at være Xsten: man kan godt være Xsten og dog unddrage sig Bekjendelsens Fare, ja være Xsten – og offe.

Følgen heraf bliver saa, at Xstheden abnormt tiltager numerisk – og sætter af[i] Intensitet.

Nu er der da dette voxende Slæng af saadan Xstne og saadan – saa begynder Taktiken: at puffe Xstus reent udenfor. I 4de Aarh. der fordyber man sig i Beundringens og Tilbedelsens Grublen over Gud-Msket – aha! men Efterfølgelsen, den tages det ikke saa nøie med.

Fra den Tid er Xstd. desorienteret. Og med denne forkeerte Direction bevæger den sig nu stadigt fremad – ja, thi den gaaer fremad! spørg kun det 19de Aarh, om Xstd. ikke gaaer fremad! Saa bliver Xstus en Mythe, et sindrigt Digt – og tilsidst bliver han ligesom hiin Slange med 8 Hoveder, som Linnée beviste aldrig at have været til.

Jo mere Beundringen tiltager, desto lettere bliver Xstus – og den Gang han eksistentielt trykkede stærkest, da var der slet ingen Tid til Beundring.

Ethisk skal nemlig Beundring øieblikkeligt omsætte sig til Handling i Retning af Efterfølgelse; i samme Grad som Beundring faaer Lov til at give sig Tid til at være Beundring, i samme Grad er man ethisk paa

Afveie.

NB23:145

#

Basilius.

Vi kunne flye det Onde, enten af Frygt for Straf – som Trælle; eller i Haab om Løn – som Leiesvende; eller af Kjerlighed til Gud – som Børn.

cfrBöhringer 1ste D. 2^{den} Afdl. p. 258.

NB23:146

#

Askese.

Det som egl. vor Tid vilde være allertilbøiligst til at opfatte som et Pendant til Don Quixote var: en Asket i gammel Forstand, en Asket der faster og beder, og anklager sig selv for end den mindste syndige Tanke og paalægger sig selv Straf – og saa er vi Alle Xstne!

At En lever fattigt og knebent – naar han ikke har Raad til mere, det forstaaer man (ihvorvel den Tid vistnok snart vil komme, da man ikke forstaaer det, thi han kunde jo see at blive Communist) men dette er slet ikke Begrebet af Askese. Det at Askese er Aands-Diætetik, har religieus Betydning for En selv, det er Det man vilde finde uhyre latterligt – og dog ere vi alle Xstne! Vi ere alle Xstne; og hvis saa En gjorde Alvor af, existentielt at udtrykke det Christelige, saa ville Alle lee, finde at det var en latterlig Overdrivelse, og Manden vilde blive anseet for gal.

NB23:147

#

Afstand.

Engang da var Alt indvortes Kamp og Anfægtelse; om det var Guds Villie, det var Spørgsmaalet; og i den Retning vare alle Forberedelserne: man trak sig tilbage i Eensomhed, fastede, bad o: D.

Nu er Alt udadvendt: Intriguerne florere; det gjælder

om at blive nogle Stykker o: s: v:

Satte man saadanne to Individualiteter sammen, de vilde slet ikke forstaae hinanden, den ene vilde slet ikke forstaae hvad det var den Anden var beskjeftiget med.

#

NB23:148

#

Den Mynsterske Prædiken.

Det er dog saa aabenbart, at denne er saa langt fra at bringe Xstd. ind i Verden, at den er en jævn Opereren i Retning af at praktisere Xstd. ud af Verden – hvis der ellers var nogen Xstd.

Alt er lagt over i æsthetiske Kategorier: Kunst – stille Timer. Og Prædikanten fører eksistentielt det verdsligste og nydelsesrigeste Liv.

Endnu kunde det gaae – hvis han saa gjorde Indrømmelser og Tilstaaelser sig selv betræffende, at han ikke kunde overtale sig til at tage Xstd. høiere.

O, men her er just det Værste af Alt. Han har i Praxis etableret den Sætning, at det virkelig at gjøre Alvor af det Religieuse at det er – – Mangel paa Dannelse! Dette Sidste er det Frygtelige. O, men saaledes er der Sammenhæng i Udskeielserne. At skulle gjøre Indrømmelsen har han ikke kunnet bringe over sit Sind – saa maa hiin sidste Usandhed til Hjælp.

NB23:149

#

Modbilleder.

Tænk en af disse lidende Skikkelser: gennem et maaskee langt Liv har han maattet udholde alle en Samtids Mishandlinger – og Ingen, Ingen har bekymret sig om hans Græmelse – ja det skulde da være for at forøge den! Ingen, uden Spotten og Forhaanelsen havt Deeltagelse med hans Qvaler – for Sandheds Skyld. Saa dør han.

Saa lever der en i alle Maader sandselig Mand,
ærgjerrig, pengebegjerlig, nydelsessyg, ovenikjøbet
syg for at faae Skin af Hellighed: han gjør sin
glimrende Carriere ved at prædike om, hvorledes den
Første leed! Hver den Førstes Taare har han talt – det
troer jeg, han gjør hver af disse Taarer i Guld! Hvert
hans Suk har han hørt – det troer jeg nok: det er jo
ved Hjælp af disse den Førstes Sukke at den Anden
svælger i Nydelse!

O, hvor ophøiet er det Guddommelige, ligesom hvor
fornemt! Thi et Msk., selv en Apostel kunde jo tabe
Ligevægten ved Tanken om Sligt og gribe til verdslig
Hjælp! Men Gud i Himlene sidder rolig, holder sig selv
uendelig i Priis, siger: men saa har den Første havt
Forholdet til mig, dette er nok, om han saa havde lidt
10,000 Gange saa meget som han har lidt.

O, ja og det er saa sandt! Naar et saadant lidende
Msk. fordrer Hjælp i det Udvortes, da er det dog, fordi
han ikke noksom holder Gud i Priis; han vilde saa
gjerne have Guds-Forholdet paa mildere Vilkaar. Nu,
og dette er jo mskligt; men paa den anden Side: Gud
har dog vel alligevel ubetinget Ret, at Forholdet til
ham er en saadan Salighed, at det ubetinget veier
uendeligt høiere end al Lidelse.

Og see derfor har ogsaa fE en Apostel denne, om jeg
saa tør sige: Fornemhed paa Guds Vegne. Man
hudfletter ham: Apostelen svarer: jeg har den Ære at
blive hudflettet o: s: v:

#

NB23:150

#

Nonna

Gregor af Nazianz^s Moder. Han havde en Broder,
Cæsarius, der var Læge. Han døde. Da han blev
begraven, fulgte Moderen, ikke i Sørgedragt, men i
hvide Klæder: »hun overvandt Taarerne ved
Philosophie, Sorgen ved Psalmesange.«

cfr. Böhringer 1ste D. 2^{den} Af. p. 386.

NB23:151

#

Ambrosius.

Man fordrede, han skulde udlevere en Kirke til Arianerne. Keiserens Udsendinge komme til Ambrosius i Hovedkirken og fordre det af ham, mindende om, at det er Keiserens Ret. Ambrosius svarer: Forlanger Keiseren hvad mit er^a, jeg skal ikke modsætte mig – ihvorvel det Alt tilhører de Fattige. Men hvad der tilhører Gud, derover har Keiseren ingen Ret. Vil I min Eiendom: tager den! Mit Liv: jeg er beredt at følge Eder! Vil I lægge mig i Lænker og føre mig til Døden: vel, med Fornøjelse! Jeg skal ikke omgive mig med Folket som med et Bollværk, ikke omfatte Alterne for at friste Livet, heller vil jeg offere mig for at frelse Alterne.«

a mit Gods, min Formue

Böhringer 1ste [D.] 3^{die} Afdl. p. 29.

NB23:152

#

Ambrosius

: de Saar, som vi faae for Xsti Skyld, ere ikke Saar, ved hvilke Livet tabes, men ved hvilke det forplantes .... lad dog jeg beder Eder denne Kamp finde Sted, og værere I blot Tilskuere! Betænk, at naar en Stad har en Athlet, saa ønsker den at see ham stride. Hvorfor vægre I Eder i større Ting ved hvad I pleie i mindre«. (cfr. Böhringer 1ste D. 3^{die} Afdl. p. 35). Det er meget godt sagt. En Xsten er jo som en stærk Mand, og skulle man saa ikke ønske at see ham udfolde sin Styrke ved Forfølgelse ell. i Forfølgelse. See det er Kraft-Tale; og da Ambrosius selv er Den, som skal tage partes, er det sand Kraft.

NB23:153

#

Johannes d. Døber.

Etsteds staaer der i Evangeliet, at Johannes sagde om Xstus: jeg kjendte ham ikke – men da han saae Aanden i en Dues Skikkelse svæve ned over ham, da kjendte han ham. Og dog siger jo Joh., da Xstus kommer til ham for at døbes: jeg haver Behov at døbes af Dig, og Du kommer til mig. Dette kan dog godt forenes; thi Joh. kan meget godt have kjendt Xstus som En eller som Den, der stod langt over ham,

uden derfor at have i ham kjendt Guds eenbaarne Søn.

#

NB23:154

#

Kan det ogsaa hænge rigtigt sammen?

AugustinusE siger etsteds: naar Du endnu ingen Plage mener at have, saa har Du endnu ikke begyndt at være en Xsten. Dette korte Liv er en Plage; er det ingen Plage, saa er det ingen Udlændighedsstand; men er det en Udlændighedsstand, saa elsker Du enten ikke Dit Hjem ret meget, eller Du har uden al Tvivl Plage« (cfr. Böhlinger 1ste D. 3^{die} Afdl. p. 188.

See det er rene Ord for Pengene. Og jo høiere vi kommer op i Bestemmelsen af det at være Xsten (til de i strengeste Forstand Guds Udvalgte, Apostle) saa lyder det bestemtere og bestemtere: at det er idel Lidelse - og Forbilledet selv!!

Paa den anden Side: fra Generation til Generation fortsættes det ganske roligt og ugeneret: disse 1000 og 1000 der blive Præster; de tage deres Examen, og mene saa at have det slemme Pust overstaaet, derpaa længes de efter en friere Stilling for dog nogenlunde at kunne nyde Livet; saa gifte de sig - og saa gaae de ud at forkynde den milde Lære, Xstdommen, denne milde Lære, der »sødt formilder Livets Sorger, og først giver Glæderne deres rette Smag« - og det er Xstd.

NB23:155

#

Charakteristisk.

En donatistisk forhenværende Biskop Emeritus træffer sammen med Augustin i Cæsarea Mauretania (Algier). Augustin fører ham med sig i Kirken - til en Samtale. Men see Donatisterne vare jo forfulgte, verdsligt forfulgte, saa de ikke turde yttre sig. En Hurtigskriver var tilstede for at optegne Samtalen. Da sagde Emeritus blot disse Ord til Hurtigskriveren: skriv - og derpaa taug han. Det er ypperligt, et ypperligt Udtryk for at det var ham forbudet at tale, og at det Hele

med et Colloquium i Grunden var Spilfægterier.

cfr. Böhlinger 1ste D. 3^{die} Afdl. p. 172.

NB23:156

#

Augustin

taler i et senere Skrift om sin tidligere Lyst til Theateret. Han viser den Selvmodsigtelse som den æsthetiske Sorg er, fordi man uvilkaarligt bryder af, der hvor det skulde blive til Handling. Han siger, at det hedder Tragedien skal vække Medfølelse »men hvad er det for en Medfølelse, hvor Tilskueren ikke opfordres til at ile til Hjælp, men ene indbydes til at nyde Smerten.... Jeg Elendige, jeg elskede denne Nydelse af Smerten! Men hvad er det for en Kjerlighed til Smerten! Thi jeg ønskede ikke at lide det, jeg maatte see fremstillet, men kun ligesom at lade mig paa Overfladen berøre deraf, og derpaa fulgte saa, ligesom naar man kradser sig med Neglene, en Inflammation. Et saadant Liv var det et Liv o min Gud!«

cfr. Böhlinger 1ste D. 3^{die} Afdl. p. 110

#

NB23:157

#

Augustin.

»Der gives en Sandhed, som bliver, om saa Verden forgaaer. .. Denne Sandhed er ikke Msk-Aanden underordnet (hvis saa, kunde jo Msk-Aanden ikke dømmes efter den men maatte dømmes over den) ikke sideordnet (saa var den jo foranderlig som Msk-Aanden er det); men Msk-Aanden er den underordnet – og det er at være i Sandhed fri, naar Msket er den underordnet.

NB23:158

#

Augustin.

Som et Beviis for Xstds Sandhed anfører Augustin ogsaa (foruden de almdl.: af Spaadomme og den historiske Virkning): de Xstnes Eenhed i Modsætning til Philosophiernes Adsplittelse og Sønderrevethed.

Dette Argument betyder dog egl. ikke stort, da det ligger i Forskjellen mellem Religion og Philosophie, og forsaavidt har enhver Religion denne Eenhed fremfor det Adsplittende: det Philosophiske.

#

NB23:159

#

Simon Peder

»kunde Du ikke vaage een Time med mig?« Her er Christus et Øieblik det lidende Menneske, der, for sin egen Skyld, ønsker Deeltagelse af et andet Msk. Men i samme Øieblik er han atter Læreren »vaager og beder, at I ikke falde i Fristelse«, altsaa ikke for min Skyld men for Eders egen.

NB23:160

#

R. Nielsen – og jeg.

Jeg er saa overbeviist om mine Ideers Rigtighed, at det aldrig er faldet mig ind end i fjerneste Maade at foranledige Discussion; Prof. N. synes ikke slet saa overbeviist – han vil discutere og overbevise Prof. Martensen.

NB23:161

#

Humor (pathologisk) Situation.

En religiøs Taler taler over Evangeliet om Lillierne og Fuglene, at selv den ringeste Lilie er deiligere end Salomo, og han gjør Anvendelse deraf paa det at være Msk til salig Trøst for selv den elendigste af alle.

Han har i Pathos naaet Culminationen. Da minder han om hiin Fortolker, der siger, at Keiserkronen voxer vild i hine Egne og som siger det for at forklare Evangeliet. Taleren udbryder (idet Pathos ligesom springer): det maa være et Asen den Fortolker – og Taleren brister i Graad, saa han ikke kan fortsætte strax.

Han vender sig bort et Øieblik. Derpaa tager han atter Ordet og siger: Tilgiver, min Stemning overvældede mig. Men det er dog ogsaa frygteligt! Vi Mske have en hellig Skrift; vi sige, at det er Guds Ord, som de ogsaa ere disse livsalige Ord. Saa hiter vi Mske paa, at der behøves en Fortolker – og saa kommer der en saadan Fortolker! Det maa være et Asen! Taleren kommer uvilkaarligt til at lee. Han vedbliver: ja, man kan egentligen lige saa godt lee deraf som græde derover.

Dette er pathologisk rigtigt.

#

NB23:162

#

Til et Sted i en ældre Journal, hvor der er Tale om, at jeg kunde ville tage det paa min Samvittighed at lade Journalisterne skyde ned, tilføies:

dog nei, nei! Jeg strider hellere saaledes, at jeg selv paatager mig at commandere ved den Execution, hvor jeg skal falde for Journalisterne.

NB23:163

#

Goldschmidt

[a] Prædikaten: den Dydzirede vilde nu, da Biskop M. har gjengivet ham Æren faae et nyt Point. Det kunde introduceres saaledes. Det bliver vel bedst, at jeg er betænkt paa et Epiteton til G. Dette: den litteraire Foragteligheds Redskab er saa langt, saa vil jeg bruge et nyt Ord: den Dydzirede. Det siger ganske det Samme. Det indeholder en Hentydning til et Sted i »det lykkelige Skibbrud«. Der kommer en Skjøge, som skal giftes til Rosiflengius – ikke for at vies af ham, thi R. var jo ikke Præst – men for at faae et Bryllups-Carmen, som hun faer saa lydende: den med Rosen forenede Lilie eller Tanker ved den dydzirede Jfr-Brud. Juni 1852.

eengang Foragtelighedens Redskab, nu den Dydige,
den Dydzirede! eengang Grinets Bajads - nu
Ethikeren! eengang, i Skjul bag Sjoueren, Pøbel-
Triumphatoren, - nu Aristorkraten, fiin fiin Aristokrat,
der underholder sig under Bordet med Baroner og
Græver - og dog trods alle Forvandlingerne
væsentligen den Samme - det eneste Mærkelige ved
disse Forvandlinger!

#

NB23:164

#

Den donatistiske Sætning:

Den Kirke, som forfølger, er eo ipso den usande; den
Kirke, som forfølges og tæller Martyrer, er eo ipso den
sande.

cfr. Böhrringer 1ste D. 3^d Afdl. p. 353.

NB23:165

#

Augustin

siger, at det ikke at bruge Magt for at tvinge En til
Sandhed »er en falsk en grusom Tolerance.«

cfr. Böhrringer 1ste D. 3^{die} Afdl. p. 366 ø.

NB23:166

#

Donatisterne

sagde, mod at der blev brugt verdslig Magt mod dem:
»Xstus har givet de Xstne Forbilledet ikke paa at

dræbe men paa at døe.«

cfr. Böhringer 1ste D. 3^d. Afdl. p. 384.

#

NB23:167

#

Augustin

forfægter Autoritets-Tro, siger etsteds, at selv om En ved Autoriteten kom til at troe noget Forkeert, det var bedre end slet ikke at troe paa Autoritet.^a

a cfr. Böhringer 1ste D. 3^{die} Afdl. p. 253. »endnu sørgeligere end at blive bedraget af en Autoritet, er det ikke at lade sig lede af nogen Autoritet.«

Overhovedet gjør han jo den ethiske Side af Autoritet gjældende: Lydigheden, Underkastelsen som det i og for sig Gavnlig. Fordrer ogsaa at til en Tænker hører Askese.

Det hele Partie desangaaende hos Böhringer kan efterlæses igjen.

I Striden med Donatisterne indskærper han, at hans Mening ikke er ved at bruge Magt at tvinge til Troen (thi [den] kan ikke tvinges frem); men at der skal bruges Magt for at tage Hindringerne bort i Individet (Lidenskaber o: D:) at Troen kan komme frem. cfr. Böhringer. 1ste D. 3^{die} Afdl. Det hele Partie om Augustins Forhold til Donatisterne især fra pag 357 o: fl., og pag 367. n: og 368 findes det Sted, jeg nærmest sigtede til.

#

NB23:168

#

Augustin.

Hvad man saa ofte har gjort gjældende som Undskyldning for Msket i Henseende til Synd: Svaghed, Uvidenhed, det Sandseliges Overmagt o: s: v: - dette vender Augustin ganske mesterligt, idet han siger at det er saa langt fra at være til Forsvar for ell. forklare Synden, at det meget mere er Syndens Straf,^a denne Svaghed, denne Forstandens Formørkelse, nei dette er at forklare som en Følge af Synden er Syndens Straf. »Vi kalde ikke blot Det Synd, som ellers i egentligste og strengeste Forstand hedder Synd, nemlig en frivillig og bevidst Forskylden, men vi kalde og Alt Synd, hvad der er en nødvendig Følge af en saadan Forskylden og saaledes er dens Straf.« cfr. Böhrringer 1ste D. 3^{die} Afdl. p. 408. Rigtigt siger Böhrringer, at Augustin opfatter Forholdet saaledes, at den egne Villie ikke er udenfor men indesluttet i den Tilstand, i hvilket Msket befinder sig. cfr sammesteds p. 409 ø.

a Synden er ikke at forklare som en Følge af

#

NB23:169

#

Augustin

siger, at det er Betydningen af hiint Ord: Adam hvor er Du, at Gud straffende erindrer ham om, at nu er han ikke mere i Gud, men udenfor Gud.

cfr Böhrringer 1ste D. 3^{die} Afdl. p. 498 ø.

NB23:170

#

Friheden.

At det er en Indbildning med denne abstrakte Valgfrihed (liberum arbitrium), som stod et Msk. i ethvert Øieblik af sit Liv bestandigt med denne abstrakte Mulighed, saa han altsaa egl. ikke kom af Stedet, som var Friheden ikke tillige en historisk Tilstand: dette har baade Augustin og saa Mange Nyere viist.

Mig synes man kan simpelt oplyse det saaledes. Tænk en Vægt, selv den fineste Guldvægt – naar den er brugt blot i 8 Dage, har den allerede en Historie. Eieren veed fE Beskeed om dette Historiske, at den har en Tilbøielighed til Overvægt til den ene eller til den anden Side o: D:. Dette Historiske fortsættes saa stadigt væk med Brugen af den.

Saaledes med Villien. Den har en Historie, en stadigt fortløbende Historie. Saa kan det gaae saavidt, at et Msk tilsidst endog taber Evnen til at kunne vælge. Hermed er imidlertid Historien ikke ude. Thi, som Augustin saa rigtigt siger, denne Tilstand er Syndens Straf – og er igjen Synd. Det Begreb Synd fanger paa enhver Maade. Det er ikke et udvortes saa Straffen er et Andet, nei Straffen skjøndt Straf er dog igjen Synd.

NB23:171

#

Rumford

Det er moderne og Charakterløshed: Opfinderen af den Rumfordsske Suppe – bliver til Løn ophøiet i Adelstanden, formodl. tillige ogsaa Rigmand.

Sligt havde man stødt sig over i Oldtiden og i Middelalderen. Men vor Tid ell. den nyere Tid finder denne Mangel paa Reduplication aldeles i sin Orden. Evgen Sue paataler de Fattiges Sag – og tjener en halv Million derved. Ja naturligt, siger man, ellers var han da gal at gjøre det. Saaledes havde man ikke baaret sig ad i Oldtiden ell. i Middelalderen. Der var meget mere Sands for og ethisk Respekt for den existentielle Gjennemsigtighed.

Det er dette moderne Hyklerie med det Objektive, med Læren, med Sagen o: s: v:, der reent har afskaffet Xstd. Det seer ud som det var Noget, dette ved et saa udbredt Værk at paatale Armodens Sag – nu om saa Auctor bliver Rigmand ved Hjælp deraf, det gjør da hverken fra eller til. Ak, nei, min Ven. Denne manglende Reduplication gjør at det Hele bliver en illusorisk Bevægelse, der bliver væsentligen Intet gjort for Armoden, men der blev opdaget en ny Vei til Rigdom.

Den ethiske Reduplication gjør, at det ved første Øiekast seer ud som gik Individet Glip af den uhyre vidtgribende Virkning – men han arbejder i Grunden, og fra oven er der et Forsyn, som holder Øie med enhver saadan Redelig. Den Andens hele Virksomhed seer i Øieblikket ud som var den Noget – men den er et Luftsyn, som hine i Ørkenen.

Og saaledes er hele det Moderne idel forstyrrende Luftsyn, fordi der mangler ethiske Reduplicationer.

[a] Istedetfor Historie og Charakterer har man nu en Dunst af Allehaande Upersonligt og

Charakterløst. Historien er i Grunden forbi, og Evigheden troer man ikke paa – og Mskheden er som en Skole hvor Anmærkningsprotocollen er blevet borte. Man trøster sig med, at nu tildags maa Alt skrives i Glemmebogen.

NB23:172

#

Valgfriheden.

I Almdl. fremstilles det som et saa overordentligt Gode den Frihed at kunne vælge. Nu det er det ogsaa; men det beroer dog ogsaa paa, hvorlænge det skal vare. Thi deri feiler man i Almdl. naar man bilder sig ind at det just er det Gode, at denne Valgfrihed varer Ens hele Liv.

O, det er saa sandt og saa erfaret, hvad Augustin siger om den sande Frihed (forskjellig fra Valgfriheden): den kraftigste Friheds-Følelse har Msket, naar han med fuld afgjort Besluttethed udpræger i sin Handling hiin indre Nødvendighed, der udelukker Tanken om en anden Mulighed. Da har Valgfrihedens eller Valgets »Qval« en Ende. –

cfr. Böhringer 1ste D. 3^{die} Afdl. p. 550.

NB23:173

#

Samtid – Eftertid.

En Samtid forfølger, ihjelslaaer et Sandheds-Vidne.

Saa kommer der en Eftertid, som gjør store Ophævelser af ham. Og nu vil den saa gjerne give det Udseende af, at den er meget bedre end hiin Samtid.

Men see just dette Hyklerie er lige saa stor en Skyld som Samtidens: at slaae ham ihjel.

Dette er og Xsti Ord i Talen til Pharisæerne, saavel hos Mtth, som Luc: 11, 48.

NB23:174

#

Salomons Ordsprog

Augustinanfører et saadant: Daaren krænker Herrens Vei, men giver i [sit] Hjerte Gud Skyld derfor.«

cfr. Böhlinger 1ste D. 3^{die} Afdl. p. 571.

NB23:175

#

Christendommen sagtnes – Prædestinationslæren.

Dette er ogsaa et umiskjendeligt Tegn paa, hvorledes den eksistentielle Fart er mindsket, at Prædestinationslæren kommer op.

Ved at være sagtnet har Xstd. faaet Massen af Msker til at være Xsten – og nu sidder den Xstne [og] forundrer sig over, hvorledes det er muligt at et Msk. kan frelses. Og saa kommer den stillesiddende Fromheds Dogme: Prædestinationen.

I det Hele kunde man gjøre Forskjellen mellem den eksistentielle Xstdom – og den stillesiddende. Denne sidste gjør Xstd til Lære, faaer saa Stridigheder om Læren, Rettroenhed, og udarter i det Phantastiske.

NB23:176

#

Xsti Fristelse

Det er ikke blot en almdl. msklig Fristelse – men hvilken Skærpelse: naar man hungrer da at have det i sin Magt at kunne gjøre et Mirakel og derved skaffe sig Brød. Det er noget ganske Andet end det blot at hungre, det er en overmenneskelig Qval just det i det Øieblik at have Miraklets Magt og ikke turde bruge den.

NB23:177

#

Det Høieste som det Abnorme.

endog det Abnorme med teleologisk Suspension af det Ethiske, det Absolute) er, ethisk, hvad Miraklet er i Naturen.

#

NB23:178

#

Glæde i Smerten.

Man siger vel, at det er blot det verdslige Sind, der for at blive glad igjen, vil have Smerten bort igjen, at det Religieuse er at være glad i Smerten, skjøndt Smerten og Lidelsen vedvarer.

Lad os dog, hvor sandt dette end er, imidlertid heller ikke outrere; thi et Msk er dog et Msk; og kunde eller skulde Glæden i Smerten aldeles være den samme som Glæden uden Smerte, saa blev jo næsten Evigheden overflødig.

NB23:179

#

At jeg skal være saadan den sær Eiendommelige.

Det er dog egl. en uhyre Satire over Samtiden. Jeg udtrykker saa smaat saadan lidt ethisk Uegennyttighed i Forhold til en Idee. Gud veed, maalt med Idealet er dette kun reen Usselhed. Men msklig talt er det dog lidt – og, vel at mærke, det Ethiske skulde vi Alle udtrykke. – Og saa er Gjennemsnittet saa langt tilbage, at man praktiserer mig udenfor som: en sær Eiendommelighed, og det gjør selv Biskop Mynster.

En sær Eiendommelighed, jo jeg takker naar der da kom en virkelig existentiel Ethiker hvilken sær Eiendommelighed maatte det ikke blive!

Det Ethiske er altid Fordringen – og den størst mulige Bagvendthed og Afstand fra det Ethiske er det altsaa at betragte det som: sært, og som Eiendommelighed ☹: som noget for dette enkelte Individ ganske Særligt.

NB23:180

#

d. 9 Martz.

[a] Vinet.

Vinet.

Nu har jeg da faaet: der Sozialismus in seinem Principe betrachtet v. Vinet, übersetzt v. Hofmeister.

[b] Det var Vinet som Rudelbach skreg paa i hans Bog om det borgerlige Ægteskab, at Vinet og jeg vi vare enige. Curieust nok, saa forlangte jegen Bog af ham fra Universitets-Bibliotheket. Den var udlaant. Saa blev den sendt mig nogen Tid efter. Derpaa nogle Dage efter sagde Bibliothekaren mig, at Den, der havde haft den, gjerne vilde have den igjen. Jeg sendte den strax tilbage. Og see det var Martensen, der havde haft den. Det var et større Skrift af Vinet og paa Fransk, hvorfor jeg slet ikke læste i det. Men idag har jeg selv faaet den lille Bog, som jeg har ladet forskrive.

Jeg har blot læst hans Forord til den lille Ting for at see nok. Han er ikke Manden. Han er en aandrig Forfatter – der skriver Noget om den Enkelte, er ikke i Charakter, ikke opererende i Charakter, ikke existentielt høiere end al Di[s]cussion, nei, nei, han skriver Noget som han saa henstiller til et Publikums Bedømmelse, han parlementerer med Publikum ganske paa almdl. Forfatter-Viis.

Men Aand er der alligevel.

#

NB23:181

#

Samvittigheds-Collision – det Bestaaende

Man siger (og christeligt rigtigt) at det er Hedenskab og al Sandheds Undergang, udendvidere at lade Individet gaae op i Staten, at Individet i Samvittigheden er høiere end Staten.

[a] Saaledes fremstiller ogsaa Vinet det.

Man fremhæver, at just Mskslægtens Heroer, ere Individder, der, paa Samvittighedssag, ere colliderede med et Bestaaende.

Rigtigt, rigtigt! Men nu Svinget I ville gjøre! Ergo, sige I, bør alle Love, der kunne tvinge i Retning af

Samvittighed, bort.

Nei, nei, nei! Frygtelige Vildfarelse, og fordævelige demagogiske Leflerie og Sentimentalitet! Nei, hvorfor bleve hine Mænd Heroer? Just fordi der var et Bestaaende, der mægtigt kunde trykke, og ved dette Tryk paa en saadan Enkelt bevirke, at det blev Sandhed i ham, at det var Samvittighedssag, at han ikke tog fejl og løb med halv Vind.

See derfor, just for Samvittighedens Skyld, fordrer jeg Tvang. Jeg elsker det Store – o, med en ubeskrivelig misundelig Beundring! – men jeg hader Vrøvl; og atter i dette Forhold gjøres da Forsøget paa at lægge Alt ud i Vrøvl.

#

NB23:182

#

Vinet

Det er mesterligt sagt af ham: Xstds Lære er: Slægtens Fald og Individets Gjenopreisning. [a]

[a] denn ein Christ glaubt an den Sündenfall der Gattung und an die Wiederherstellung des Individuums.

cfr. der Sozialismus übersetzt v. Hofmeister. p. 23.

NB23:183

#

Den »Overordentliges« Lidelser.

Alene Dette, hvilket heelt Alphabet af Qval.

Den Overordentlige er ikke forfængelig af hvad ham er forundt – thi saa er han netop ikke den Overordentlige; og desuden han er altfor mættet af det ham Forundte til at være forfængelig. Men paa den anden Side det er jo dog saa at han er den Overordentlige.

Og saa – ja, hvis han blot vil tale til en Eneste om, hvad ham er forundt – saa at see dette mistroiske Blik, der dømmes ham at være en indbildsk Nar o: s: v:.

Og saa, ja maaskee den Overordentlige allerhelst vilde bestyrke Msk. i at han er en Nar, en ubetydelig Person – men saa Ansvarer mod Gud: om han tør det, om det ikke er at bedrage Gud, da Gud nu engang har gjort ham til det Overordentlige.

O, det sande Guds-Forholds Mærker er dog altid at det stiler efter Vanvid, saa anstrængende er det. At være det Overordentlige, at vide med Gud man er det, at turde vide, at Fremtiden mere og mere vil aabenbare det (Fremtiden vil dog her maaskee sige: først efter Ens Død) – og saa i levende Live i Samtiden at der selv den Ubetydeligste er mere end den Overordentlige; thi den Ubetydeligste er i den hidtil givne Relativitet; den Overordentlige er det Nye, som endnu intetsteds har hjemme.

NB23:184

#

Vinet.

Som sagt han er ikke i Charakter, han er udenfor blot Forfatter.

Han foredrager Det om Individualitet, om Jeg'et, den Enkelte – men han er uendelig fjernt fra den sidste Reduplication, at sige: jeg Vinet ∴ eksistentielt at gjøre Enden fast.

Dog dette ligger vistnok for en Deel atter i den uhyre Scene og de uhyre Meddelelses-Midler. At bruge Presse paa Fransk ∴ for Gud veed hvor mange Millioner – saa maatte det jo være en Gud, der vovede denne sidste Reduplication. Her seer man atter Grund-Skaden i vor Tid. I Oldtiden deelte man det i mindre Stykker, saa var det til at overkomme: Socrates tog fE Athen paa sig – og saa var det: jeg, Socrates.

Og hvorledes er saa Vinets Fremstilling? Den er rhetorisk forsaavidt egl. socialistisk. Paa hans Stiil mærker man strax hvor langt han er fra den sidste eksistentielle Reduplication: at i ethvert Fald han selv er en Enkelt. Der [er] i hans Stiil intet af dette Stikkende, Bremseagtige, Drillende, der i at foredrage Usocialiteten er – usocial, nei Vinet skriver ligesom enhver Anden, der vil vinde, ligefrem vinde Folk for sin Anskuelse.

Jeg skulde tage meget fejl, eller Vinet er ikke sikkrere i sin Theorie end at man, naar en Mængde jublede ham Bifald til, kunde faae ham til at tage det for gode Varer, og aldeles glemme Reduplicationen af Det om den Enkelte.

Ved at see paa Vinet, føler jeg forresten ret tydeligt, at det der har hjulpet mig dog noget længere ud er, at min Scene har været saa lille.

NB23:185

#

»Naaden«

Msklig talt er der noget Lammende ved »Naaden«; thi det tilfredsstillende blot Msklige ganske anderledes at stræbe, at fornægte sig selv o: s: v: – naar saa dette tillægges et Værd. Men at man skal stræbe, fornægte sig selv, offere Alt – og at det saa dog alligevel er »Naade«: det er, blot msklig forstaaet, endogsaa Lammende.

NB23:186

#

Om mig selv.

Er der da noget Latterligt i, at jeg har haft ualmindelige Evner? Eller i, at jeg har været mere end almindelig flittig? Eller i at jeg har været uegennyttig? Dog vel ikke. Men see Kjøbstaden, i hvilken jeg lever skulde nu, om der havde været Sandhed i den, udtrykt, at just dette var det Gode. I dets Sted vendte den Forholdet om: den forgudede sin egen Middelmaadighed – og jeg blev en latterlig Overdrivelse. Og hvorfor saa latterlig og hvorfor en Overdrivelse? Ja, fordi jeg ikke var som de Andre.

Er det latterligt at skrive en stor Bog, som duer Noget? Dog vel ikke. Men see Prof.Heiberg, der skulde være N° 1, han havde aldrig haft Kraft til et saadant Arbejde, han skrev Smaating – ergo maatte Forholdet vendes om, og jeg finde mig i, at det var latterligt at skrive en stor Bog, som duer Noget.

Og saaledes i alle Forhold. Er det latterligt, især christelig forstaaet, at jeg har arbejdet gratis? Dog vel neppe. Men Prof.M o: s: v: vilde have Profit af Livet, som de ogsaa fik – ergo maatte Forholdet vendes om, og det blev latterligt en sær Overdrivelse, at arbeide gratis.

O: s: v:

Eller var det maaskee en latterlig Overdrivelse, da Pøbelagtigheden havde taget saa rædsomt

uproportioneret overhaand, at Alle fandt det utaaleligt – og jeg var den Eneste, der kunde gjøre Noget derimod – – var det saa latterligt, at jeg gjorde det, viste i Gjærning, at det var utaaleligt. Men da de Andre indskrænkede sig til at snakke om at det var utaaleligt (men da de Intet gjorde, dog viste, at det maatte være til at taale: hvor latterligt!) saa maatte Forholdet vendes om, og en ethisk Handling blev – en latterlig Overdrivelse.

#

NB23:187

#

Christus forbander Figentræet.

I sin Homilie til dette Sted i Mtth. siger Chrysostomus, at Xstus aldrig havde forbandet noget Msk, men at dette var for at antyde, hvad Mskene fortjente, og hvad Xstus havde Ret til.

Jeg har læst det hos Scriver, i første Deel, det Afsnit: Der Seelen Würdigkeit wegen ihrer Erlösung § 20, (p. 30 i min Udgave.).

NB23:188

#

Ψ 25, 6.7.

»Herre kom Din Miskundhed ihu – thi de have varet evig«

»Mine Ungdoms Synder og Overtrædelser kom dem ikke ihu«

ak thi de er jo dog ogsaa timelige, men Barmhertigheden er fra Evighed, var før dem og bliver efter dem.

NB23:189

#

Personligt.

Idag læste jeg mit sædvanlige Pensum i det gl. T. Og Touren var til Davids Psalmer 24, 25, 26, 27, 28,

Det slog mig saa meget, just fordi jeg igaarftes fik den lille Bog af Biskop M., hvor han ved at bringe mig sammen med Goldschmidt, har svækket Indtrykket af ham, som skulde vi skilles.

Ψ 26, 4.Ψ 27, 10 slog mig især.

NB23:190

#

Det at have Verden eller Verdens Dannelse.

Joh V. Andreä taler etsteds om, at det sætter Forældre nu tildags saa megen Priis paa, at deres Børn faae denne Dannelse, og betænke ikke, hvor dyrt Verden lader sig sin Underviisning betale.

Hans Ord ere: Denn die Welt lehrt nicht u[m]sonnst, und nichts ist in der Welt theurer als der Unterricht der Welt.

Af Skriftet: Libertas veri Christianismi solidæque Philosophiæ.

i Hossbachs Leben Andreä p. 269.

#

NB23:191

#

Ψ 10, 14

der skal Vulgata oversætte: Tibi (nemlig Deo) derelictus pauper.

Dette forklarer Scriver (1ste D. p. 35) saaledes: at Verden valgte alt det Fornemme, Mægtige o: s: v: – saa blev der intet Andet for Gud tilbage end det Fattige og Forladte.

[a] Hertil kunde som Commentar føiesdet Ord: Gud har udvalgt det Fattige og Ringeagtede – udvalgt det, dog nei, det er intet Valg, der var intet Andet for ham at vælge; thi alt det Mægtige og Anseete havde Verden valgt.

Vor Oversættelse oversætter det anderledes: den

Fattige forlader sig paa Dig.

NB23:192

#

Scriver

oversætter etsteds (1ste Deel p. 40) Job. 13, 15
saaledes: om han (Gud) end slaaer mig ihjel, jeg
haaber dog paa ham.

Det er smukt, men nok ikke rigtigt oversat.

1ste D. p. 42, siger Scriver, at Sjelen, den msklige, er
Guds Hvile, eller at Gud hviler i den – at dette er noget
lige saa overordentlig Herligt der her er Msket
forundt, som det maatte være for en Undersaat, hvis
en mægtig Fyrste vilde hvile sit Hoved [i] hans Skjød.

NB23:193

#

Disciplen.

Der var en Tid, da man næsten kunde være bange for
at kalde sig en Xsti Discipel^a. Nu kan man det
forsaavidt ugeneret, thi det betyder nu slet Intet.

a fordi det betydede saa meget.

NB23:194

#

Min »Charakteer«.

At jeg er i et Slags Incognito, det er der Noget om.
Man er just i Charakteren ved at være i Incognito'et,
det er ikke ved at træde ud af Incognito'et jeg træder
i Charakteren. Saaledes er det jo ogsaa med en
hemmelig Politie-Agent, han er just i Charakteren ved
at være forklædt, og ved at passe paa, at Ingen faaer
at vide, at han er i Politiet. Man kan ikke (uden
meningsløst) sige til ham: træd i Charakteren ved at
afkaste Forklædningen og vise Dig som Politie – nei
det er just at træde ud af Charakteren.

NB23:195

#

Anselm

skriver i et Brev til en Biskop Fulko af Beauvais »... Thi der gives mange Prælater af vor Orden, der, ligesom bekymrede for, at Guds Eiendom skal gaae tabt i deres Hænder, lade Guds Lov gaae til Grunde i deres Hjerter. Thi i den Grad bestræbe de sig for at være kloge, for ikke at blive bedragne af Andre, at de selv blive snue til at bedrage Andre.

Böhringer 2^{det} Bind 1ste Afdl. p. 270 ø.

NB23:196

#

Anselm

Den Dag han blev ordineret til Erkebiskop af Canterbury, var Dagens Evangelium, hvorover der blev prædiket, just: Ingen kan tjene to Herrer. Det er dog mærkeligt nok.

Det har jeg læst etsteds hos Böhringer i 2^{den} D. 1ste Afdl. i *Anselms Levnet*.

NB23:197

#

Mit Forhold til det Bestaaende og Intriguen mod mig.

1) Min Paastand har aldrig været i Retning af »Læren«; jeg mener, at Læren det er meget ordentligt.

Anm Alene heraf vil man see, at det ikke kunde ligge i min Interesse at stifte Partie, Sect og Deslige; thi det er ingen Lære-Differents Talen er om.

2) Min Paastand (som jeg dog aldrig gjør directe ell. med Myndighed) er i Retning af det Existentielle: at man paa Existentserne kan see, at der egl. ingen Christendom er, eller meget liden. Forkyndelsen er forsaavidt en Tvetydighed (hvad ypperligt kan sees

paa Mynster): i »stille Timer« sværmer man i høie Forestillinger – saa gaaer man hjem og siger til sig selv: saaledes kan det naturligviis ikke gaae til i det practiske Liv – istedetfor Xstidom just er: at det skal i Virkelighed gøres.

Anm Man vil see hvorfor jeg saa meget bruger et Digterisk. Hvis jeg ikke brugte det. Da maatte jeg enten selv være det Absolute, Idealet (hvilket jeg er længst fra) og saa bruge absolut Myndighed, eller jeg maatte gjøre mit Existentielle til Maximum, selv glemme at stræbe, for saa at dømmе Andre. Det er Sværmerie og Hovmod; i dets Sted anbringer jeg Idealerne digterisk. Men jeg anbringer dem, de blive hørte. Mynster derimod [vil] have dette fortiet, vil en bevidst Separation mellem de stille Timer og det daglige Liv, medens jeg vil, at det Religieuse skal høre midt i det daglige Liv, i sin Idealitet, der dømmе mig selv, at jeg er ufuldkommen og maadelig.

3.) For at gjøre Alt, hvad jeg formaaede for ikke hverken at collidere med det Bestaaende eller gjøre det mindste Skade men kun Gavn: har jeg bestandigt bevaret mig som Enkelt, stødt Tilnærmelse fra mig, derved forbittret Mange – ak det var i Iver for det Bestaaende, hvem en saadan Stræben som min kan blive farlig saasnart det bliver Partie.

4) Den Fare som truer det Bestaaende i disse Tider, er: Mængde, det Numeriske, Partier, Secter. For at sikkre sig, maa alt dette Numeriske splittes ad. Saaledes skulde det religieust Bestaaende bruge sine Officianter. Men det er et utaknemligt Arbeide, man udsætter sig for at blive ilde lidt, anseet for stolt o: s: v. Ingen vil, det Bestaaende beiler selv, trods noget Partie, til Folkegunst og det Numeriske. Det vil sige der er egl. ingen Regjering; og Mynster er et Exempel herpaa.

Saa har jeg, atter i Selvfornegtelse tjenende det Bestaaende, paataget mig hele denne Forretning, udsat mig dobbelt for at blive ilde lidt, da jeg jo ikke engang kan siges at gjøre det paa Embedsvegne. Paa den anden Side, uden at nyde det Tilhold og den Betyggelse at være Embedsmand.

Intriguen.

Det sees nu let, hvorledes den kan anlægges. Hos det Bestaaende har jeg forsaavidt ikke Tilhold, som jeg ikke har havt Profiten af et Embede, eller Kjendeligheden deraf. Paa den anden Side, tjenende det Bestaaende, har jeg lagt mig ud med Mængden. Nu støder det Bestaaende til mig, saa er jeg som opgivet.

Jeg vil blot vise det; thi, med Guds Hjælp skal jeg nok styre.

Men at det kunde være Intriguen, maa man fatte en Formodning om ved at see Mynster i sin sidste Bog pointere Goldschmidt paa min Bekostning.

#

NB23:198

#

Anselm

som Erkebisp beslutter at modsætte sig Kongen, og i den Henseende opfordrer de andre Biskopper til at staae sig bie, svare disse: Vi kjende Dig som en from og hellig Mand, hvis Vandel er i Himlen; men vi have Hensyn at tage, vi have Slægtninge, ere i verdslige Forhold. Vi tilstaae, vi formaae ikke at hæve os til Din Høide. Vil Du nedlade Dig til os og gaae vor Vei, saa ville vi staae Dig bi. Men vil Du alene holde Dig til Gud, saa maa Du ogsaa, som hidtil, staae alene, vi kunne ikke holde med Dig.«

[a] Böhringer 2^{den} D. 1ste Afdl. p. 295.

See, det er der dog Mening i, de ere dog ikke frække nok, til at ville gjøre deres Jordiske til noget Høiere, til det Sande og Anselms til Phantasterie.

#

NB23:199

#

Anselm.

Pave Pascalis II skriver i et Brev til Anselm (der bragtes af Kongens og Anselms Gesandter, og hvori Paven vel vidste, at han ifølge A^s Begreber ikke havde været streng nok mod Kongen, hvad Paven nu forklarer som Mildhed og Viisdom): ... thi Den, der staaende rækker En Haanden som ligger ned, for at reise ham op, vil ikke kunne gjøre det, uden selv at bukke sig ned; dog maa han, omen[d]skjøndt han bukker sig og synes at nærme sig Den, der ligger ned, derfor ikke tabe Ligevægten.«

NB23:200

#

Det Existentielle - Betragtning.

Det er et Spørgsmaal, om ikke een Dags Faste er en langt alvorligere Øvelse, end 14 Dage, med uforandret Levemaade, hver Dag at anvende en Time til at høre eller læse en Prædiken.

#

NB23:201

#

Christi Lidelse-Historie.

Om den kan siges den er det meest Rørende (ved Xstus) og det meest Oprørende (fra Omgivelsens Side) som er skeet og som er tænkeligt; thi i Forhold til Xsti Historie gjælder dette da bestandig, at den er Idealitet, ikke som ellers i Forhold til det Historiske, der ellers ikke er den rene Idealitet, saa derfor Digteren kan føie en Idealitet til, men her [er] Idealiteten det Historiske, den største Modsigelse, der er mulig, og atter et Udtryk for, at Xstdommen i sin rene Idealitet sprenger hele Tilværelsen, som jo og Gravene brast, og Forhænget.

NB23:202

#

Lidelses-Historien.

I Maximum frygtede man, at Xstus kunde blive farlig for Keiseren; dog Pilatus frygtede ikke mere, da Xstus stod hudflettet - - og saa blev han farlig ikke blot for Keiseren men for Keiserens Guder.

Religieust er den største Afmagt den største Magt

Derfor har Xstus intet Scepter i Haanden, men kun et Rør, Tegnet paa Afmagt – og dog er han just i det Øieblik den største Magt. At commandere hele Verden med et Scepter det er i Henseende til Magt som Intet mod det at commandere den med et Rør ∴ ved sin Afmagt, ∴: gudeligt. En Hersker i Purpur er ikke nær saa stor som en Hersker i Pialter, hvorfor man jo ogsaa stundom seer, at just den Hersker, der virkelig føler sig at være en Magt, selv om han virkelig kan iføre sig Purpuret, han foretrækker at commandere i en gammel Frakke o: D: Dette er en meget svag Analogie til det Gudelige: største Afmagt største Magt; thi Analogien er dog kun en Leeg med at nedlægge Insignierne, gudeligt skal det være Alvor, ret for Alvor, sandselig forstaaet, skal det være den største Afmagt.

NB23:203

#

Anselm – det Moderne.

A^s ontologiske Beviis har nu i den moderne Tid spillet en stor Rolle, især benyttet af den – frie Tænkning.

Forunderligt! Ved Bøn og Paakaldelse har Anselm, som han selv beretter, vundet dette Beviis (i Proslogium). Forresten en egen Maade – at bevise paa. A. siger jeg vil bevise Guds Tilvær. Til den Ende beder jeg Gud at styrke og hjælpe mig – men dette er jo et meget bedre Beviis for Guds Tilværelse, at det er saa vist, at man maa have Gud til Hjælp for at bevise det; dersom man uden Guds Hjælp kunde bevise hans Tilværelse, var Det ligesom mindre vist, at han er til.

Cirkelen, hvori Anselm bevæger sig, bliver ogsaa tydelig i hans Tilsvar til Gaunilo. G. har indvendt, at »Det hvorudover intet Høiere kan tænkes o: s: v:« er en blot Tanketing. A. svarer, det er ikke saa det er ikke blot en Tanke, der kan tænkes og bliver tænkt og ligger i den msklige Aand – ellers var Gud jo ikke til. Men Herre Gud det var jo just det der skulde bevises.

cfr. Böhringer 2^{den} D. 1ste Afdl. p. 350.

Men hvad der interesserer mig i Forhold til Anselm er at ogsaa han gjør det asketiske Moment gjældende i Forhold til det at være Tænker. Det anføres ogsaa etsteds tidligere hos Böhringer i Anselms Liv.

Og nu tænke man den moderne Speculation, der render med dette Anselmiske, den moderne Speculation, hvem det kun i sørgelig Forstand er altfor sandt, at Gud ikke er til – og at det maa bevises; og Anselm, som beder Gud om Beviset.

NB23:204

#

Anselm.

Han viser Satisfactionens Nødvendighed ikke blot fra Guds Side, for at redde Guds Ære, men ogsaa fra Menneskets Side.

Antaget, at Msk. kunde blive salig ved en Barmhertigheds-Akt af Gud men uden Satisfaction, Msket vilde dog ikke kunne blive salig. Det at der ikke var gjort Fyldest, vilde bestandigt pine ham, og forstyrre Saligheden; eller maa man tænke sig, at han end ikke mere brød sig om, at der ikke var gjort Fyldest, men det var jo en Slethed.

cfr. Böhringer 2^{den} Deel 1ste Afdl. p. 406.

NB23:205

#

Anselm.

Böhringer 2^{den} Deel 1ste Afdl. p. 429 bebreider Anselm, at i hans Satisfaction-Theorie kommer det om at det er til Mskenes Frelse allersidst næsten biløbigt, og at hovedsagligt er Forholdet opfattet som en Restitution i Retning af Guds Ære.

Her er et Punkt, jeg oftere i Journalerne har fremhævet.

Vi Msker have nu vovet os til næsten egoistisk at bemægtige os Xstdommen, vi betænke ikke (hvad Anselm og de Gamle betænkte) at Xstd. er Guds Opfindelse, og i god Forstand, Guds Interesse.

Man glemmer, at Eet er Egoisme, et Andet Egoitet; og at fordi Gud er uendelig langt fra at være en Egoist, er han dog (han kan det ikke anderledes) den uendelige Egoitet.

Det som jeg ofte har fremhævet som det Vanskelige for os Msker i Xstd, er just dette: at den er i Guds Interesse i stor Stil. Vi Msker have ondt ved at fatte, at Synden skulde være noget saa Frygteligt, Guds Retfærdighed saa streng o: s: v:. Men Gud vil af Kjerlighed forsones. Dog skal han forsones, saa maa hans Maalestok lægges an; imidlertid er det alligevel af Kjerlighed til os Msker - men Maalestokken er saa uhyre, at det er næsten som var denne Hjælp vor største Elendighed, fordi det er saa Uhyre.

Tag msklige Analogier. Naar en overlegen Aand skal være med i Selskab med langt mindre Udrustede - han gjør maaskee Alt (lad os antage det) af Kjerlighed, men han bruger sin Maalestok (han kan det ikke anderledes uden at dræbe sig selv) og den er saa stor saa meget de Andre for stor, at hans Hjælp, hans Kjerlighed næsten bliver som en Plage for dem.

I Xstd. ligger her Forargelsens Mulighed.

Ak, men Xstd. fremstilles slet ikke mere, i den Grad er den blevet en Vane, og en Ubetydelighed. At Xstd. er den guddommelige Lidenskabs Gude-Kamp med sig selv, saa i een Forstand vi Msker forsvinde som Myrer (medens det dog alligevel er uendelig Kjerlighed til os) det er glemt; Gud er gjort om til noget mildt Noget, som hverken er Gud ell. Msk.

#

NB23:206

#

Varianter til et Sted i Forord til Fredags Taler (Noten N° 3 i tre Noter).

Saaledes vendt har jeg her intet videre at tilføie, med mindre - utroligt! - Nogen skulde - hvad jeg dybt maatte beklage næsten som Forvirrethed! - kunne ville falde paa at spørge mig - hvad jeg sandeligen ikke har foranlediget! - om jeg mener at have et nærmere Forhold til Gud. En Saadan vilde jeg svare o: s: v:

eller

Saaledes vendt har jeg her intet videre at tilføie, uden blot dette, som da forresten vistnok end ikke behøvedes, og som forsaavidt bedes tilgivet som en altfor ængstelig Samvittighedsfuldhed. Der lever intet Menneske ----- uden at han jo er Gud lige saa nær som jeg o: s: v:

#

NB23:207

#

Det Interessante - og Forbrydelse, en Reduplication i det at være Forbryder.

Man tager sig ikke tilstrækkeligt iagt, at som Alt er gaaet et Skridt frem i Reflexion, saa ogsaa Forbrydelsen.

En saadan redupliceret Forbryder er fE i dette Mønster. Det er en ung Mand, dannet, videnskabelig dannet, musicalsk, let bevægelig i allehaande Stemning^a, skriver ogsaa Vers, bevæger sig i det udvalgte Selskabs Kredse, han er interessant, Damerne finde der er noget Melancholsk ved ham, og forsaavidt der et Øieblik mumles om, at der er noget Galt med ham, ere Damerne af den Mening, at det er Noget, som ligger langt tilbage i Tiden, og deraf hans Melancholie, men nu er han retskaffen, elskværdig »og saa melancholsk«.

a Anm Som bekjendt er i Regelen ikke Mange mere velgjørende og gavmilde end offentlige Fruentimmere, og Ingen let bevægeligere til Graad end en Forbryder, det er Stemning, som Ingenting betyder.

Saaledes er han. Men man skal leve, og leve flot og stort. Saa har man indrettet sig en Levevei. fE man er hemmeligt Chef for en lille Tyvebande, som man offerer en vis Tid, hvis Forretninger man geheimt dirigerer og hvorfor man betinger sig 30 a 50 pc. af Byttet. Det kan nu engang ikke være anderledes; som en Embedsmand arbejder sine visse Timer hver Dag, som en Kjøbmand arbejder paa sin Maade: saaledes er det nu hans Forretning, paa den Maade at skaffe sig Penge, og Penge maa han [have], mange Penge.

Det Begreb er egl. ikke til. Ved en dæmonisk Forhærdelse har han en Gang for alle sat sig paa det Punkt: saa og saa meget Forbrydelse maa der beregnes paa hvert Aar, for at kunne leve flot; naar det gjælder derom ingen Vaklen; forresten kan Du paa enhver Maade stræbe at være elskværdig og behagelig og nyde Livet i det udvalgte Selskab.

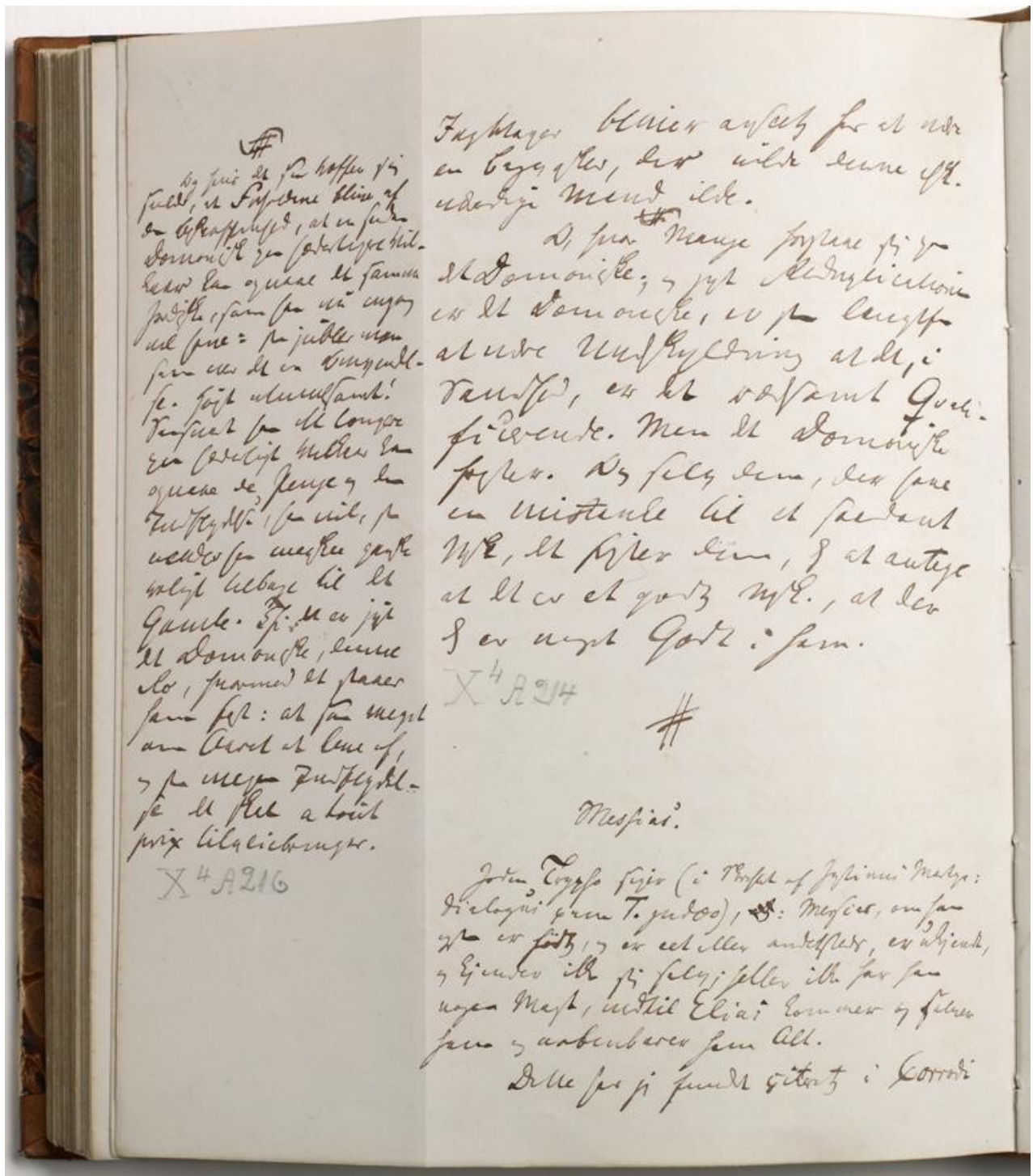
Reduplicationen ligger i, at det er et Dobbelt-Liv, der føres. Tænk »et forvildet Talent«, eller »et ungt Msk paa gale Veie«, eller en »Forbryder slet og ret« o: s: v: ingen Saadan fører et Dobbelt-Liv. Nei, i den Tid Talentet er forvildet, er det forvildet i alle sine Ytringer o: s: v:. Reduplicationen derimod er den dæmoniske Bevidsthed: at kunne være efter en bestemt normeret Maalestok saa og saa meget Forbryder om Aaret – og saa paa samme Tid elskværdig, dannet o: s: v: o: s: v:

En saadan redupliceret Forbryder er naturligviis af de allerfarligste. Men han vil düpere Fruentimmerne, Gjennemsnittet af Mændene, selv mindre øvede Politie-Agenter. Den der ikke griber ham umiddelbart paa frisk Gjerning, han vil bestandigt troe: ja, maaskee har han været saaledes, men nu er han bedre »o, han har saameget Gemyt, er let bevæget, dannet, interessant, og melancholsk.«

Imidlertid gaer det nu endda an naar saadanne Forbrydere forholder sig til den Art Forbrydelser, som Politiet har med at gjøre; thi deels er der dog enkelte Politie-Agenter, der forstaaer sig paa Sligt, og paa at just det Düperende gjør slige Forbrydere til de meest qualificerede, og deels er der dog endnu en Forestilling om, at det er virkelige Forbrydelser.

Men nu en saadan redupliceret Forbryder – dog det er ikke Tyverie og Røverie, nei det [er] fE Calumnie han lever af. Han bruger dertil Pressen. Sikkrer sig med den yderste Forsigtighed. Calculerer saa: saa og saa Meget behøver Du for at leve brillant. Det tjener Du ved Calumnie – og ingen Vaklen, det er Din Forretning, Din Næringsvei. Forresten gjør Du Alt for at være elskværdig, behagelig, søger at vinde det udvalgte Selskab, hvor Du har Dit Tilhold.

Her er intet Politie til at attrapere Forbryderen, og ingen Criminal-Ret til at dømme. Her er det egl. den offentlige Mening. Og den offentlige Mening dannes af disse Tusinder og Tusinder, og deriblandt alle disse skikkelige men eenfoldige, fremdeles alle disse Fruentimmer o: s: v:. Alle disse forstaae dem ikke paa Reduplicationen. De kan ikke faae i deres Hoved, at noget Saadant skulde være til, »at han .... nei, han er interessant, og elskværdig, og gemytlig, let bevæget i Stemning, melancholsk o: s: v: o: s: v:«. Saa kan tilsidst Forholdet vende sig saaledes, at hvis der lever en rolig lagttager, der med sit skarpe Blik, seer Forbryderen i ham, og behandler ham som saadan – at denne

10. Journalen NB23, s. [248]. SK har indvist marginaltilføjelsen NB23:207.b imellem to afsnit

lagttager bliver anset for at være en Bagvasker, der vilde denne elskværdige Mand ilde.

b

b Og hvis det saa træffer sig saaledes, at Forholdene blive af den Beskaffenhed, at en saadan Dæmonisk paa hæderligere Vilkaar kan opnaae det samme Jordiske, som han nu engang vil have: saa jubler man som var det en Omvendelse. Høist utvivlsomt! Saasnart han ikke længere paa hæderligt Vilkaar kan opnaae de Penge og den Indflydelse, han vil, saa vender han maaskee ganske roligt tilbage til det Gamle. Thi det er just det Dæmoniske, denne Ro, hvormed det staaer ham fast: at saa meget om Aaret at leve af, og saa megen Indflydelse det skal a tout prix tilveiebringes.

O, hvor Mange forstaae sig paa det Dæmoniske; og just Reduplicationen er det Dæmoniske, er saa langt fra at være Undskyldning at det, i Sandhed, er det rædsomt Qvalificerende. Men det Dæmoniske frister. Og selv dem, der have en Mistanke til et saadant Msk, det frister dem, dog at antage at det er et godt Msk., at der dog er noget Godt i ham.

NB23:208

#

Messias.

Jøden Trypho siger (i Skriftet af Justinus Martyr: dialogus cum T. judæo): Messias, om han ogsaa er født, og er eet eller andetsteds, er ukjendt, og kjender ikke sig selv; heller ikke har han nogen Magt, indtil Elias kommer og salver ham og aabenbarer ham Alt.

Dette har jeg fundet citeret i Corrodi kritische Geschichte des Chiliasmus 1ste D. p. 385.

NB23:209

#

Mynster – og jeg.

Mine Evner, min Flid, mine Præstationer – det veed Mynster meget godt at vurdere. At jeg har arbejdet gratis, er dog vel ingen Forbrydelse, eller Foringelse.

Men just her stikker Ulykken. Mynster er forstenet i den Art Alvor som er: Livets Alvor er at være Embedsmand og hele dette Arrangement. Her er han berneret. Aldeles som Peer Degn siger: først Degn, saaledes siger M: man begynde med et underordnet Embede, og saa tjene sig op – at En, der Ingenting er, skulde have Betydning det er yderst farefuldt, selv om saa hans Betydning var at forsvare det Bestaaende bedre end vi selv kan.

Dette har jeg godt seet, men i Kjerlighed til en Afdød, og i Beundring for M^s store Sider, har jeg aldrig henledet Opmærksomheden paa Sligt, men ligegyldig med mig selv stillet Mynster i Fordelen.

Dog Alt gaaer til en Tid. Biskoppen M. og jeg ere ikke væsentligen uenige: han vil forfægte det Bestaaende, jeg møder til den Ende med langt stærkere Vaaben end han har. Men han vil ikke have mig med – fordi jeg er en Privatiserende. For den Sags Skyld har jeg

ogsaa talt til ham om en Embeds-Ansættelse ved Pastoralseminarium: det mener han, lader sig ikke gjøre. Han vil have mig til Landsbypræst (hvad jeg selv heller end gjerne i een Forstand vilde) og saaledes have mig borte.

Men tilsidst afstedkommes der Forvirring. Denne Stedighed af Biskop M. gjør, at jeg tilsidst i Folks Forestilling bliver forvandlet til Opposition, uagtet jeg just er det Bestaaendes Forsvarer, i hvilken Henseende jeg trøster mig til at godtgjøre, at M^s hele Taktik kun er halve Forholdsregler mod mine. Men jeg er Ingenting, jeg arbejder gratis – see det er min Skyld i M^s Øine.

Dette kan jeg ikke bestandigt lade gaae saaledes hen. Derfor maa jeg engang bede Dem, der ville holde paa det Bestaaende, at agte paa mine Skrifter; thi jeg kan dog ikke troe, at de ogsaa skulle være saa hildede, at de ikke ville erkjende en hensigtsmæssig Taktik, fordi jeg er – Ingenting, hvad der endog, religieust, er et plus for mig, nemlig ikke at jeg er en Dagdriver, men vel en af de Flittigste, og saa er det for egen Regning.

#

NB23:210

#

Det Extensive – Det Intensive.

Naar Talmudisterne beskrive det 1000aarige Rige og dets Fuldkommenhed sige de fE, at een Viindrue der er saa stor, at den indeholder Gud veed hvor mange tusind Tønder Saft (det har jeg læst etsteds i Corrodi Geschichte des Chiliasmus 2^{den} Deel troer jeg.). Mig vilde det dog mere tiltale at bruge Intensitetens Form at skjøndt Druen ikke var større end sædvanlige var Saften saa vederqvægende, at een var nok for lang Tid.

Overhovedet vilde det vistnok begrunde en ret karakteristisk Inndeling af Msker i dem, der have Sands for Extensitet og dem, som have Sands for Intensitet.

NB23:211

#

Religion sat over i det Interessante.

Exempel herpaa haves i den Interesse, hvormed nutildags Noveller, Fortællinger o: D:, der fremstille det gl-orthodoxe jødiske Husliv, læses, saaledes i Tydskland fE Erzählungen aus Ghetto (jeg har læst i dem i Athenæum, Forfatteren hedder hvis jeg ikke husker feil, Kompart, og der er igjen kommet en ny Samling: bøhmiske eller polske Jøder, noget Saadant hedder den) og hos os »En Jøde«.

Det skuffer saa, som fremgik en saadan Fremstilling af religiøs Interesse, som var det dette, der bestemte Forfatteren til at fremstille Sligt. Tvertimod at producere Sligt (selv Jøde) er lige det Modsatte, og maa af den orthodoxe Jøde forstaaes som yderste Profanation. Men Forfatteren gjør sig interessant. Og vi læse Sligt med et vist Veemod, som man læser om sin Barndom o: D: - der er noget Fromt deri, finder man - men vi ere ikke Børn mere.

Snart ville Noveller af en lignende Art komme op i Forhold til selve det Christelige. Man fremstille den stille Fromhed, som endnu maaskee høres paa et enkelt Sted i en Familie. Og saa læse vi og blive veemodige - men Sligt ere vi voxede fra.

I Forhold til det Religiøse er Loven den: at den Art Productivitet tyder paa, at dets Tid ikke mere er, det er blevet Curieusitet.

NB23:212

#

Mynsters Fasteprædiken.

Der fremstillede han saa Xsti Fornedrelse - men siger han: jeg seer dog her ikke Fornedrelsen, jeg seer Ophøietheden, thi kun hvad der udgaaer indvortes fra forneder i Sandhed et Msk, al Verdens Uret o: s: v: formaaer ikke at fornede ham.

Dette er nu sandt nok, og ofte sagt. Imidlertid er det et Spørgsmaal om man ikke ved den rhetoriske Vending let giver Sagen et saadant Sving, at Opmærksomheden bortledes fra den frygtelige Sandhed, det dog var, at han var virkelig fornedret, og den Sandhed, at »Efterfølgeren« kan komme til at lide i Lighed med ham.

Det det gjælder om, er virkelig at lide Fornedrelsen; dette, at en i al sandselig Begunstigelse smilende Mand taler om, at en saadan Fornedret er dog Ophøiet - det er let for høit; maaskee vilde den samme Rhetor krympe sig ved en[d] den mindste Fornedrelse, og

blive meget forbittret, om man da vilde trøste ham med, at han jo lige fuldt kunde være den Ophøiede.

#

NB23:213

#

Pathos i Forhold til det at have en Overbeviisning.

Naar fE En er forelsket, saa tilfredsstillter det ham ikke at sige: jeg elsker, at declamere det i alle Tonearter, med en Taare i Øiet o: s: v:, det er ham end ikke nok at sige det til den Elskede, han danner pludselig pathologisk en μεταβασις εις αλλο γενοσ, forlanger at kysse den Elskede, og hvad nu saadan Elskov kan hitte paa.

Lige saa med det at have en Overbeviisning. Den, som egl. ingen Overbeviisning [har], men leger at have noget Saadant, han elsker i stille Timer declamerende at foredrage denne sin Overbeviisning, han øver stor Kunst i Mine, Gestus, Stemme, æsthetisk faaer han ogsaa Taarer i Øinene – kort Legen har en vis æsthetisk Sandhed.

Men Den der virkelig har en Overbeviisning, han danner pathologisk rigtigt en μεταβασις εις αλλο γενοσ, han sætter denne sin Overbeviisning handlende ind lige midt i Virkeligheden, og som en Elskende begjerer at kysse den Elskede, saaledes føler han en Trang til, og det tilfredsstillter ham reent pathologisk at lide for sin Overbeviisning.

NB23:214

#

Rousseau.

Hans Bekjendelser 4^d Bind (Spadseretourene) ere ypperlige fE 5te Spadseretour æsthetisk uforlignelig.

Forresten har man her et Exempel hvad det vil sige, ikke at være vel oplært i Xstd.

R^s Liv indeholder Analogier til de egl. christelige

Collisioner (at gjøre det Gode og at lide derfor, at gjøre det Gode og derved at opnaae, at gjøre sig selv og Andre ulykkelig). Det er dette han ikke kan bære; han klager over, at det lammer ham saa ubeskriveligt. Hvor meget vilde det nu ikke have styrket ham, om det havde staaet ham ret tydeligt, dette er den egl. christelige Collision.

Men da han er uvidende om al Xstd, saa lammes han paa den ene Side, og paa den anden Side forfalder han til denne Indbildskhed, at han er det eneste Msk., der har lidt saaledes.

[a] Han mangler Idealet, det christelige Ideal, der ydmygende kunde lære ham, hvor lidt han dog lider i Sammenligning med den Hellige, og Idealet, der kunde holde ham i Stræben og forhindre ham i at hensynke i digterisk Drømmen og Uvirksomhed. Han er et Exempel paa, hvor tungt det falder et Msk. at afdøe.

#

NB23:215

#

Publicum.

Her ere nogle af Misbrugene der gjøres ved og med dette Begreb.

1) Forfatterne tale i den dybeste Ærbødigheds Udtryk om Publikum, udbede sig dets skaansomme Bedømmelse o: s: v:.. Men Publicum er et Abstractum, som slet ikke er til. Hver Enkelt læser da, og smigrer sig ved at det er ham, Alt dette siges til. Det er Demoraliserende. Skrev Forfatterne for den Enkelte, vil han ikke falde paa at smigre.

2) De Industrielle i Literaturen Partigængerne o: s: v: skrive for Publikum, i Publikums Navn o: s: v:., for at give det Udseende af at de ere Mange, sandselig Magt.

3) De fleste Mske ere ikke just saa bange for at have en urigtig Mening, men de ere bange for at have en Mening alene. Dette garderer man dem ved at skrive for Publikum, saa veed de da, at de ikke ere de Eneste, som have den Mening. Dette er ogsaa Demoraliserende; Enhver skulde lære at staae som ene med sin Mening, selv om saa var, at denne Mening deelttes af Mange.

NB23:216

#

Kirken – det Sociale.

Richard Rothe i hans Anfänge der Kirche deducerer udendvidere Kirkens Idee af Msk-Natur. Det skal da ligge i det Sociale, der hører Msk-Naturen til.

Uden at jeg nu vil negte Kirkens Realitet eller at Xstd gjør den gjældende, saa vilde jeg derimod gjøre Indsigelse mod den Art Deduction.

Nemlig Xstd. forholder sig til Aand – og det Sociale forholder sig væsentlig til den sjelelig-legemlige Synthese. Aristoteles siger meget rigtigt, at »Mængden« er Dyre-Bestemmelse. Xstd. lærer ogsaa at det evige Liv ikke just er socialt.

Af »Aand« lader sig Samfund ikke deducere; og Kirken er egl. just fordi vi ikke ere i Sandhed eller reent Aand. »Menighed« er en Accommodation, en Indulgents i Betragtning af hvor lidet vi ere ell. kunne holde ud at være Aand.

Men dette er noget ganske Andet end denne gesvinde Deduceren.

NB23:217

#

Christendoms Forkyndelse.

Til Xstds Forkyndelse hører: Ordet, Talen – og saa en denne Talen understøttende Existeren, det Vidnende.

Antager man, at til Xstd.^s Forkyndelse er Talen nok, saa har vi forvandlet Kirken til Theater, kan lade en Skuespiller lære en Prædiken og ypperligt, mesterligt foredrage den med Miner, Gebærder, Declamation, Taarer og alt hvad som et theaterbesøgende Publikum maatte ønske.

Men, siger man: »den religieuse Taler erklærer jo dog Det, han siger, at være sin Tro, sin Overbeviisning, det gjør Skuespilleren ikke.« Vel. Men hvorpaa skal jeg kjende, at det er saa, at det virkelig er Talerens Tro og Overbeviisning? Skal jeg her igjen nøies med dette: han foredrager det saa ypperligt, han græder, han hulker – men Herre Gud, det kan Skuespilleren ogsaa.

Og saaledes føres Sagen ganske simpelt tilbage til det Oprindelige i Xstheden: Garantien for, at det Forkyndte er Talerens Tro og Overbeviisning, er: hans Liv, hans personlige Existeren.

Altsaa hører begge Dele til: Ordet – Existentsen. Skal een af Delene mangle, da naturligviis helst den Første. Mangler den sidste, saa er Xstds Forkyndelse forvandlet til theatralisk Forlystelse eller Nydelse; det hjælper ikke hvor indtrængende hans Højærv. declamerer, hvor gribende han fremstiller, hvor meget han græder – – alt Det, kan jo Frue Heiberg ogsaa.

NB23:218

#

Det Bestaaende – og jeg.

Colliderer jeg med det Bestaaende, saa er det ene og alene muligt ved et Misgreb af Mynster. Mit Hele er Forsvaret for det Bestaaende, det eneste der med Sandhed kan føres. Der er for Mynster gjort Alt for at gjøre ham det saa mildt som muligt. Men vil han endelig forhærde sig i, at hans hele mislige Xstds Forkyndelse, der har gjort Xstd til Theater-Nydelse, er Viisdom er Xstd, ja saa er han Den, der gjør Mit til noget Andet.

Men saa vil han heller ikke kunne trænge igjennem. Saa vil hans Tid være kommen; og hvorledes det nu end skal gaae mig, Mynster vil faae i levende Live om ikke af mig saa af Andre, en Revision af sit Liv, der vil blive ham dyr nok.

Mynsters hele verdslig-kloge Trafik forvandles til noget endnu Værre naar den endog gjør Paastand paa, at det just det er Xstd., og en Fremstilling af Xstd. som min, at det er Phantasterie.

NB23:219

#

Fader i Himlene! At vi maatte betænke, at hvad der end hænder os, det kommer fra Dig; og at af hvad der kommer fra Dig Intet kan skade os, nei, nei det kan kun gavne os.

NB23:220

#

Loven – Evangeliet.

Xstd. er Evangeliet – – men, men, dog siger Xstus at han ikke er kommet for at afskaffe Loven men for at fuldstændiggjøre den, gjør[e] Loven strengere som i Bjergprædiken. Naar der ikke passes paa det, saa er

Evangeliet, Naaden taget forfængeligt.

Senere Reformationen. Man har sagt at den gjorde »Naaden« gjældende mod Loven. (Saaledes Ullmann Reformation v. der Reformation B 1 Vorr. XIII: die Reformation ist .... Reaction des Christenthums als Evangelium gegen das Christenthum al[s] Gesetz« citeret i Petersen: die Idee der Kirche 3^{die} B. p. 345 n.) Godt. Men her passede Luther maaskee ikke nøie nok paa. Normativet er: for hver Grad høiere Naade, maa ogsaa Loven skærpes i Inderlighed – ellers styrter hele Verdsligheden til og tager »Naaden« forfængelig. Og det skete just ved Reformationen.

NB23:221

#

Latterligt!

Jeg læser Petersen: die Idee der Kirche.

Det er saadan en meget godt skrevet Bog.

Men jeg kan kun lee, ved at læse Sligt. Der sidder nu saadan en Theologus og sqvadroneer om hele Kirkens fremtidige Opgave, gjør sig saa vigtig ved at opfatte Luther og Reformationen, som man tager sig til Indtægt næsten som var det Ens Eiendom og egen Daad. – Og Hr Petersen, det er saa en Mand, hvis Liv saa omtrent gaaer paa den Melodie: hvilket Embede, skulde jeg nu søge, er Egnen smuk o: s: v: item: det var rigtig rart, at Universitetet Erlangen sendte mig Doctor Diplomet.

Og saaledes er næsten det Hele i vor Tid: lutter Udsvævelse i Doctrin, Phantasie, Betragtning, Blik o: s: v: – men ikke Spor af, ikke Tanke, ikke Anelse om Handling

NB23:222

#

Das christliche Bewußtseyn.

Dette Ord er af Schleiermacher og Neander anprisende Ordet forklarer, at Reformationen var en Akt af denne christelige Bevidsthed (cfr. Petersen die Idee der Kirche 3^{die} B. p. 346 n:)

Det er nu godt nok; men Sagen har sin store Mislighed.

Nemlig idealt forholder Xstd sig til den Enkelte.

Naar der derimod slaaes dygtigt af paa det at være Xsten, naar allehaande Sandsebedrag tolereres, for at opretholde det Skin, at Alle ere Xstne, hele Lande og Stater: saa afsætter der sig et christelig Forflygtiget, dette er en Fælleds-Bevidsthed – men tak for, at det skal være Xstd.

Saaledes vil ogsaa Verden formodentlig nu igjen afsætte en ny Cultur-Bevidsthed, et christelig Forflygtiget – ogsaa en christelig Bevidsthed, og den vil formodl. gjøre Naturvidenskaben til sin Religion.

See, saa meget har det at betyde med denne christelige Bevidsthed, at tilsidst vil Affaldet fra Xstd – blive den christelige Bevidsthed; og der vil være en christelig Bevidsthed over hele Verden, samtidigt med, just samtidigt med – at Xstd. slet ikke er til.

NB23:223

#

»Kirken« er kun for vor Ufuldkommenheds Skyld.

Dette er Calvins Lære. cfr. Petersen die Idee der Kirche 3^{die} B. p. 405 note. Petersen er naturligviis af en anden Mening.

NB23:224

#

Det Religieuse – Tvivlen

Usandt har den officielle Forkyndelse fremstillet det Religieuse, Xstd. som idel Trøst, Lykke o: s: v: Derved har saa Tvivlen vundet den Fordeel fornemt at kunne sige: jeg ønsker ikke at lyksaliggjøres ved en Illusion.

Fremstillede man det Christelige sandt som Lidelse, større i Forhold til jo høiere man kommer op: saa var Tvivlen her afvæbnet, og i ethvert Fald der var ingen Anledning til at være fornem – i Anledning af at man ønskede sig fritagen – for Lidelse.

NB23:225

#

Det blot Humane.

Det er utroligt saa fripostigt man nutildags beraaber sig paa det blot Humane i Modsætning til Xstd.

Men hvad er det vi nu kalde det »Humane«? Det er en forflygtiget Xstd, en Cultur-Bevidsthed, som Xstd. har afsat. Altsaa skyldes det Xstd - og saa gjør man det gjældende i Modsætning til Xstd.

Man maatte sige til Humanisterne: skaffer da det blot Humane tilveie - thi det Humane vi nu have er egl. Xstds, om den end ikke vil have det; men I kan ikke med Rette tage det som Eders i Modsætning til Xstd.

NB23:226

#

Det Existentielle.

Hver Gang saa En eksistentielt bringer Sagen 1 Tomme videre - saa kommer der en heel Generation af Docenter og Talere der omsætte dette Fremskridt i Doctrin - ∩: Sagen gaaer tilbage.

#

NB23:227

#

Luther

siger: skal jeg være bedragen, saa vil jeg hellere være bedragen af Gud, end af Msker; thi bedrager Gud mig, han kan nok forsvare det.

cfrPetersen die Idee der Kirche 3^{die} Bind p. 420 Anm

NB23:228

#

Xstdom som Trøst

saaledes foredrages den nu ene. Oprindelig ganske anderledes: det heed ikke, lad Dig dog overtale det er idel Trøst, nei: har Du Mod og Sind til at ville være af Sandheden – saa bliv Xsten, det er idel Lidelse.

[a] Christeligt gjælder det jo endog i een Forstand, som der staaer i Hebræerbrevet: de ville ikke tage mod Trøsten, de ville længere ud i Voven for Sandhed.

#